

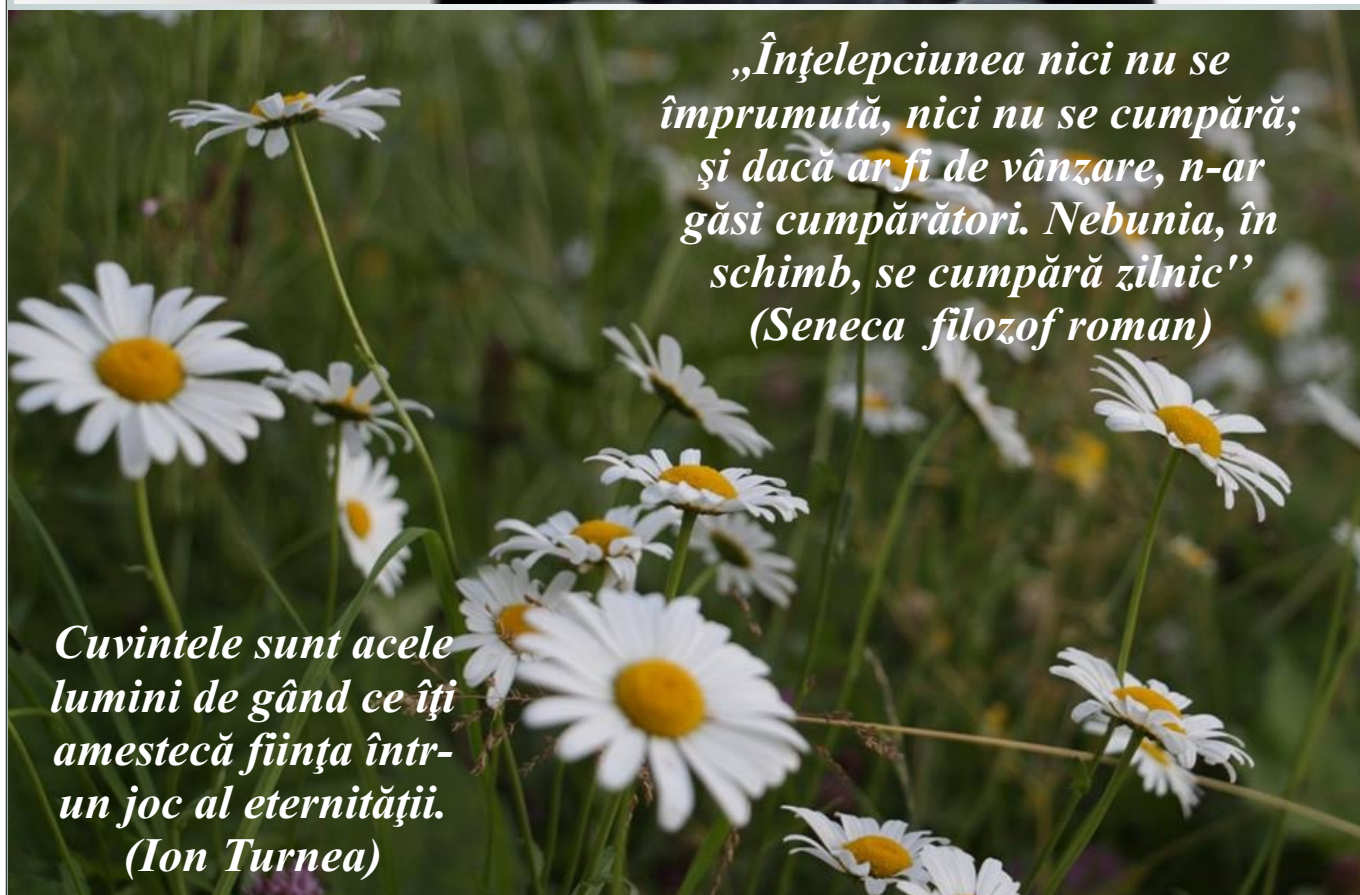
În bătaia peniței

Revistă de cultură, literatură și artă,
Anul I, Nr. 3/ 2016 (MAI-IUNIE-IULIE)
În bătaia peniței (Online) = ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

*„Înțelepciunea nici nu se
împrumută, nici nu se cumpără;
și dacă ar fi de vânzare, n-ar
găsi cumpărători. Nebunia, în
schimb, se cumpără zilnic”
(Seneca filozof roman)*

*Cuvintele sunt acele
lumini de gând ce îți
amestecă ființa într-
un joc al eternității.
(Ion Turnea)*

Redacția

**Revistă de cultură, literatură și artă,
Fondată la Caransebeș,
de Ana-Cristina POPESCU,
Adrian POPESCU,
Ion TURNEA
și Simona Petronela MÎȚU,
în ianuarie 2016,
-apare trimestrial-**

Redacția:

Redactor-șef: Ana-Cristina POPESCU
Redactor-șef adjunct : Ion TURNEA

Secretar de redacție:

Simona Petronela MÎȚU

Redactor artistic: Adrian POPESCU

Redactori:

Petru ANDRAȘ, Valentin BUSUIOC, Alexa
Gavril BĂLE, Melania Rusu CARAGIOIU,
Antuza Valentina DÂRLEA, Romulus FRÎNCU,
Ana GHIAUR, Maria IEVA, Ioana-Gerlinde
LUNGU GRASZL,
Lucia Elena POPA, Gabriela Dagmar PREDA,
Manuela DĂNESCU PROCOIAN, Simona
Gabriela ȚÎRU, Andrușa R. VĂTUIU.

Redactori asociați:

Adrian CRÂNGANU, Romeo Ioan ROȘIIANU,
Mariana STRUNGĂ,
Simion TODORESCU

Membrii în colectivul redacțional *Tinere condeie:*

Valentina CRAMER, Dariana DUNĂRINȚU,
Briana Maria LIDA, Timeea MIHUȚ.

Tehnoredactare: Ana-Cristina POPESCU

Responsabilitatea privind conținutul
materialelor publicate în revista „În bătaia
penitei” aparține strict autorului care semnează
textul.

Materialele se pot trimite la adresele:

inbataiapenitei@yahoo.ro
Elzumina@yahoo.com

Adresa redacției:

str. 1 Decembrie, bl. 4, sc. A, ap. 18, loc.
Caransebeș, cod. 325400,
jud. Caraș Severin, România.

Tel. 0766293724, 0736942924

www.inbataiapenitei.elzumina.ro
http://blogul.elzumina.ro/
www.elzumina.ro

Nr. 4 al revistei „În bătaia penitei”
o să apară în luna octombrie 2016

Sumar

Evenimente, pag. 3
Poezie, pag. 4 Carmena Baitan
Poezie, pag. 4 6 Lucia Elena Popa
Istorie / Monografie / Folclor:
Romulus Frîncu, pag. 7 -9
Mircea Botiș și Radu Botiș, pag. 10-12
Lucia Elena Popa, pag. 13-16
Proză: Șt. Doru Dăncuș, pag. 17-18

Religie: Ion Turnea, pag. 19-20
Epistolă: Dorina Magarind, pag. 21
Interviu: Melania Rusu Caragioiu, pag. 22 27
Eseu: Andrușa R. Vătușu, pag. 28
N. Georgescu, pag. 29 31
Carmen Baitan, pag. 31
Apariții editoriale / Recenzii:
Adamescu Cezarina, pag. 32-41
Simion Todorescu, pag. 41
Ion Turnea despre P. Andraș, pag. 42
Teatru, A. C. Popescu, pag. 43-48
Artă și pasiune, Gelu Ciobanu, pag. 49

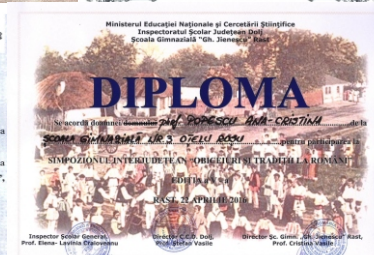
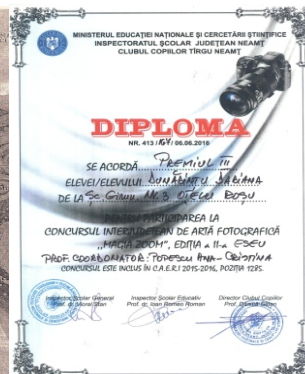
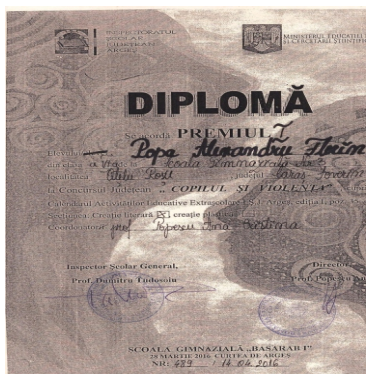
Evenimente

În bătaia penitei

Lansare de carte - Asociația Culturală „Constantin Brâncuși” Timișoara - mai 2016

Simpozioane și concursuri

Poezie

Carmena BAITAN

Exilat în mine

Voi clipe minunate mi-ați mai rămas în lume,
Și nu voi să vă tulbur, să mă urmați mereu,
Pe ape înspumate ori prin înalte turnuri,
Eu nu cunosc năpasta ci doar pe Dumnezeu.
Voi nu v-asemănați cu nimeni, niciodată,
Cumplitele talazuri din suflet le păziți,
Furtuni îngrozitoare îndepărtați de mine,
Când îmi e scurtă vorba, voi știți s-o prețuiți.
De crivățul în suflet mi se așterne rece,
Pe fruntea mea aduceți puțină alinare,
Și n-aș putea vreodată să mă despart de voi,
Precum nici marea nu se poate îndepărta de sare.
Și de sufletul meu în trup e exilat,
Tot nu ajunge mâncare să-i oferi,
Dar clipa minunată, ca aurul-i mai scumpă,
Și orice vorbă blândă mă urcă pân la cer.
Iar voi de mă iubiți și-aduceți alinarea,
Mai scurtă-i suferința când se împarte-n doi,
Cu ajutorul vostru eu pot seca și marea,
Luați-mi doar osânda și-o aruncați în gol.
Mai tare ca și fapta, e gândul deseori,
Mai rece ca și iarna e crivățul iubirii,
Că se așterne-n suflet și băntuie mereu,
Și pentru toate astea de vină sunt doar eu.

Iubite

Iubite tu auzi cum se-adună,
Cocorii în noaptea fără lună,
Strigătul lor ne fulgeră în ureche,
Fiecare căutându-și o nouă pereche.
Pe șesuri pustii răsare acum luna,
Și peste viața întregului sat,
Cu strigătul iubirii ne cheamă.
Eu n-aud nimic. S-a înnoptat.

Vremuri albite în doi

Dacă am rămas pradă unui vis,
Precum Oenone unui soț schimbător,
Și lâna de aur de-ai vrea să-mi aduci,
Tot nu acoperă anii de dor.
Dacă prin gând îți va trece vreodată,
Amintirea plăcerilor noastre trecute,
Sufletul să învețe a citi serenada,

După ce trece să-mi spui povești necerute.
Dacă nu erai nu știam ce-i iubirea,
Nici nopțile cum cântă cu luna în plete,
Tu mai iubit numai prin versuri șoptite,
Și prin aer s-a pornit o cărare subțire.
Când iubirea cea dulce se transformă în ură,
Și șarpele din inimă a mușcat cu venin,
Pieptul meu și al tău nestatornic se frânge,
Iubirea secată de-acum nici nu mai plânge.
Dar nu avem dreptate să ne temem vreodată,
De aceste vremuri ce se sfarmă albite în doi
Nu-i om ce să se ascundă de marea iubire,
Și nici de timpurile ce se zbat trecute prin noi.

Lucia Elena POPA

În lacrima dragostei tale

Plutesc mereu în derivă
pe traseul lăuntric
dintre minte și inimă!

Îmi știu bine locul,
îl port în mine,
nu-i o părere,
i-am văzut de-atâtea ori pământul
în vis !
E un loc neînvins,
ce stă să se deschidă
sub coroana cerului,
îl simt înfiorată,
dar nu-l pot atinge,
doar mi se promite
de sub geana împlinirii...

Pune, Doamne, mâna
pe ochii mei lăuntrici,
unge-i cu țărână
și spune-mi să mă spăl
în lacrima dragostei Tale,
răscumpără-mi rătăcirea
cu iubirea Ta,
învederează-mi traseul
în orizontul de dor
al pământului făgăduit !

Biserica albă

Clopote bat, risipesc tânguiri,
dulce și nalt se lovesc în halouri,

Poezie

valuri de gânduri mă cheamă-napoi,
ani de demult re trăiesc în ecouri.

Albă, nimbată-n argint și în har,
îngeri purtând pe cupolă-n fior,
mândra biserică vine din timp,
satul natal legănându-l în dor.

Unde în pâine și vin se preface
trupul și sângele sfânt de Iisus,
eu pătrundeam cu credință adâncă,
suflet deschis spre lumina de sus.

Totul acolo aproape mi-era,
sfinții pictați mi-ofereau ocrotire,
glasu-n emoție caldă-mi vibra,
pagini de-apostol citeam cu simțire.

Preotul-tată în rugi se-nălța
blând și cucernic, înalt crezământ,
gândul la el mă-ntărește și-acum,
ochii mi-i ține deschiși spre Cel Sfânt.

Crinii credinței aici mi-au crescut
albi, cununați într-un nimb,
apa sfințită din plin i-a udat,
rod așezând peste timp.

Candela de țărână

Pe axa pământului
lumânarea vieții
își scurge ceara
în ritm de rugăciune:
pic,pic,pic...
se umple candela de țărână.

Psalm

Am nevoie,Doamne,
să mă leg cu tine la rană,
am nevoie de tămâie
ca să-mi înconjur viața
cu miros de rai !
Am nevoie să-ti aduc prinosul
pentru taina zămislirilor
ce fulgeră neîncetat
universul !

Pământul se preface-ntr-un glob de aur
sub mâna ta...
ochii lăuntrici ai firii

În bătaia penitei

te contemplă-n extaz...

Doamne,izvorul adevărului,
îmi vindeci rana
dorului de Tine !

Atlet al luminii

Moto „Măcar că omul nostru cel din afară
se prăpădește,omul nostru cel dinăuntru
se înnoiește zi de zi” (Corinteni,4)”

Mereu în competiție,
deși ziua este la asfințit,
continui să alerg
printre copacii care
încep să te considere de-al lor
privindu-te prin ochii
frunzelor tănuitoare,
apoi se așază umbrele,
dar tu ,atlet al luminii,
alergi prin întuneric,
îi spargi carapacea
ca să găsești lumina,
care ți-e destinată
prin jertfă de sus.

Suflete,atlet călit,
marcat de Duh,
în goana ta binecuvântată
ți-ai învins toți adversarii,
ai depășit
însăși moartea.

Ce-ai cu mine, Doamne ?

-Rană la inimă,
rană lângă inimă,
rană dincolo de inimă,
rană la ochi,
rană lângă ochi,
rană dincolo de ochi !
Ce-ai cu mine,Doamne,
de mă acoperi de răni ?

-Fără rană,inima ta n-ar răsădi milă,
clopotul său n-ar bate prelung,
să se-audă-n cer,
fără rană ,ochiul tău nu m-ar vedea
pe Mine,
n-ar avea destule lacrimi să-l spele
de frumuseți pieritoare.

Poezie

Rănile te vindecă de tine,
ca să fii veșnic prin Mine.

Dincolo de răni cresc florile
din care-ți voi găti cununa
„în ziua aceea”.

Freamăt

De vânt se-nfioară în tremur
crengile plopului meu.
Neliniștită, tresar de parcă
adierea-mi desface
ghemul destinului.
Mă dăruie vântului,
clepsidra lui să-mi cearnă
fire de viață,
să mă bată,
să mă răzbată,
să mă poarte prin lume
pe mine, fărâșă
ruptă din holograma
universului,
poem vesel și trist,
frământând seva bucuriei de a fi
în dans de ape
ritmate în valuri.

Printre frunzele plopului fremătător,
în mângâieri vălurate,
în fiecare zi
vântul deschide o poartă eterică
de unde, Creatorul
îmi face cu mâna
mie, o mică scânteie
a universului.

Picătură de har

Mâna Ta regeneratoare asupra mea
revărsând pe ființa-mi căzută
o picătură de har
prin care mă fac
palat de dar
cu mii de curteni
împărțind între ei
picătura
care nu se mai termină:
cu cât iau mai mulți din ea,
cu atât sporește !
Tu ai făcut, Doamne,
minunea asta,

În bătaia penitei

căci numai Tu poți fi
atât de mare
încât să ne recreezi pe toți
din picătura Ta de har
milostiv.

Chemare divină

Sub aripa rugăciunii,
simt, Doamne,
căldura iubirii Tale
străbătând vălul tainei.
Flămând de Tine,
sufletul meu îți aude bătaia la ușă,
chipul Tău sculptat în cuantele cerului
de la răsăritul lumii
își lasă umbrele
peste fața mea de pribeagă,
mâna Ta coboară blând,
a binecuvântare, asupra mea.
Simt că mă vrei, că mă ierți,
îmi dai apă vie
să-mi spăl orbirea,
mă chemi să iau masa cu Tine,
chiar dacă nu sunt vrednică,
mă salvezi din moarte
aprinzând făclia mea...

Ce naltă-i lumina, Doamne !

Icoană

În prim-plan rugul înalt
al lumânării aprinse
sub care se coc fructele iubirii;
în nimbul flăcării,
urcând pe vertical
în plutire harică
zările dinaintea zborului;
pe fundal
tronuri împărătești
brodate cu albastru sacru
de cer răsturnat.

Vreau să iau icoana,
dar mâinile mi se ard
la flacăra lumânării.

Romulus FRÎNCU

Valea Bistrei în Evul Mediu

Când vorbim de istoria Banatului, nu putem să nu amintim de Valea Bistrei, care împreună cu Valea Timișului și cu cea a Cernei au constituit încă din epoca romană, și chiar și înaintea acesteia, calea (poate chiar principală) de legătură cu ținuturile sud-dunărene. În mod cert în vremurile romanilor Valea Bistrei beneficia de un drum construit așa cum numai acest popor știa își construiască drumuri și poduri, dar și de caste, puncte de schimbare a cailor sau de alte astfel de elemente.

După plecarea romanilor (271-275 d. Hr.), aceiași vale a Bistrei a devenit albie prin care s-au revărsat în fosta Dacie Romană, feluritele popoare migratoare, unele mai aprige și mai distrugătoare decât altele. Dintre acestea toate, pare-se că slavii ne-au influențat cel mai mult, de la ei poporul nostru moștenind nenumărate denumiri de sate, râuri, munți ori simple locuri, dar și circa o treime din cuvintele ce le folosim zilnic, iar dintre acestea mai cu seamă multe dintre cele bisericești.

După ce năvălirile popoarelor migratoare s-au domolit, iar românii au început să fie cunoscuți sub această denumire sau sub altele asemănătoare, satele Văii Bistrei încep încet-încet să fie amintite alături de cele ale Văii Cernei și a Văii Timișului și prin documentele și actele vremii. Istoricii maghiari care s-au aplecat asupra documentelor medievale și aici îl amintim pe Pesty Frigyes au scotocit arhivele din Budapesta sau de prin alte părți ale Ungariei, inclusiv din Ardeal, dându-ne știre în iscusit fel despre vechimea locurilor în care trăim...

Și dacă o luăm pe vale în jos, deși Bucova, Băuțariul de Sus și cel de Jos adesea nici nu au fost măcar socotite la Banat, totuși găsim povestiri și din trecutul lor:

Bucova: se spune în Schematismul istoric al Diecezei greco-catolice Lugojului din anul 1903 că pe locul acestui sat ar fi existat în trecut un altul cu numele de Remete sau Remetea, ceea ce în ungurește înseamnă mănăstire mică, locuită de unul sau mai mulți pustnici. Locuitorii ei vechi ar fi fugit de frica turcilor tocmai în apropierea Timișoarei, unde ar fi întemeiat Remetea Mare. În urma lor au lăsat un paznic, adică un gornic, de unde se trăgea familia Gorniceni, existentă la 1903 în Bucova. Cu timpul s-au așezat lângă Gorniceni și alte familii, dintre care cinci au sosit aici din Bulgaria (Ionești, Vasiloni, Mihailoni, Bugari și Giorgieni). Noua comună s-a numit apoi Bucova, de la o vale din hotarul satului. Pare-se că a avut parohie unită deja la 1700, deși în acte nu e amintită decât mai târziu. A avut biserică de lemn până la 1855.

Băuțariul de Sus (Superior): nu pare a-și dezvălui prea ușor trecutul. De altfel, se presupune că este mai nou ca vârstă decât Băuțariul de Jos, cu care forma până la 1811 o singură parohie unită. Vechea ei biserică, din piatră, data de la 1840, fiind închinată Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul.

Băuțariul de Jos (Inferior): pare a fi avut parohie unită deja la anul 1700, amintită însă sporadic în acte, mai ales la începutul veacului al XIX-lea, când se separă de ea Băuțariul de Sus. Din 1830 primește și școală proprie. La 1893 avea biserică de piatră, închinată Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul. Se pare însă că înaintea acesteia existase cel puțin o biserică mai veche, atestată și în 1811.

Vama Marga: a fost mereu o localitate de graniță dintre Banat și Ardeal, dintre administrația austriacă a Banatului și Principatul Transilvaniei. S-a constituit abia pe la 1785, deși la 1757 exista deja la Marga un oficiu grăniceresc.

Marga: comunitate veche, pe râul Bistra, din care sunt amintiți deja înaintea lui 1470 mai mulți oficiali regali „de Marga”, în serviciul regilor maghiari. La 1503 Capitulul Catedral de Alba Iulia îl instalează pe George de Marga în mai multe posesiuni ale sale din comitatul Hunedoarei (Hunyad), făcându-se cu această ocazie acte în acest sens. Satul a existat și pe la 1603, iar când a picat sub stăpânirea turcească, a devenit proprietatea unuia pe nume Beg. Așezarea e pomenită în acte prin anii 1690-1700, fiind incorporată Graniței Militare Austriece la 1769. La revoluția de la 1848-1849, adică în 1849, o parte din casele localnicilor au ars.

Rusca Montană și Ruschița nu apar deloc în hărțile austriece de la 1767-1772, ele fiind întemeiate abia pe la 1803 atât de români, cât și de germani. Unele surse vorbesc însă de o (foarte probabilă) activitate industrială la Rusca și Ruschița deja după 1787.

Voislova: în 1397 actele amintesc pe un anume fiu al lui Petru, zis „Olah de Wazylowa”, adică al valahului

din Voislova. Se pare că numele satului s-ar putea trage de la numele de botez Vasile. În anul 1430 Capitlul Catedral din Cenad face instalarea unui nou proprietar în Voislova, prin mandat de introducere. Satul exista în mod cert la 1603, 1690-1700, fiind încorporat regimentului grăniceresc și teritoriului graniței abia la 1783. În hărțile ridicării topografice austriece (iosefine), de la 1767-1772, Voislova apare încă cu vechea vatră a satului, fiind însă însemnată și înscrisă clar și noua vatră, cea din ziua de azi.

Valea Mare (azi Valea Bistrei): localitatea a fost amintită documentar pentru prima dată la 1501, fiind pomenită mai târziu în acte pe la 1578, 1579 și 1590 sub numele de Nagypatak, Valemare, Walemara, Vale Mare și Vallyemare. Așezarea e pomenită în acte prin anii 1690-1700, fiind încorporată Graniței Militare Austriece la 1769.

Zăvoi: în 1430 Capitlul Catedral de Cenad a făcut și aici instalarea unui proprietar. În anul 1444 satul pare să fi fost posesiune a voievozilor valahi, iar în 1579, 1585 și 1586 se vorbește în documente de două Zăvoaie: de sus și de jos. În 1699 „Zavuj” este amintit ca posesiune a regilor Ungariei, pe atunci deja unii și aceiași cu împărații de la Viena. Așezarea e pomenită în acte prin anii 1690-1700, locuitorii ei fiind pare-se pentru scurtă vreme uniți cu Roma, iar ulterior din nou ortodocși.

Poiana Mărului: nu este localitate veche. Abia pe la 1889 Johann Biebel așază aici germani, români și maghiari care să exploateze pădurile. Nu a avut biserică în trecut, doar câteva case. Cimitirul datează tot de pe la 1890.

Măru: sat situat pe valea Bistrei Mărului. Denumirea maghiară, „Almafa”, se traduce prin măr, adică pomul fructifer omonim, denumire în conformitate și cu legenda mărului binefăcător din vatra localității. Satul a fost pomenit în acte deja la 1387, pentru ca la 1394 Capitlul Catedral de Alba Iulia să instaleze aici un nou proprietar. În 1406 pare-se că posesiunea Măru beneficia de anumite privilegii. La 1549 același capitlu din Alba Iulia instalează un nou proprietar în urma unei donații. La 1687, când se pare că și partea muntoasă de Banat cuprinsă între Lugoj și Caransebeș cade în stăpânirea păgânilor turci, satul ajunge proprietate a unuia pe nume Beg. Deja la 1694 însă, așezarea devine proprietate chezarocrăiască (austriacă, imperială și regală). Numele de „Merul” este pomenit pentru prima dată la 1699, până atunci figurând forma ungurească amintită mai sus. La 1717 este pomenit în conscripția Banatului Timișan cu un frumos număr de 52 de case. S-a încorporat Confiniului Militar la 1769. Vechea biserică, închinată Sf. Duh și ridicată la 1792, s-a refăcut în 1934. Are într-însa o veche icoană a Maicii Domnului, despre care se spune că a săvârșit minuni.

Crâjma (azi Măgura): este pomenită pentru prima dată în documente în anul 1430, atunci când Capitlul Catedral de Cenad a pus și aici un nou stăpân în posesie. O nouă atestare se face în anul 1492, act în care se menționează statutul așezării, iar o a treia menționare este făcută în 1499, când se face o reșezare la Glimboca. Acum satul Crâjma este pomenit ca „Korchomafalva”. În mod repetat este amintit în anii: 1503, 1585, 1603 și 1699. Existența îi este dovedită clar și în perioada anilor 1690-1700. A fost încorporat Confiniului Militar la 1769. Vechea biserică ortodoxă, închinată sf. Apostoli Petru și Pavel s-a ridicat la 1823.

Cireșa: cu vechea ei vatră în satul bătrân, se pare că a fost amintită în documente la 21 decembrie 1580, când principele Transilvaniei a fost instalat aici ca proprietar al locului. Din nou pomenit la 1717, satul este însă format din două „Schirescha”, probabil satul bătrân și cel nou, unul cu 16, celălalt cu 17 case. Deja în același an satul e încorporat Confiniului Militar. Biserica ortodoxă închinată Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril datează din anii 1830-1833, fiind refăcută și mărită de câteva ori.

Mal: localitatea este pomenită în actele medievale sub nume precum: Maal, Meel, Mall, Malfalva, Mald. La 1733 este amintit cu numele ce-l poartă și azi. Capitlul Colegial de la Arad face mențiunea unor proprietari și a satului în anii 1447/1448, 1475 și 1495. La 1628 este amintit ca și praedium, aceasta însemnând că satul era pustiu, nelocuit. Pe la 1690-1700 era deja din nou populat, iar la 1769 a fost încorporat Confiniului Militar.

Ferdinand sau Ferdinandsberg (azi Oțelu-Roșu): s-a întemeiat în mod cert după 1787, sau chiar pe la 1803. La fel ca și Ruschița și Rusca Montană, în hărțile celei de-a doua ridicări topografice austriece (1767-1772), comandată de împăratul Josif al II-lea, nu apare nici urmă de așezare de la vechiul pod al Cireșii (la confluența Bistrei Mărului cu Bistra Ruscăi) și până în Ohaba. Doar vechile drumuri de la poalele dealurilor, morile de la Cireșa și drumul de pe Tarnița ce lega Cireșa de vechea vatră a Glimbocii, de dincolo de apă, apar în planuri. Ferdinandsberg-ul sau Ferdinandswerk-ul pare să fi fost întemeiat pe la 1795 sau 1800, conform

tradiției, de către un anume Ferdinand Hoffmann, un orăvițean, ce a întemeiat aici primele uzine împreună cu rudele sale, vestita familie Maderspach, ce au întemeiat Rusca Montană și Ruschița.

Ohaba: vechi sat românesc ce se regăsește în planurile austriece de la 1767-1772 exact pe vatra pe care ființează și azi. Sediul al unei companii grănicerești din cadrul Confiniului Militar (Regimentul Valaho-Iliric Nr. 13).

Glimboca: amintit adesea în actele vechi și ca Novakfalva, adică satul lui Novac. Toponimicul Glimboca este unul de certă origine slavă. Cele mai vechi menționări documentare datează din 1380, respectiv 1475. La 1430, 1433, 1447 și 1448 este amintit cu numele de Novakfalva, fiind puși în posesiune și aici noi proprietari. Actele de punere în posesie sunt și aici emise de Capitlul Colegial din Arad. Un fapt interesant este că la 1483 este menționat aici un preot (foarte probabil ortodox) pe nume Opișa. La 1484 sunt atestate două sate: Glimboca de sus și Glimboca de jos. Satul exista în mod cert la 1690-1700. La 1783 este incorporat Confiniului Militar, iar cea mi veche biserică atestată documentar pare să fi fost ridicată la 1794.

Obreja: este atestată documentar în anul 1547. Obreja în decursul anilor este mereu amintită în documentele vremii. În conscrierea din anul 1603 aflăm ca proprietari pe Ștefan Rakoczy și Andrei Nagy, care dețineau câte un conac, în același an fiind trecut în drepturi asupra avuturilor din domeniile Also Obresia (Obreja de Jos n. n.), Maciova și Peștere, domnul George Găman. În anul 1628, principele Gavril Bethlen donează doamnei Margareta Găman și domnișoarei Sava Găman amândouă fiicele lui Ladislau Găman, domeniile Obresa, Calova, Vârciorova ș.a. În anul 1642 Ioan Mutnokoy s-a opus ca satele Obresia ș.a. să fie transformate în posesie regală. Oponerea a avut loc la 19 decembrie, iar porunca regală datează din 6 martie, în ea făcându-se diferența dintre Felso Obresia (Obreja de sus) și Also Obresia (Obreja de jos). De remarcat că localitatea Obreja în anul 1783 se găsea pe malul drept al râului Bistra. Mutarea satului pe actuala vatră s-a făcut până la anul 1804, an când a fost înființată Cartea Funduară în care Obreja apare pe malul stâng al râului Bistra, respectiv pe actuala vatră.

Ciuta: este atestată documentar din anul 1411. La începutul veacului al XV-lea moșia Ciuta o aveau în stăpânire comună Mihail, fiul lui Ioan din Zylmos și nobilii Măcicași. Din localitatea Ciuta se cunoaște numele mai multor iobagi ai diferiților posesori: Nicolae Henseroveanu, Matei Românul, Crăciun Mihuța, Petru Mihuța, Stănilă Pârvu, Novac Gruia, Ioan Curuți, Lupu Corneanu, Frățilă Hațegan, Ioan Subțire, Petru Franțușca și Cuzma Maria. Pe timpul beii lui Ahmed (1671) s-au întâmplat mai multe jafuri în jurul localității încât a fost necesară intervenția principelui Ardelean. În luptele austro-otomane generalul Veterani și-a stabilit în anul 1693 una din taberele sale la Ciuta. În anul 1739 Mihai Pele din Ciuta a fost obercneaz al cercului Bistra. Acesta a săvârșit o serie de abuzuri care au fost prezentate comisiei aulice de inspecție condusă de Kempf von Angret.

Iaz: este atestat documentar în anul 1840. Vatra satului Iaz s-a mutat în mai multe locuri cunoscute astăzi sub numele de Traian (Troian), Sat Bătrân Mare, Sat Bătrân Mic, ca în final să se stabilească pe actuala vatră la „drumul mare” sub numele de Iaz. Cauzele mutării trebuie căutate în desele inundații produse de râul Bistra și Axinul. Documentele de punere în posesie și actele de vânzare-cumpărare fac amintire de localitatea Iaz, începând cu anul 1840 după cum urmează: diploma regelui Matei Corvin datată la 3 septembrie 1480; diploma dată de Pavel Chinezul la 10 mai 1485 lui Ladislau fiul lui Iacob Raț, acesta primește moșia Iazului de la Nicolae Bizere; în anul 1572, cu ocazia unui proces care s-a ținut la Caransebeș, se amintește de Ioan Pribek de Iaz. Documentele pe măsură ce timpul se scurge cresc ca număr și în foarte multe este consemnată localitatea Iaz. Fericirea face să rămână consemnat pentru vecie conflictul iscat între trupele generalului Bem și preotul din Iaz, Ioan Ionescu. Însemnarea face parte dintr-o cronică a satului Iaz, scrisă și atașată la o Evanghelie de București, tipărită în anul 1750.

Var: atestat documentar în anul 1411 prin actul emis din porunca regelui Sigismund de Luxemburg în care se confirma stăpânirea moșiei Var de către Ștefan Farcaș și Nicolae Bizere care a ocupat-o abuziv.

SURSE:

1. Călin Claudiu, Valea Bistrei în Evul Mediu (<http://www.banaterro.eu/biblioteca/content/calin-claudiu-valea-bistrei-in-evul-mediu>);
2. Primăria comunei Obreja (http://primaria-obreja.ro/?page_id=128).

Prof. Botiș MIRCEA/ Pr. Botiș RADU

CULTURĂ ȘI SPIRITUALITATE LA ULMENI-MARAMUREȘ

De la sfârșitul antichității, pe parcursul evului mediu și până în a doua jumătate a secolului XIX-lea, învățământul și școala erau strâns legate de biserică, primii învățători fiind de fapt preoții. Cum era și normal, cărțile tipărite în spațiul românesc și, implicit în zona noastră, au fost de factură religioasă. Astfel, parohia Ulmeni-Țicău este prima din zonă în care apare carte tipărită în limba română. „Cartea românească de învățătură Duminicile de peste an și la praznice împărătești și la sfinții mari”, a mitropolitului Varlaam, tipărită la Iași, în 1643, este cartea la care făceam referire mai sus.

Într-o conscripție școlară din anul 1700 se menționează o întreagă rețea de școli satești pe teritoriul fostului comitat Sătmăr, printre care și localități ce aparțineau de plasa Baia Mare, între ele fiind amintită școala din localitatea Țicău, cu vechime de un an, avându-l ca învățător pe Gabriel Pop, de confesiune greco-catolică. A fost prima școală atestată documentar pe teritoriul comunei. Învățământul în limba română va lua avânt în Transilvania în special după intrarea în vigoare a celebrei “Ratio educationis” (1777) a Mariei Tereza, o reformă ce avea să pună în valoare perioada monarhiei luminate a împărătesei austriece. De altfel, dominația habsburgică în Transilvania avea să se arate net superioară, prin consecințele ei, autorității țariste sau otomane care s-au exercitat asupra Moldovei sau Țării Românești.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea se organizează învățământul românesc pe lângă biserici, în locuințele cantorilor, care ocupau și funcțiile de învățători, fiind plătiți de către părinții copiilor. Printre primii cantori-învățători sunt amintiți Sas Vasile și Cupcea Alexandru; numărul elevilor varia între 15-20, la nivelul localității. Într-o altă conscripție școlară din anul 1867, se amintește existența unei școli din lemn, cu un efectiv de 50 de copii, fiind amintit și învățătorul, fără ca numele acestuia să fie precizat. Se știe astăzi foarte sigur că este vorba de școala confesională greco-catolică, aceasta având o singură sală de clasă. Pentru a-și exprima acordul în legătură cu beneficiile morale ale învățământului confesional, locuitorii români de confesiune greco-catolică din Ulmeni, au trimis o declarație în acest sens episcopului din Gherla, prin protopopul Noțigului, Vasile Gheție. Școala confesională a funcționat la Ulmeni până în anul 1912.

Cel mai vechi învățător român din localitatea Ulmeni a fost Cristea Gheorghe ; tatăl său, Mihai Cristea, a fost preot până în anul 1840. În anul imediat următor revoluției de la 1848, Gheorghe Cristea a fost înlocuit în funcția de învățător de un anume Șoimu, om cu mai multă pregătire, primul rămânând cantor bisericesc în Ulmeni. Din anul 1875, treburile școlii locale au fost preluate de către învățătorul Vasile Sas, fiu de țăran vrednic și înstărit din Ulmeni, care urmas cursurile școlii normale la Vlădicia din Gherla. Concomitent, timp de 2 zile pe săptămână, acesta a fost învățător și în satul Țicău. Cu efective destul de reduse funcționează școala și în anul 1886-25 de copii, când este atestat un alt învățător, pe nume Vasile Moldovan, cantor fiind la biserică , fostul învățător, Vasile Sas, până în anul 1899. De la dascăl, copiii învățau, pe lângă carte, altoitul pomilor, stupăritul, cioplitul, împletitul, ș.a. Sala în care se realiza instrucția și educația elevilor se muta de multe ori, de la un țăran creștin la altul, în căutarea unor condiții mai bune. Așa s-a întâmpat, de exemplu, în timpul învățătorului Vasile Sas, când din lipsă de spațiu școlar, corespunzător, acesta aduna copiii în propria casă. Încălzitul singurei săli de clasă se realiza prin contribuție individuală, fiecare copil aducând lemne de acasă. Curățenia era, de asemenea, realizată de către elevi, iar întreținerea, de către locuitorii satului. Învățătorul era zilnic invitat să ia masa la părinții copiilor, deoarece nu avea salariu de stat. Serbările școlare erau interzise, singura zi festivă fiind atunci când se dădea examenul școlar, în fața părintelui protopop.

Legea Appony din anul 1908 va avea efecte dezaastroase pentru învățământul în limba română; acesta va fi interzis, tot tineretul școlar fiind obligat să învețe în limba maghiară. Acest lucru se întâmplă și în Ulmeni, în anul 1912, elevii trebuind să renunțe la învățământul în limba română, trecând la cel în limba maghiară. Sigur, această lege nu urmărea altceva decât deznaționalizarea elementului românesc din Ardeal. Alți învățători care și-au desfășurat activitatea în această perioadă tulbură, au fost Ioan Mateșan, Costan Păcurar, ș.a.

După realizarea istoricului act de la 1 Decembrie 1918 va fi reluat învățământul în limba română. În anul 1919 se construiește o școală cu o sală de clasă și, alături de aceasta, locuința dascălului. Este pentru prima dată când sunt menționate în activitate două cadre didactice, Ștefan Șuteu și Alexandru Boitor, ce aveau de îndrumat un număr de 50 de copii. Tot în această perioadă a luat ființă o grădiniță de copii, care avea ca educatoare, pe Luiza

Covaciu, fiica primarului la aceea dată. Acestea sunt primele cadre didactice care apar cu retribuție plătită de stat.

Între anii 1921-1922, a fost construită o școală nouă din cărămidă și piatră, acoperită cu țiglă, ce avea o sală mare de curs, în care încăpeau până la 100 de copii, și o locuință pentru învățător, acesta fiind Ștefan Setiel, originar din satul Tohat. În anii următori ai perioadei interbelice, atunci când la conducerea Ministerului Învățământului s-a aflat Dr. Constantin Angelescu, numărul școlilor a crescut simțitor; se poate vorbi de o explozie a rețelei școlare, în contextul în care, covârșitoarea majoritate a românilor (peste 80%), erau neștiutori de carte. În perioada ministeriatului său (1922-1926), au fost construite nu numai școli gimnaziale, ci și școli normale, care să pregătească învățători. A fost o perioadă de emulație culturală, guvernarea liberală a lui Ion I. C.(Ionel) Brătianu încercând să mai recupereze din handicapul temporal în care se găsea societatea românească.

În cursul anului 1938, s-a mai construit încă o sală mare de clasă, pentru ca în anul următor, 1939, zestrea școlii să se îmbogățească cu încă 3 săli de clasă.

În perioada dominației horthyste (1940-1944), școala românească a fost închisă, redeschiderea ei realizându-se la 20 Noiembrie 1944, toți copiii români înscriindu-se la școală.

În anul 1927, s-a construit la Mânău, pe locul vechii școli de lemn, o clădire nouă, cu două săli de clasă și locuință pentru cadrele didactice; este vorba despre cele 3 cadre didactice retribuite de către stat.

În satul Vicea, învățământul pe lângă biserică se organizează în anul 1858. În perioada 1924-1925, a fost construită școală care avea 27 de elevi, iar ca învățătoare, pe Bud Mărioara. Din anul 2009, o nouă școală a fost dată în folosință.

În satul Tohat, se construiește pe locul vechii școli de lemn, în anul 1938; actualul local de școli a avut la început o sală de clasă și o locuință pentru singurul învățător care predă la toate clasele.

În satul Țicău nu a existat un local propriu pentru școală până în anul 1945, când prin exproprierea moșierului Pecsî Sigismund, castelul acestuia a fost transformat în unitate de învățământ. Multă vreme, această locație a reprezentat sediul pentru școala din localitate. Pentru populația de etnie romă, s-a construit cu fonduri europene, școală și grădiniță.

În perioada dominației Horthyste (1940-1944) în școlile din Ulmeni, Mânău și Arduzel, a fost introdus samavolnic, învățământul în limba maghiară, semn că se dorea continuarea procesului de maghiarizare, început după 1908, prin legea Appony, proces întrerupt în anul 1918. Anul 1960 aduce generalizarea învățământului obligatoriu de 8 ani, concomitent cu creșterea bazei materiale alocate învățământului. În toate localitățile mari mari ale comunei, s-au construit localuri noi de școală, s-au extins spațiile existente. Astfel, la Chelnița, în anii 1960-1961, a fost construită clădirea școlii actuale, cu 4 săli de clasă și două săli pentru învățământul preșcolar. Tot în aceea perioadă, se extind localurile școlilor din Mânău, Arduzel, Someș Uileac, cu câte două săli de clasă, asigurându-se și o mai bună dotare a unităților cu material didactic și mobilier școlar.

În penultima decadă a secolului al XX-lea funcționau în comună un număr de 12 unități școlare: școala cu clasele I-X, la Ulmeni, 6 unități cu clasele I-VIII, 5 unități cu clasele I-IV și 10 unități preșcolare. Totodată, la școala de centru, existau 2 ateliere școlare, unul de lăcătușerie și altul de croitorie, în care se desfășura practica productivă de către elevii claselor a IX-a și a X-a.

Baza materială a școlilor de pe cuprinsul comunei Ulmeni, în anul 1985, a fost estimată la 5.158.178 lei, din care clădiri în valoare de 4.099.902 lei, mașini, utilaje și instalații de lucru pentru dotarea celor două ateliere, în valoare de 89.964 lei iar pentru dotarea laboratoarelor de Chimie, Fizică și Biologie, a cabinetelor de specialitate, au fost procurate aparate și instalații de măsură, control și reglare, în valoare de 73.250 lei, la care se mai adaugă materialul didactic confecționat de către cadrele didactice sau cel procurat prin autodotare.

În anul școlar 1985-1986, populația școlară a comunei a ajuns la 1752 elevi și preșcolari, aceștia fiind instruiți și educați de un număr de 91 cadre didactice, toate calificate, majoritatea având gradele didactice II sau I. Această explozie de natalitate se datorează faptului că, la unitățile economice de pe teritoriul comunei activa multă populație tânără, din comună sau chiar din satele învecinate, populație care s-a stabilit definitiv în Ulmeni. De altfel, blocurile de locuințe au fost construite în totalitate în perioada comunistă.

Concomitent cu extinderea rețelei de învățământ și cu generalizarea învățământului de 10 clase, s-a dezvoltat și activitatea de culturalizare a maselor sătești. Acest lucru s-a realizat cu mare succes în cadrul Căminului Cultural, construit în anul 1933, la inițiativa colonelului doctor Florian Ulmeanu, fiu al comunei, stabilit în București.

Născut la Ulmeni, la 3 noiembrie 1903, doctor docent Florian Ulmeanu, a fost unul din fondatorii și

animatorii Facultății de Medicină sportivă din București. Lucrările sale de specialitate au fost recunoscute și elogierte în țară și în străinătate, fiind premiate în 1936 de Academia de Medicină a Franței, iar în 1970, de Federația de medicină a sportului din Italia. Patriot înflăcărat și neobosit animator cultural în cadrul Societății Culturale ASTRA, Florian Ulmeanu reunește tineretul din comună și din împrejurimi creând o societate culturală intitulată “Tinerimea din Ulmeni și din jur”, înființând în mai multe sate, biblioteci și înzestrând cu material didactic demonstrativ mai multe școli primare.

În anul 1931, datorită intervențiilor făcute de către doctorul Florian Covaciu-Ulmeanu, Societatea ASTRA din Zalău, a construit monumentul poetului Petre Dulfu, la Tohat. În cadrul unei ședințe de mai mare amploare a Societății “Tinerimea”, ținută în anul 1933, s-a luat decizia construirii unui monument în centrul comunei, dedicat celor care s-au jertfit în timpul primului război mondial. Fără a avea sprijinul efectiv al autorităților, în anul 1933, Societatea “Tinerimea” construiește actualul Cămin Cultural, cunoscut sub numele de “Casa Națională”, al cărui președinte a fost dr. Ion Covaciu.

Legătura aproape indisolubilă a Societății Tinerimea cu Societatea ASTRA, s-a consolidat prin alegerea în anul 1936, ca președinte de onoare, a Elenei Pop de Băsești Hossu-Longin, neobosită activistă a societății ASTRA. Sub directsa coordonare au fost organizate mai multe manifestări cultural-educative în centrul de comună, la care au participat și oameni din satele din împrejurimi.

Începând din anul 1946, același Florian Ulmeanu inițiază un program pentru înființarea unei școli pentru sătence cu profil de îndrumătoare sanitare, o țesătorie, o secție pentru colectarea și uscarea plantelor medicinale, cursuri sanitare, de bibliotecar, de cooperatie, etc.

La inițiativa sa, în vara anului 1973 s-a organizat reușita întâlnire a *Fiilor satului*, la care din păcate nu a putut participa, înbolnavindu-se grav. S-a stins din viață la 30 octombrie 1973, fiind înmormântat la Cimitirul Militar Ghencea din București.

O altă mare personalitate a comunei este poetul, pedagogul, eseistul și celebru autor de snoave, Petre Dulfu. S-a născut la Tohat, în anul 1856, și moare la București în anul 1953. Tot aici s-a mai născut publicistul și poetul Gheorghe Crișan, cel care, în perioada interbelică, a condus revista *Cronica*, ce apărea la Baia Mare, publicație care a jucat un rol deosebit în educarea patriotică și culturalizarea locuitorilor de pe teritoriul județului Maramureș.

La Chelinta vede lumina zilei, în anul 1915, Emil Gavriș, unul din cei mai importanți rapsozi ai cântecului popular românesc, interpret al multor melodii de pe Valea Someșului și din satul natal. Este fiul învățătorului Vasile Gavriș, dascălul școlii din Chelnița în perioada interbelică, începând cu anul 1924, când a fost organizat învățământul școlar românesc din localitate.

Din anul 1955, în clădirea Căminului Cultural a funcționat, până în urmă cu mai mulți ani cinematograful sătesc și comunal.

În anul 1956 a luat ființă o bibliotecă comunală, care avea în jur de 4000 de volume. Numărul acestora a crescut, astfel că la 1960, a ajuns la 5.500 de volume (cărți), în 1967-12.250. Acestea sunt aranjate conform sistemului clasificării zecimale și depozitate în cinci încăperi.

La sfârșitul anului 2015, biblioteca Ulmeni avea aproape 13.000 volume înregistrate și un număr de 884 utilizatori.

Bibliografie selectivă:

1. Arhivele Statului Sălaj, Zalău, Fond. Prefectura Sălaj, “Cartea de Aur”, p.38
2. Pop, Rodica, “Organizația mea”. Primăria și Consiliul Local al Orașului Ulmeni, Baia Mare, 2008, p.49
3. Micaș, Lucia, Vicsai, Ioan, “Schita monografică a orașului Ulmeni”, Baia Mare, 2006, p.42
4. Arhivele Statului Baia Mare, Fond. Oficiul Parohial Reformat Ulmeni, dosar nr 3-1904-1912, nr 4-1917
5. Aspecte ale dezvoltării învățământului din Sălaj, Zalău, 1971, p.84
6. Micaș, Lucia, „Istoria localității Ulmeni”, lucrare pentru obținerea gradului didactic I, 1994, p.64
7. Ulmeanu, Matei, “Pagini memoriale” vol.I, Editura Solstițiu, Satu Mare, 2000, p.59.

Lucia Elena POPA

Aspecte ale folclorului literar din satul Hitiaș

Bogăția locuitorilor Hitiașului nu este doar una materială, ci și una spirituală, cuprinzând obiceiurile tradiționale și creațiile literar-artistice care constituie, cum spunea N. Iorga, „producția lor sufletească”¹⁾, noblețea simțirii, modul în care această simțire se revarsă în exterior pentru a le dezvălui structura interioară. Viața socială și intimă a țaranului nu se poate lipsi de însoțirea versului și a cântecului, corelate în manifestări artistice prilejuite de momentele importante din viața lui.

În Hitiaș a existat totdeauna o bogată viață artistică. Spun asta pentru că am cunoscut bine satul bunicilor mei încă din copilărie, iar mai târziu, din contactul nemijlocit cu oamenii, în adunarea materialului de la informatori, în vederea alcătuirii monografiei satului. Momentele de suferință sau de fericire, nunțile și înmormântările, petrecerile la sărbătorile de peste an, întâlnirile în anturajul satului toate erau prilejuri de manifestare artistică, de revărsare a sufletului în doine de dor și jale, cântece de bucurie, satirice, strigături, de revelare a darului povestirii și a simțului umorului în depănarea unor povești, balade și snoave.

În copilărie petreceam mult timp la bunici. Se știe că la vârsta fragedă, curiozitatea îi dă copilului o receptivitate foarte mare față de ceea ce-l înconjoară. Așadar, eram deschisă total la evenimentele și oamenii de acolo. Când eram mititică, tata moș mă lua pe genunchi și-mi spunea jocul degetelor, răsucind unul câte unul fiecare deget: „Ăsta-i domnu', / asta-i doamna, / ăsta-i nașu', / ăsta-i pușcașu', / ăsta-i sugu, sugu iepurașu'!” Eu râdeam fericită și fermecată.

Deseori ne jucam, eu și sora mea, cu toți copiii de prin vecini, de la care am învățat diferite jocuri: *Pițigane, game; Soro, cumperi lapce; Hăș, cocoș din cânepă; Omul negru etc.* În special acest ultim joc făcea deliciul nostru, al copiilor, poate și pentru că avea unele elemente de cruzime (de unde, oare, provenea?) care parcă ne provocau. Copilul care-l interpreta pe „omul negru” trebuia să aibă calități interpretative, să pozeze în fioros, să-și îngroașe vocea: „- Cine ieșci tu? - Eu mi-s omu niștru! - Ce biți tu? Sânze dă om! Pră căce cuțăce stai? Pră patru ruzinice și pră patru ascuțăce!”... Dar câte jocuri nu erau! Pe toate mi le aminesc cu plăcere, vorba lui Ion Creangă: „Și, Doamne, frumos era pe atunci!”

Unul dintre momentele fericite ale copilăriei mele era perioada sărbătorilor de iarnă, mai ales Crăciunul. Mi-amintesc cu nostalgie de pomul de Crăciun confecționat din paie și împodobit cu nuci și mere, de frica ce mă cuprindea când auzeam că o să vină oamenii mascați (blojii), care te frecau cu ardei iute, dacă te prindeau pe afară. Când tata moș tăia porcul, noi, copiii ne încălzeam la focul făcut pentru a-l pârlă („bârdzău”) și așteptam să mâncăm șorici, borândău, cârnați etc. Muma bătrână puneă fân sub masai, în ajunul Crăciunului, ca să se culce acolo Moș Crăciun. Așteptam cu emoție să vină colindătorii și cei cu Steaua. Colindele păstorilor mi se păreau foarte pitorești, diferite de cele ce se aud astăzi pe la posturile tv. Și astăzi le cânt în familie la sărbătoarea Crăciunului. Iată fragmente dintr-o asemenea colindă: „Dasupra lu' răsărit / ieșă-un măr mare-nflorit, / Domnului Doamne (refren) / cu crenzili la pământ, / cu miștăli dă arzint. / Dar sub poala mărilor / șage Maica Domnului / c-un fiuț micuț în brață. / Îl tot scaldă și-l întreabă / ce-i măi bun pră lumea dalbă, / că-i măi bun bou-ăl măi bun, / că răstoarnă brează neagră / să răsară grăul roșu / să-l băgăm la gazdan coșu. / Să fii, gazdă, sănătos / Ca un măr mare frumos...”. Aparte, mai puțin cunoscută, este și colinda păstorescă *Scoală, scoală, omu-ăl bun*, din care citez: „Scoală, scoală, omu-ăl bun, / c-o vișnit domnu Crăsiun, / cu cârnațu la grumadzu, / cu covrigu la buricu, / ca să nu ne fie frigul...” și atâtea altele. De neuitat sunt și orațiile care se aud după ce se prezintă spectacolul dramatic cu Steaua. Rar se pot întâlni texte și

expresii atât de simpatice și de amuzante sugerând aluzia la un dar de mâncare cât mai bogat : ”Eu, mă credzeț’, nu-s flămând, / dar tot pâinea mi-i în gând, / mi să suie pofta-n cap, / dă nu se-nchiepe-n comănac; / d-un dărab dă clisă moal’e / vai, cum ne-am tocmi la foal’e, / d-o păreche dă caltaboși / ne-am făce tare voioș’...”, sau: ”O, boieri, preacinstiți părinți, / cum dă d-voastră mâncați cârnaț’ / Și noauă nu ne dat’?...”

Fetiță mică fiind, dacă mă simțeam rău aparent fără motiv, dacă eram moleșită, epuizată, mama ori bunica spuneau că sunt deocheată și una dintre ele îmi descânta cu voce șoptită și cu ochii închiși, îmi făcea cruce cu mâna pe frunte. Faptul că începea să caște era confirmarea că am fost deocheată. La sfârșit sufla de trei ori asupra capului meu. Era convingătoare, iar eu eram încredințată că mi-a trecut. Se știe că descântecelor presupun o acțiune a binelui asupra răului în numele binelui, care e chemat să alunge boala. De aceea este invocată Sfânta Maria: „Amin, amin, Sfântă Mărie, / Leac dân gura mea să fie”. Bolile sunt alungate cu înverșunare, „măturate, secerate, tăiate cu cuțitul, afumate, sărate”, sunt amenințate cu ură vehementă, li se poruncește să plece în locuri pustii: „Dă ieșci diochiat dă om,/Să-i cripe capu’...” Astăzi descântecelor mai prezintă interes doar pentru valoarea artistică a unor figuri de stil și prin frumusețea unor imagini, ca de exemplu: „Cum să scutură spicu dă grâu / Și pomu’ dă roauă, / Așa să să scuture...dă diochi” ; „Cum bace vântu’ și calcă pământu’, / Așa să calse giochiuri, potopuri, pocituri, rămnituri.”; „Și-l du-n pădure/Unde nu-i sunet dă topor, / Nici glas dă cocoș, / Nici urmă dă om, / Unde nu-i apă-ncepută / Și iarba-i năpăscută / Acolo du-l și-l pustănește / Și pră ...o însănoșăscă”.

Un prilej de sărbătoare pentru întregul sat erau nunțile. Ce priveliște frumoasă oferea imaginea giverilor îmbrăcați frumos, cu ”șcergurile” cusute în culori și încrucișate pe piept și cu ”pălasca” de asemenea frumos împodobită cu cârpe de bircă viu colorate și cu galbeni! Ei umblau să facă invitațiile la nuntă. Îmi plăcea să aud: ”Primiți voie bună dă la cinăru și dă la cinăra”. Se ducea lumea să asiste la spectacol, ne duceam și noi copiii și ne înghesuiam să ajungem în față ca să vedem mai bine pe ”cinăra” și ieșirea mirilor înconjurați de giverii care chiuiau, să nu scăpăm momentul când „șiuriește” (cerne din sită) și alte momente deosebite. Știam melodiile marșurilor și alte cântece specifice nunții, cum este cântecul miresei, care la Hitiaș are și o variantă emoționantă mai puțin cunoscută în alte părți și care pare o iertăciune adresată mamei: „Bace, maică seasu unu / Eu mă duc să mă cununu, / Bace, maică, seasu doi, / Mă duc, maică, dî la voi; / Bace, maică, seasu tri, / Eu plec astăzi la socrii...”. Din sat am cules câteva cântece lirice foarte expresive, referitoare la căsătorie, la suferința fetei înstrăinate de casa părintească, la viața grea la socri sau la căsătoria împiedicată de diferența socială dintre tineri. Amintesc aici câteva versuri: „Când eram la mama mea / Eram pui dă rândunea.../ Dă când mi-s la maica lui / Nu-s niși pasăre, niși pui, / Niși nu trăbui nimănu.../ Soacra-i foc, bărbatu-i căne, / m-ar mânca în doauă dzâl’e”. Apoi, ce strigături se puteau auzi la nuntă! Trebuia să știe toată lumea că e nuntă, că e petrecere și prilej de veselie: „Iaca nunta și lauta, / Ieși dă viędzi pră cinăra, / Că-i frumoasă ca floarea!” ; „Iaca nunta și stagu’/ Ieși dă viędzi pră cinăru’ / Că-i frumos ca bujoru!”; „Iuiuiu pră dealu gol / Că mireasa n-are țol / Las că-i fase mirili / Cand o tunze cânili” etc.

Producția folclorică a Hitiașului se manifestă și în basme, povestiri, balade, snoave. Limbajul acestora este cu atât mai pitoresc, cu cât sunt spuse în grai bănățean și folosesc un vocabular și o sintaxă specifice vorbirii țăranilor. E o adevărată plăcere să le ascuți, nu numai pentru dulceața limbajului, ci și pentru că ele reconstituie o lume veche, cu o morală demnă de apreciat, plină de învățăminte etern valabile, o lume ce pare astăzi în extincție. Viața vizată de narațiunile țărești avea alte valori, diferite de mercantilismul sec al celei de acum. Se pot urmări aici nedreptățile sociale, juridice, dezamăgirile vieții etc. Unele povestiri cultivă senzaționalul, credințe în vrăji, diavoli, superstiții. Deosebit de bine reprezentate sunt snoavele, cele mai multe despre țigani, apoi despre popi, femei necredincioase și țărani, fiind foarte amuzante, dar și critice prin situațiile comice savuroase în care sunt puse personajele. Iată, spre exemplu, un fragment din *Țiganul la furat*. Țiganul este surprins de stăpânul casei în pod la furat: „Ce cauți tu, măi țigane, la mine-n pod ? Am venit să beau apă. Da ce fântâna dracului ai vădzut tu-n pod? Că aia mă mir și eu”.

Talentul hitieșenilor în crearea textelor narative în versuri reflectă interesul lor de a eterniza, punându-le în

versuri, evenimentele cu un ecou deosebit din istoria relativ recentă a satului, adică acestora li se dedică unele „cântări”. Memorabilă este transpunerea într-o baladă (*Cântarea lui Nica Vuichii*) a uciderii amantului de către soțul care-l surprinde în pat cu soția sa. Autorul acestei poezii nu se mai cunoaște, în schimb, a existat în sat un faimos autor de poezii narative, gen baladă, și anume uica Nicolae Țenchea (a lu' Pătru), un om ager, plăcut la vorbă, cu spirit luminat, bine ancorat în viața satului. Oamenii cu ”ofuri” la inimă veneau să-l roage să le transpună în versuri povestea, pentru ca să nu fie uitată. Desigur că scria și din proprie inițiativă. Dumnealui a conceput *Poezia fetelor venite din Silagiu*, *Poezia lu' Ana lu' Ianăș*, *În amintirea lui Ilie Victor*, *Frizeria*, *Poezia lu' Sima lu' Fica*, *Poezia lu' Niță lu' Mălăieș*. Ce frumos începe *Poezia fetelor venite de la Silagiu*: „Foiță dă pă hotare, / Estă-un sat Sâlagiu mare, / Îi sat mare, frumușal, / Cu dulșeturi mulce-n el, / Cu un vestit geal dă vie, / Cu pădure și moșâie... / Fișiori și fișce frumoasă. / Îs frumoasă și plăcuțe...” Apoi sunt numite fetele și li se precizează calitățile, de pildă: ”Iconiță îi dășceaptă / Și-i la județ deputată... Foiță verge dă nuc / Frumoasă-i și Eva lu' Băbuc/Și are o frumoasă fată... Dumnedzău să le trăiască / Tot fișiori și fișce să crească...”. Încheierea se face cu precizarea autorului, ca și în majoritatea poeziilor sale: „Foiță dă paradis, / Uica Nicolae Țenchea o scris.” Toate aceste poezii merită citite, toate au informații pitorești și binedispun.

Din întregul material folcloric literar, ramura ce caracterizează mai luminos și mai profund pe omul individual, cu toate trăirile și tainicele sale mișcări sufletești, este poezia lirică. Motivul central al lirismului românesc este dorul, ”cuvânt încărcat de un sens înlăcrimat”²⁾. Având la bază acest motiv, poezia lirică dezvoltă variate forme, revelează o sensibilitate specifică, îmbrăcată în forme de exprimare mlădioase. Îl poate însoți pe om de la naștere până la moarte.

În centrul liricii populare reprezentative pentru satul Hitiaș, ca de altfel în toată lirica românească, stă cântecul de dragoste, dominând-o atât prin diversitatea lumii de gânduri, sentimente și imagini pe care o cuprinde, cât și prin adâncimea și finețea vibrației de artă la care ajunge adesea. Motivul dragostei este inepuizabil, face inimile să răsună în îndrăgite și vestitele doine bănățene, acele melodii târăgane, duioase, răvășitoare, din care se revarsă atâtea patimi. Doinele prind în acorduri de suflet toate treptele de manifestare a acestui sentiment cosmic etern: înfiriparea dragostei, bucuriile, vicleniile și îndoielile, dragostea aventuroasă cu tentațiile ei, amantlăcurile, pierderea liniștii, despărțirea îndrăgostiților, amestecul naturii în exprimarea sentimentelor, invocarea elementelor ei, rugămințile celor doi, blestemul și căința pentru vorbele aruncate la mânie, dezgustul pentru căsătoria cu cel urât impusă de părinți etc.

Puterea copleșitoare a dragostei este de neînlăturat ca și moartea, nu poate fi invinsă nici de farmece: „Farmesili mă mânără... / M-or făcut dă le-am băut / Pră mândra să o zăuit, / Pră mândra n-o pot zoita / În mormânt pân' m-oi băga”. În altă doină, forța devastatoare a dragostei este prinsă în foarte expresive asocieri între dragoste și friguri: „Griș'e-s, doamne, friguri, / Dar măi griș'e-s dragostili, / Că dă friguri dzați în pat, / Dar dă drag îmbli turbat”.... Atâtea doine și cântece dau la iveală substanța lirică bogată a sufletului străbunilor nostri din Hitiaș, referindu-se la aspecte nenumărate ale vieții lor, de la emționantele și gingașele portrete ale îndrăgostiților („Are buze dulci, subțiri / Ca doi pupi dă trandafiri”; „C-așa-i mândra mea la zîșne / Ca roaua pră sâmzâieș”), la opreliștele sociale care duc la suferința îndrăgostiților („Mânc pită dă grâu curat / Cernută prân sătă gheasă / Și o mânc plângând prân casă”), la durerea despărțirii care duce la blesteme („Bat-o Dumnedzău / C-am iubit-o eu, / Nana, nu ți-i jăl'e / Dă brațâli miel'e / Cum durmeai pră iel'e”), ca să nu mai vorbim de deliciile iubirii șagălnice, aventuroase: „Omul'e cu caii buni, / Ce stai cu coția-n drum, / Traze caii la o casă / Unge-i nevasta frumoasă, / Nevasta-i frumoasă tare, ...Și bărbatu-i concentrat, / Tot măi iestă loc în pat, / În mijlocul patului, / În locul bărbatului”; sau „Cât îi lumea pră sub soare, / Nu mi-i drag a sărutariș, / Numa' când răsare luna / C-atuția-i măi dulce gura... Astădzi lumea mă vorbeșce / Că sunt lotru dă neviestie...” etc.

Poate cele mai vibrante doine și cântece din Hitiaș sunt cele care vorbesc în tânguiuri despre dor și despre forța devastatoare a acestuia ca neastâmpăr al sufletului, „ca ipostază românească a existenței umane”³⁾. Am constatat că cele mai vechi cântece culese din sat sunt doine de dor și de jale. Le mai știau doar puține persoane din sat, când am cules materialul folcloric. Și astăzi se mai cântă aici doine, dar parcă nu mai au tenta

răscolitoare a celor vechi, atât în privința melodiilor, cât și în aceea a versurilor. Voi aminti doar câteva dintre imaginile impresionante ale doinelor de dor și jale. Astfel, dorul jale intrat în sufletul fetei, devine „un rit ș-o fântâne, / Ritu-i făcut dă urât, / Fântâna dă năcăjât, / Ritu'scađie, floarea crișșce / Pră min' doru mă topișșce”. Uneori dorul înseamnă nostalgie, alteori putere mistuitoare a inimii ce arde sau duce la dorința de moarte („Am un dor și-aș vrea să mor”), poate deveni „bucată amară” pe care purtătorul ar vrea s-o scoată din inimă; fata căsătorită departe de casă dorește să-l lege „într-o cârpă neagră” și să fie depus „dasupra-n ladă” ca semn după care mama ar ști ce i s-a întâmplat; apare și ca leagăn al iubirii („Nană, chică galbănă, / Doru tău mă leagănă / Șî mă leagănă frumos, / Să nu cad dân brață zios”) ; cine are dor prea mult și-l apasă, ar vrea să-l vândă în târg, dar „Doru nu-l cumpără nimie, / Că dor are orișicine”; dorul poate deveni și mesager la badea, căruia să-i spuna că mândra „zace” și că, deși s-a măritat, „dă doru-i n-am scăpat” etc.

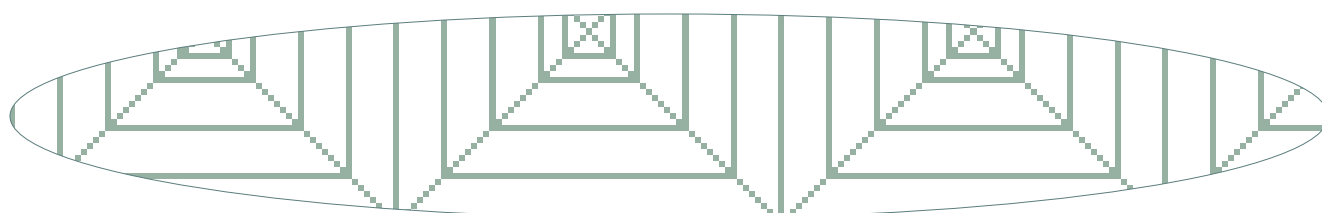
În cântecele lirice ale hitieșenilor, un motiv bogat reprezentat este și singurătatea, înstrăinarea, care a generat cântecul amărăciunii. Acest motiv se îmbină deseori cu cel de dor, nuanțându-se spre un lirism duios. O explicație a înstrăinării trebuie căutată în mentalitățile sociale ale vremii când fetele erau căsătorite timpuriu, fiind nevoite să suporte socria. Pentru fata plecată de la mama, unde fusese iubită și răsfățată, viața la „maica lui” este exact opusă, o adevărată tragedie revărsată în imagini pline de expresivitate, emoționante: „Binili mieu dân fecie / Nu-i diac să-l poată scrie, / Chiar de-ar fi serișul hârcie / Șî luna cântălărie, / Sfântul soare diesel / Să tot scrie mărunțal... Pân' eram la maica mea / Eram pui dă rândunea / Șî zburam dân cracă-n cracă / N-avea nimieș ce să-mi facă... Dă când mi-s la maica lui, / Nu-s niși pasăre, niși pui, / Nici nu trăbui nimănu”. Alteori, fata îi cere mamei să-i ardă ”țolali” în drumul mare („Să le dai în foc cu pară, / C-a mieu viață îi amară”), sau preferă moartea în locul căsătoriei care a făcut-o nefericită. Dar nici ginerele „la socrie” nu are o situație mai bună: „Ginerile la avere / Nu-i niși gazdă pră muierieș, / Nu-i niși slugă cu sâmbrie / Șî niși gazdă pră moșâie”. Într-un cântec de înstrăinare (*Ieși luna dintr-un nor*) se conturează plastic durerea înstrăinatului: „De-ai călca din piatră-n piatră, / Din străin nu măi fași tată, / De-ai călca din urmă-n urmă, / Din străin nu măi fași mumă”.

Rămân de prezentat multe alte domenii ale literaturii populare din satul strămoșilor mei, ele fiind tot atâtea modalități de evidențiere a talentului acestora și a concepțiilor lor de viață: basmele, baladele populare, bocetele, cântecele de război, cântecele satirice etc.

Consider că rememorarea creațiilor literare populare din satul de altădată, revelarea sufletului curat al autorilor lor revărsat în simțire curată, nu este altceva „decât un fir prin care primești din trecut putere”⁴⁾.

Referințe bibliografice:

1. Iorga, Nicolae, *Poezia populară lirică și satirică*, în *Elogiu folclorului românesc*, Editura Pentru Literatură, 1969, pag. 231
 2. Voiculescu, Vasile, *Lirica populară, Studii de folclor și literatură*, Editura Pentru literatură, București, 1967, pag. 683
 3. Blaga, Lucian, *Despre dor*, în *Elogiu folclorului românesc*, Editura Pentru Literatură, 1969, pag. 411
 4. Nicolau, Irina, *Ghidul sărbătorilor românești*, Editura Humanitas, 1998, pag. 124
- Popa, Lucia Elena, *Culegere de texte literare folclorice din satul Hitiaș* (manuscris)

Proză

În bătaia penitei

Ștefan Doru DĂNCUȘ

MANUAL DE GESTURI INUTILE

(fragment din volumul în lucru cu același titlu)

Orice astfel de poveste începe frumos, cu un tânăr frumos și inteligent, capabil de orice acte de rezistență, de sacrificii pentru “cauze drepte” sau de dispreț pentru tentația căderii în derizoriu. Personaj principal, chiar pozitiv, am zice.

El, acum, aproape a obosit, povestea aproape s-a terminat, personajul “chiar pozitiv” este acum un fel de contemporan Cassanova care se târâie pe hârtie, un scârta-scârta pe care specia noastră rapidă cum e l-a dezactivat dar îl tolerează ca pe orice accident nesemnificativ. Cum ar fi de pildă Kosovo, Hussein, Transilvania, Basarabia.

La 5.25 dimineața, un tip și-o tipă se ceartă în stradă; probabil au participat la nunta de ieri din blocul vecin:

- Câți bani ți-am dat eu? Hai, zi, câți ți-am dat?
- Mama mi-a dat, nu tu - plânge ea.
- Ești o curvă ordinară, ești curva curvelor! și o plesnește.
- În cine dai tu, mă, în cine dai? Vrei să-ți scot dinții? Vrei să pleci de-aici fără dinți?

Ș.a.m.d.

La o vreme, ea își scoate rochia și i-o aruncă. Iese din bloc un alt tip și-i cheamă înăuntru.

- Nu merg că mă bate!

Ș.a.m.d.

Luceafărul sclipește și el, ce să facă? O bufniță se așează pe o sârmă în fața geamului meu.

Pe scările metroului: ridicol, respingător, trufaș, tinerel, cu trei telefoane mobile care sunau concomitent (costă mult în țara postceaușistă). Imaginea de coșmar a unui personaj dintr-un clip publicitar, sufocat de firele telefoanelor a devenit, după secole de telepatie, un mod de viață ce nu poate fi trecut cu vederea.

Există nopți în care femei de peste 40 de ani, grase, ies din compartimente. “Taploște”, cum le-ar spune bătrânii. Ele se îndreaptă, invariabil, spre toaletă. Se aliniază cuminiți, rabdă una după alta, se suportă. Un ideal climat al toleranței, deși unele sunt țigănci, altele unguroaice, unele pur și simplu de la țară. Apar vânzătorii ambulanți de napolitane, sucuri, bere, semințe. Femeile se bagă una-n alta, se caută prin buzunare inobservabile, scot banii. Cele cu probleme deosebite se duc între tampoane, sub privirile compătimitoare și aprobative ale cozii. Bârfesc.

N-a știut Aristofan ce vor ele, cu democrația lor cu tot. Sunt deranjat de zgomotele pe care acestea le produc, de neglijența lor firească. E compartimentul meu, bancheta mea (banchetele? Banchetul?), geamul meu, ușa mea, cutia mea de gunoi, linoleumul meu, perdelele mele pe care scrie CFR. Becul meu - chior, orb dar al meu. Voi scrie pe vagonul ăsta: “LINIȘTE!”

Exodul nu poate fi oprit. Până spre dimineață se screm pe WC-ul oportun iar literatura nu le vine-n ajutor. James Joyce a murit iar Henry Miller poate să-și pună primăvara neagră în locul hârtiei igienice care nu le ajunge niciodată, de aceea e plină încăperea de cornete și coji de semințe.

M-am tot chinuit, până la vârsta asta, să-L înțeleg pe Dumnezeu. Acum e liniște: stăm și ne privim amândoi cu reținere oarecum, cu timiditate, cu: zi tu primul ceva, deschide tu o discuție. Stânjeniți de ceea ce ne-am făcut de-a lungul atâtor ani. Un tată și-un fiu care se uită unul la altul cu coada ochiului și lăcrimează pe furiș. Unde-i curiozitatea, unde-s poantele de care râdeam amândoi?

Ies la o țigară, cerșetorii mă înconjoară iuți și guralivi. “Dă-mi o mie”, zice unul, “Dă-mi o țigară”, “N-ai o bucată de pâine?”, “Sunt orfan de mamă”, se milogesc alții.

Prins între ei, între România și banii mei, între sandwich-urile mele. Odată cu ei intri în țara cea adevărată, acolo unde-i și viața mea, covorul roșu patima mea. Și cerșetorii ar trebui să vină pe rând, nu toți deodată, ca niște blânzi și neașteptați ierbivori care apar de bună voie în bătaia puștii. Ar fi frumos, cu becurile verzi, albastre, galbene și roșii, cu barierele puse ori ridicate. Geamul compartimentului meu e securizat “eu am cușca mea/ și mă mândresc cu ea”, îmi plesnește capul de tobe și trompete pionerești.

Proză

În bătaia penitei

Citesc într-un ziar din nord că doi oșeni au fost amendați de gardienii publici pentru că au dormit pe băncile unui parc. Mi-i imaginez cu sacoșe, plase, genți pline de cumpărături făcute la oraș, retrăgându-se departe de betoane și asfalturi, "la umbră" sub copacii parcului și ațipind, în așteptarea autobuzului.

Când am ajuns la astfel de interdicții? Când ni se vor aplica amenzi pentru că avem suflet? Următoarea avalașă de legi, decrete și hotărâri locale ne vor interzice să fim oameni, nu-i așa? Următorii sunt mai mulți decât urmăritorii; am ajuns ca din modestul nostru avut să întreținem cel puțin patru călăi de persoană urmărită iar unora care, la fel ca mine, jignesc și ironizează debusolatul sistem, să le fie repartizate regimente întregi dotate cu echipamente fabuloase.

Îi las pe bătrâni să-mi dea lecții, îi ajut să treacă strada, eu am destul timp să-mi popularizez înțelepciunea, deși după atâția ani de efuziune, nimeni n-are nevoie de elucubrațiile unui moșneag. Iubesc bătrânii, îi ajut să aibă parte de cât mai multe dimineți iar ei de necrezut! mulțumesc lui Dumnezeu, nu mie, pentru cei 300-400 de dolari pe care i-am îndesat în anii lor cangrenați de impotență și lipsuri materiale.

Iar acum să revenim la oile noastre: ce facem cu aproapele căruia i-am învins răutatea, îl biciuim sau îl educăm? Îl punem în genunchi sau îl îmbrățișăm? Când l-au arestat pe Isus, Petru a tăiat urechea unui soldat și s-a ales cu o zdravănă și memorabilă muștruluiială: "Cine scoate sabia, de sabia va pieri".

Gardianul: "Bă, ești român ori străin?"

Eu: "Nu-s".

Gardianul: "Atunci de ce vorbești românește?"

Eu: "De unde știi că vorbesc românește?"

Gardianul: "Te-am auzit când te-au adus aici":

Eu: "Asta nu înseamnă că sunt român".

Gardianul: "Atunci ce nație ești?"

Eu: "M-am născut într-o patrie de pe nici o hartă, sunt un biet spion travestit în cetățean".

Gardianul: "Nu mă aburi, știu io că ești fro-oarece scriitor dă cultură. Scoală că te cheamă dom' director".

Mi-am tot promis că mă voi apuca de ordonat sutele de hârtii mângălite în pripă. Când nu reușesc să-mi conving iubita de ceea ce spun (cum că aș fi scriitor), încep să mă lamentez. "Simți nevoia de compătimire?" mă întreabă iar eu răspund cu sinceritate că da. Ea mă strânge la piept. Nu mi-am pus niciodată problema dacă, la rândul ei, are câteodată nevoie de sprijin.

Zi liberă, în patria asta e voie. Nu mai scriu pentru critica literară ori pentru cititori, cele ce urmează sunt numai pentru tine:

N-ai nici o scuză "de rigoare", nici un motiv de-a vorbi cu alții, nici o patimă de cunoscut, nici o justificare existențială, ți s-a tăiat cordonul ombilical, speța te-a părăsit în maternitate, și-au luat cu toții mâna de pe tine, "mama!", țipi, lacrimile te asfixiază, au plecat surorile și îngrijitoarele, te-au uitat singur și neajutorat în noaptea ploioasă a nașterii. Vrei să fugi, să scapi de coșmar dar, deja ținut în oase și carne, ai conștiința vie a faptului că ești abandonat (această disperare te va urmări ca un câțel turbat de-a lungul tuturor secolelor în care vei fi aruncat pe neașteptate). N-ai dovezi, nimeni nu te crede, nimeni nu-ți va face loc în mintea și inima lui, vei rățăci sângerând prin zonele unde secolele se îmbină neauzit, nu vei putea cu nimeni vorbi despre cât de cumplit ai fost pedepsit pentru o greșeală care-ți scapă, pe care ai făcut-o fără știi că poartă numele de "greșeală", pentru că ai fost, în viața ta, miner, de pildă. Sau poet, sau ziarist, sau vânzător la aprozar, de pildă.

Niște oameni cu aere de șefi se fățâie prin fața mea, rățoindu-se de parcă încălțările lor curate ar fi una din principalele dimensiuni ale universului. Când urcă în mașini de lux devin și mai importanți, li se pare că sunt stăpânii absoluți a tot ce mișcă sub soare. Dacă mai demult îi goneam cu șuturi în fund, astăzi îi ascult amuzat iar lor li se pare că-mi bat joc de înalta lor prestanță exersată în mulți ani de studii bizare.

"O să ai probleme", mă avertizează cu grija celor trecuți prin multe, eu zâmbesc în continuare, lor nu le vine să creadă. Tac și zâmbesc, de multe ori îmi vine să-i părăsesc, aș rupe gura târgului cu "iraționalitatea" de care mă folosesc uneori ca de-o trapă de ieșire, dar ei au nevoie de martiri, de ființe așa zis slabe care să se supună ordinelor și conveniențelor lor. Spune Biblia în EXOD (Ieșirea): "Dacă-i asuprești și ei strigă la Mine după ajutor, Eu le voi auzi strigătele". Milităroasă și arțăgoasă, speța mea face din țăntar armăsar, dovedindu-și astfel că merită să facă umbră pământului. De-aș fi Dumnezeu, aș desființa-o: nu mai am o sumă bine precizată de unde să-i scad nota la purtare. Chiar de-ar fi ca ultimul punct să-i fie scăzut pentru pantofii prea eleganți și curați cu care calcă în picioare răbduriul ambient teluric (aici constat cu tristețe cât de malițios am devenit).

Religie

În bătaia penitei

Ion TURNEA

„Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu. Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să-l pună pentru prietenii săi.” (c. 15, v. 12, 13)

Prietenia, dragoste și dăruire

Ce este de fapt prietenia? Prietenia este cel mai valoros lucru, un lucru ce greu poate să fie explicat în cuvinte. Niciodată nu există cuvinte suficient de expresive ca să definească prietenia. Ea este cea mai aleasă floare. Cine are un prieten adevărat poate

să afirme că este cu adevărat fericit. Prietenia este cea care înflorește în sufletul omului virtutea dragostei, a generozității, ajutorul dezinteresat.

„Așa trebuie prietenul adevărat să iubească, încât și sufletul dacă îi este cerut, să nu refuze a-l da, dacă îi este cu puțință. Dar ce zic eu: dacă îi este cerut? Chiar el trebuie să alerge cu sânguință să-l dea. Căci nimic, nimic nu este mai dulce decât această dragoste și nimic întristător nu este în ea. Cu adevărat prietenul credincios este leacul vieții. Cu adevărat prietenul credincios este scăpare tare. Ce nu face prietenul adevărat? Câtă dulceață nu aduce? Cât folos? Câtă siguranță? Chiar dacă mi-ai vorbi de mii de comori, nimic nu se compară cu prietenul adevărat.”

Cel mai mare și valoros lucru este prietenia. „Iubește pe prietenul tău, ca pe tine însuși.” (Levetic 19, 18) ne sfătuiesc cuvintele înțelepte ale Leviticului, însă de mare preț este să-ți iubești prietenul mai mult decât pe tine însuși. Ca dovadă a acestei adevărate prietenii avem jertfa Mântuitorului Iisus Hristos pe cruce, căci o prietenie adevărată este o răstignire pe cruce.

Un prieten adevărat este acela care se află lângă tine în orice moment, căci Mai fericiți sunt doi laolaltă decât unul.” (Ecclesiastul 4, 9) Prietenul adevărat se află lângă tine la bine și la rău, e cel care te înțelege, e cel care-ți cunoaște slăbiciunile, le acceptă, te ajută să treci peste toate greutățile. Prietenul iubește în orice vreme, iar în nenorocire el este ca un frate.” (Pilde 17)

Când ai un prieten adevărat este ca și cum ai găsit o lumină călăuzitoare. El e cel în care ai încredere, căci lui îi mărturisești toate problemele tale, iar el la rândul-i pe ale lui. Cu prietenul tău ești întotdeauna sincer. El trăiește împreună cu tine reușitele tale dar și eșecurile. Se bucură de orice reușită a ta și se întristează atunci când ești dezamăgit și rănit. Doar el te sfătuiește înțelept atunci când greșești pentru a te îndrepta. „Sfaturile prietenului sunt dulci și înveslesc inima ca untdelemnul și ca miresmele” (Pilde 27, 9). El te sfătuiește cu dragoste sinceră atunci când greșești pentru a nu lăsa fățarniciile aceste lumi să rănescă micile neputințe ale prietenului ce pot să fie corectate, căci „mai mult prețuiește o dojană pe față decât o dragoste ascunsă” (Pilde 17, 5). „Rănila pricinuită de un prieten sunt de bună credință, în timp ce sărutările celui ce te urăște sunt viclene” (Pilde 27, 4-5).

Dacă ai un prieten adevărat poți să treci peste orice greutate în viață, căci poți să ai toate bogățiile pământului, dar dacă nu ai un prieten adevărat ești gol sufletește, iar când vei sesiza singurătatea sufletească în care te îneci îți dai seama că ai trăit degeaba.

Dacă cineva vede pe prietenul iubit sau își amintește de acesta simte cum inima îi tresare de fericire, fața zâmbește a lumină, trece peste toate mai ușor știind că prietenul iubit îi este alături sufletește. Un prieten adevărat nu vrea nimic de la tine niciodată, poate doar faptul de a se simți bine în prezența ta.

Dacă mărturisești un gând, un vis, o dorință unui prieten, iar el consideră că îți este folositoare sufletește face orice sacrificiu pentru a îndeplini acel ideal și nu cere nimic în schim doar se bucură de fericirea ce strălucește pe chipul prietenului său.

Adevărații prieteni își iartă toate greșelile, căci în primul rând suntem oameni, iar omul e supus greșeli datorită naturii sale trupești. Un prieten adevărat nu poate să fie supărat pe prietenul său, chiar dacă acesta i-a greșit copilărește, din nepricepere. Iar dacă prietenul se supără și nu înțelege că a greșit, poți să-l mustri cu dragoste, să-l sfătuiești înțelept, dar niciodată să nu-i întorci spatele sau să-l trădezi, căci atunci pierzi un

Religie

În bătaia penitei

lucru mai valoros decât viața, pierzi lumina prieteniei. „Ceartă-te cu prietenul tău, dar taina lui să n-o dai pe față” (Pilde 25, 9).

Cât este de dureros atunci când cel pe care l-ai considerat prietenul tău, cel căruia i-ai mărturisit toate tainele tale, cel căruia i-ai fost mereu alături, sufletește în rugăciune, rugându-te mai mult pentru el decât pentru tine însuși, cel alături de care ai fost faptic în orice moment de răscruce a vieții lui când avea nevoie de ajutor și când poate alții i-au întors spatele iar tu i-ai arătat dragostea ta ajutându-l, îți întoarce spatele și îți spune că nu te-a considerat niciodată prietenul lui. Nu poți să faci altceva pentru prietenul tău în asemenea situație decât să-l ajuți dezinteresat fără ca el să știe de câte ori e necesar și îți stă în putere până la moarte, căci poate înainte de a părăsi această lume prietenul va afla tot ce ai făcut tu în taină pentru el și îți va întinde mâna lui caldă și îți va mângâia sufletul.

O prietenie e necesar să fie păstrată cu sfințenie, căci ruperea legăturii de afecțiune umple de întristare sufletele prietenilor, până la moarte. „Tot prietenul zice: eu am ținut prieteșugul cu el; dar este numai cu numele prieten. Au nu rămâne până la moarte întristare, când tovarășul și prietenul trăiesc bine în veselie, iar în vremea necazului se face potrivnic?” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 37, 1-2).

Antoin de Saint-Exupery în Micul prinț prin intermediul personajelor sale vulpea și Micul prinț arată valoarea prieteniei. Micul prinț o ascultă pe vulpe și o îmblânzește cu fiecare zi, cu fiecare clipă, încât atunci când trebuie să se despartă suferă foarte mult, însă elementele naturii îi va aminti vulpii mereu de prietenul ei. „Nu cunoaștem decât ceea ce îmblânzim. Iar oamenii nu mai au timp să cunoască nimic. Cumpără lucruri de gata de la neguțatori. Cum însă nu există neguțatori de prieteni, oamenii nu mai au prieteni.” (Micul prinț).

Într-o lume unde omul e robul banului e greu să găsești o prietenie adevărată. O prietenie adevărată se câștigă prin acea îmblânzire de care ne vorbește Antoin de Saint-Exupery, prin dragoste, sinceritate, încredere și ajutor dezinteresat.

Fericitu Augustin vorbește despre patru feluri de prietenie: copilărească, trupească, lumească și spirituală. Primele trei se pot destrăma, căci la baza lor sunt diferite interese, însă prietenia spirituală dăinuiește veșnic, ea fiind singura prietenie adevărată, o prietenie ce nu are la temelie ei niciun fel de interes.

Cine găsește o prietenie adevărată, găsește lumină, găsește fericire, iubire, cea mai de preț comoară, mai ales că o întâlnește într-o lume în care valorile spirituale nu mai au preț, ci doar cele lumești: „

Bibliografie

1. Braniște, Marin M., *Concepția Sfântului Ioan Gură de aur, despre prietenie și dragoste*, „Studii teologice”, anul IX, nr.9-10, 1957.
2. Sevciciu, Traian, *Valoarea prieteniei în viața și opera Fericitului Augustin*, „Ortodoxia”, anul XII, nr.3, 1960.
3. *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1994.

Epistolă

În bătaia penitei

Draga Mela,

Sarbatorile Pascale imi ofera prilejul sa iti trimit gandurile si urarile mele cele mai bune! Sarbatoare frumoasa si oameni de calitate in jurul tau, maicuta buna si blanda, radioasa ca soarele primavara, zambitoare ca florile la astrul ceresc, linistita precum melcul ce-si cara cu sarg povara.

Nu ti-am mai scris demult, dar asta nu inseamna ca te-am dat uitarii!

Prinsa in tot felul de treburi, am amanat mereu sa ma apuc de scris si uite ca azi, trezita cu noaptea in cap de broscutele testoase, Smarty si Max, am gasit de cuviinta sa-ti trimit un lung mesaj, iar in timp ce-ti încropeam mesajul, tu, mamica mea virtuala, prietena draga, de peste mari si tari, te-ai gandit si tu la mine... metonimia sufletelor tari...

Saptamana trecuta, am fost sa-mi fac datoria la mormintele parintilor, caci in scurta vacanta ce o am de Pasti planuiam sa trag o fuga la Marea cea Mare, dar cum e vreme ploioasa, m-am dat batuta si am decis sa incerc sa-mi finalizez lucrarea de licenta pentru scoala de asistente. Asadar, m-am trezit sambata dimineata, devreme, si-am grabit pasul spre Piata 700 pentru a lua firobuzul ce duce la gara. La casa de bilete nu era inghesuiala ca-n alte dati. Mi-am cumparat bilet si am urcat intr-un vagon din trenul ce era tras pe linia treia. Drumul, de circa 60 de Km, parcursi intr-o ora si jumatate, mi s-a parut ca s-a scurs destul de repede, fiindca am admirat pe geam transformarile din natura. S-au scuturat florile de magnolii si pruni, s-au ofilit zambilele, dar au aparut florile de par, de mar, de porumbe si rapita.

Lanurile de grau sunt de un verde intens, semn ca li s-a aruncat azot si printre ele alergau sprintare caprioare sau se tolaneau, fara sa le pese ca sunt privite in linistea ce le-a cuprins dupa ce s-au ghiftuit.

Am zarit si cativa fazani si rate salbatice. Ce frumos colorit au primavara! Nu degeaba imi place cel mai mult acest anotimp.

In gara, la Maureni, am intalnit o fosta colega de generala. Ea merge acolo din doua in doua saptamani pentru a-si ingriji mama ce are 82 de ani. Din vorba, in vorba, am ajuns in sat. Am cumparat de la un butic banane, portocale, mere si doua paini pe care le-am dus femeii care mi-a cumparat casa. Ea nu locuieste in casa mea, este in apropierea cimitirului ortodox.

Cum am ajuns la ea, am rugat-o sa-mi dea o sapa si-o sticla cu apa. Am plecat la locul de veci al parintilor impreuna cu fiica si unul dintre baietii femeii. Acolo am sapat mormintele, am plantat cateva panselute, garioare si crizanteme, le-am udut, am aprins candelile, am tamaiat locul si am plecat cu gandul ca macar cateva din florile ce le-am dus, se vor prinde.

Ajuns la casa Ancutei, doamna ce este stapana casei ce-o aveam pana anul trecut, am ajutat-o sa completeze niste acte pentru retrocedarea unor hectare de pamant, am luat pranzul si-am plecat la fosta mea casa. Strazile erau aproape pustii. Cu putinii oameni ce i-am intalnit, ne-am dat binete, am schimbat cateva vorbe si mi-am vazut de drum.

La casa mea, toate lalelele si narcisele erau inflorite si parca au dorit sa-mi spuna "Dorino, de ce ne-ai lasat?" M-a apucat parerea de rau, am mers in gradina. Via nu era taiata, tufele de agrise napadite de pir s-au uscat, iar pomii fructiferi erau incarcati de flori. Am cuprins cu privirea tot ce era odata al meu, in lung si-n lat, m-am apropiat de un lastar de par si i-am privit florile albe-albe si m-am gandit la virginitatea miresei si la vorbele harcilor. Cand erau nunti prin sat si miresele, in drumul spre biserica aveau voale pe fata, dar cotoarele aveau stire ca fetele respective pacatuisera cu mirii inainte de noaptea nuntii sau erau chiar insarcinate, sa te fereasca sfantul de gura lor! Rochia alba de mireasa, florile albe de par. Puritatea florilor, inocenta miresei. Cateva buburuze mici, ratacite si cautau mamica sau perechea. Copila fiind ma jucam si eu ca alte piticoate cu gargarite. Erau buburuze rosii sau galbene, cu buline negre. Le luam in mana si le cantam "gargarita-rita, unde vei zbura, acolo m-oi marita!" La cateva tufe de capsuni si-au deschis ochi, florile. Tufele de lavanda si-au improspatat coloritul, iar trandafirilor au inceput sa le creasca frunzulitele de un verde-rosietic. Nu am patruns in casa, ceva m-a oprit, era o mana nevazuta, un bolovan ce-mi statea in picioare, un lacat ce-mi fereca usa. Nu am patruns in casa ca sa nu vars lacrimi caci fiecare camera, fiecare perete l-as fi udut cu lacrimi dupa copilaria mea dulce-amara, dupa adolescenta mea sfielnica, dupa tineretea pierduta peste umar. Am revenit la casa Ancai, mi-am luat blazonul si poseta si-am dat sa plec. Estera, fiica Ancai, eleva in clasa a VII-a, de vreo 13-14 ani a venit sa-i raporteze mamei sale ca Samuel, fratele cel mic, epileptic, ce are 7-8 ani, a facut pe el, ca l-a spalat si l-a schimbat de haine, dar il zmucea si ii cara la palme de fata cu noi. Am dojenit-o cu blandete pe domnisoara, spunandu-i sa nu-l mai bata pe fratele ei fiindca nu stie ce face, este mai special, este cu probleme. Stii care a fost urmare? Sami, copilul epileptic, a fugit in curte si a rupt o narcisa pe care mi-a daruit-o, apoi a fugit in strada si a rupt o papadie si-o floricica mica, albastrea. "Tanti Dorina, tanti Dorina...", a intins mana si mi-a dat florile. In drum spre gara m-am gandit la el. A inteles ca i-am luat apararea si oare ce-a mai inteles de mi-a daruit florile? Cine stie?! Complicat mai este creierul uman.

Pentru ca in apropierea garii se aflau trei turme de oi si nu se zarea tipenie de cioban, m-am apucat sa cant, in gand, ca sa-mi inlatur teama ca as putea sa fiu incoltita de caini. M-a ferit Dumnezeu sau m-au aparat stramosii din ceruri sa nu fiu incoltita de dulai si sa ajung nevatamata in tren. Un lucru am inteles: drumul meu inspre Maureni are de-acum inainte un singur traseu, garacimitir. Pustiul ce-mi cotopeste sufletul mergand la mormintele alor mei e si pustiul ce l-am simtit la casa lipsita de suflet, caci sufletul mamei nu mai este acolo, este undeva printre florile de mar si de par, printre firele de iarba, printre stelele ce rasar timid si trist, ori poate e aici, langa mine si ma vegheaza ori de cate ori am nevoie.

As vrea sa cred ca mi-ai asteptat mesajul si am sa astept mesajul tau cu vesti, sperand ca nu te-a rapit vreun "zmeu din smarcuri".

Te sarut,
Dorina MAGARIND

Interviu

În bătaia peniței

Zâmbetul, o formulă de a rezista în viață

Interviu cu dna. **Melania Rusu CARAGIOIU**

O doamna calma, cordiala, echilibrata, atenta la relationarile cu ceilalti. O doamna care stie sa-si domine varsta. Indiferent cate decenii a avut sau are acum, nu conteneste, n-a contenit sa fie ..insotita de un suras -zambet discret...usor enigmatic.. Surasul a fost adesea modalitatea, de-a iesi cu bine din anumite situatii neprevazute sau incurcate. O formula de rezistenta in fata obstacolelor. S-a ocupat mereu de toate treburile vietii dar mai ales, de cele care au marca dainuirii. Adica, scrie. Poeme, carti pentru copii, foliletoane, povestiri, proza memorialistica, epigrame. E si vicepresedinta Cenaclului epigramistilor,

in limba romana de la Montreal. Dovada puterii de adaptare in noul context cultural. A ales sa indrageasca si sa onoreze si cultura tarii adoptive prin creatii in limba romana. Poeta, dar nu in sensul unei visatoare permenete. Mai degraba ..un spirit ordonat. Stie sa gaseasca solutii potrivite la momentul potrivit. E un lider discret pentru situatii de cumpana. Ironia din rimele epigramelor sale are o blandete binefacatoare. Nu irita, nu-i ascutita. S-ar putea spune ca, daca stii sa gasesti cheia potrivita, lumea poate fi strabatuta pe carari foarte lungi...

Veronica Balaj.: - Plecarea spre alte orizonturi are varii motivații... Financiare, căci firesc este ca omul să dorească o viață mai bună, politice, rejigioase, divergențe de opinii socio-politice, etc.... Fiecare dintre cei care au plecat au o istorie personală a drumului ales... Încercăm să-l aflăm în cazul dumneavoastră.

Melania Rusu Caragioiu: - Am plecat spre Canada, în speranța de a-mi ajuta fiica. Ea fiind bolnavă. I-am adus medicamente naturiste, în special ceaiuri. Aveam viză pentru 3 luni. Ofițerul o femeie, de la Aeroport, mi-a acordat pe loc 6 luni pentru vizită. Am lăsat totul în țară, inclusiv aproape 100.000 lei la Cec, plus multe, multe probleme nerezolvate. A fost o sfâșiere, între despărțirea de tot ce mă lega de țară și obligația mea maternă pentru fiica bolnavă. Boala se agravase și mai mult. În țară a venit schimbarea banilor, eu primind doar câțiva lei în cec-ul nerecuperat la timp și această plecare inoportună mi-a adus și alte multe, multe prejudicii. La expirarea celor 6 luni am cerut rezidență și am rămas în Canada, neglijând tot ce lăsasem în urmă, afară de dorul de țară. Fiica mea mergea mai bine cu sănătatea și m-a parenat pentru 10 ani, dar cu mare greutate fiindcă își refăcea studiile în avocatură, așa cum cer legile Canadei pentru diplomele din țară. Pe lângă multe neajunsuri, ea avea de suportat și cheltuielile de studii, aici, în valută. Eram într-o situație financiară precară și din pensia mea, din țară, nu puteam să-mi plătesc spesele pentru vreo călătorie spre România cu avionul. Așa se face că timp de 10 ani, nu am mai mers în țară, plătind cum puteam, pentru acolo, taxele funciare și întreținerea pentru apartament, plus ceea ce era necesar pentru îngrijirea mormintelor.

V.B.: - Depărtarea de țară presupune un gol. Cum ați ales să îl umpleți?

M.R.C.: - Locuind în Arondismentul Cotes des neiges, Montreal, foarte populat, cu multe etnii și observând buna înțelegere și calmul celorlalți etnici în a se acomoda și a-și umple timpul, am urmat un exemplu bun și m-am oferit ca benevolă la două din multele organisme comunitare care funcționează aici. Am ales Centre des femmes, Montreal și activitatea socio-culturală dela centrul de Entre aide, Progenessis, Montreal-Multicaf. La Multicaf am devenit unul din membrii fondatori ai cenaclului literar „Anneau poetique” Pe parcurs această activitate a luat amploare iar suporterii oficiali au aprobat, consecutiv, la diferite intervale de timp, publicarea a trei plachete colective. Prolificitatea producției literare a generat apariția Revistei „Multicaf-Multivox”. După cum rezultă și din denumirea revistei, aici poate colabora nu numai bilingv, ci chiar și numai în limba maternă, orice persoană talentată, care are ceva de comunicat în orice gen literar, condiția fiind calitatea creației, spre a trece de grila de publicare.

În această revistă eu public continuu, proză, fragmente din romanul meu „Mon grand père caitaliste” poezii, recenzii, etc., în limba română, și franceză, dar în fiecare număr și public și ceva bilingv în română-franceză. Scriu în proză și în versuri și uneori mi se alocă și câte trei-patru pagini din revistă, depinzând de mărimea materialului oferit de mine.

V.B.: - Au fost, desigur și praguri de trecut. Nu s-a desfășurat totul foarte roz. Fiecare cu istoria, voința sa,

Interviu

În bătaia peniței

șansele sale, lupta sa. Aș propune să personalizați acest fapt.

M.R.C. : - Viața mea se desfășura pe trei planuri principale, problemele de menaj ale familiei mele, problema nepotului meu care trebuia însoțit întotdeauna când pleca de acasă, conform indicațiilor oficiale de la poliție, care interzice circulația nesupravegheată sub vârsta de doisprezece ani a copiilor și problemele mele literare care se prezentau împlinos în fața mea. Am amintit deja despre colaborarea mea cu gazetele quebecoase- francophone de aici, dar în paralel am cunoscut românii, preocupările lor, asociațiile lor, ziarele și revistele lor, manifestările lor, toate acestea devenind și ale mele. M-am înscris la cenaclul literar de la Asociația Scriitorilor de Limbă Română din Quebec, A.S.L.R.Q. și am cunoscut Asociația Canadiană a Scriitorilor Români, unde am devenit membră. Între timp am tipărit primele două cărți pentru copii, una în 2006 și alta în 2007. Am devenit și activist social, fără portofoliu și am început să particip la meetingurile inițiate de organismul Progenessis pentru drepturile omului și de curând pentru drepturile femeii și pentru salvarea Deltei Dunării. Având o calificare, un atestat din țară, emis de PLAFAR, ca specialist în plante medicinale, m-am înscris în Registrul comerțului, Canada în calitate de consultant în fitoterapie, înființând firma proprie, „PLAMEDREMED”. Tot moment crucial consider și evenimentul pregătit din anul 2014, al apariției Enciclopediei Românilor (care scriu) din Montreal, unde sunt prinsă și eu, având enumerate toate cele 13 publicații ale mele în volum, cărțile mele și activitatea mea din cadrul Cenaclurilor pe care le frecventez și activitatea din cadrul Asociației Scriitorilor Români, Liga Cluj-Napoca, Filiala Timișoara-Banat, de care aparțin. Voi încerca, în continuare să revăd în amintire „pragurile pe care le-am trecut”. Am reușit încet, încet să cunosc locurile. Ca să ajung pe la Clinicile medicale pentru fiica mea, apoi la centrele unde îmi făcea plăcere să activez, am fost nevoită să învăț cum să mă descurc în această metropolă cu 3,5 milioane de locuitori și în rețeaua de transport în comun, să nu plâng când mi s-a furat portofelul în autobus, să mă perfecționez în limba franceză pe care o cam știam de acasă, dar nu vorbit fluent, să mă obișnuiesc cu iernile care aduc și minus -40 grade Celsius, să mă obișnuiesc să trăiesc la aer condiționat, să caut două biblioteci de unde să împrumut cărți pentru mine și nepotul meu și încă multe aspecte de viață și activitate,

A trebuit să învăț anumite repere din marele oraș Montreal, Grădina botanică, Stadionul, săli de spectacole, școala unde învăța nepotul, parcurile de distracții și câte și mai câte locații și lucruri noi. A trebuit să mă acomodez și la modul de alimentație mai consistent și la un mod de viață foarte precis, după ceasornic, pentru mine, care eram pensionară.

V.B. : - S-a dovedit de-alungul istoriei exilului sau al emigrării că toți cei care pornesc pe această cale sunt niște curajoși. Se adaugă și alte calități, dar curajul de a o lua de la capăt într-o lumenouă nu poate fi ignorat. De unde v-a venit forța?

M.R.C. : - După mine cred că atunci când sunt probleme de familie, spre binele tuturor membrilor săi, trebuie să existe un ajutor nemijlocit. Exista și conjunctura favorabilă, eu fiind pensionară și trăind de una singură la Timișoara. Am acceptat, rațiunea fiind superioară sentimentelor

Pentru mine erau multe deosebiri față de modul meu de viață anterior, dar a trebuit să mă acomodez nemaiaivând pe nimeni în țară, fiul meu plecând și el în U.S.A., cu loteria vizelor. Chiar dacă aș fi voit să mă întorc, nu mai aveam bani de întoarcere. Aici aveam nepotul care trebuia însoțit la școală, fiica era bolnavă, ginerele urma a doua facultate la zi și eram oricum mai necesară aici decât în țară ca o pensionară, care tocmai frecventam Universitatea Nicolae Mioc, cu specific pentru persoane în vârstă (ca să îmi umplu singurătatea și timpul). În acest prim timp de Canada, căutam să uit scriind mult și în special în franceză. A trebuit să învăș să scriu la ordinator. M-am înscris la Cenaclul Poetry din Washington, și am fost elogiată. Am intrerupt după vreo doi ani colaborarea cu acest cenaclu fiindcă trebuia din când în când să mă prezint la ședințe. Drumul Montreal-Washington era lung, poate 14 ore cu un mijloc de transport rutier și sejurul impus era de câte o săptămână de festival. Ei îmi ofereau o facilitate ca preț, totuși mă costa 500 dolari USA, ceeace, atunci pentru bugetul meu de aproximativ 200 dolari= pensia mea din țară, grevată de spesele de acolo, era o sumă, pentru mine imposibilă și de neacceptat. M-am retras, cum se spune, în plină glorie, când deja câştigasem la POETRY un premiu de 100 dolari. Nu am mai ridiat nici premiul, ca să am conștiința mai liniștită, pentru a nu beneficia de acești bani tocmai acum când mă retrag.

V.B. : - Religia, credința v-a fost un sprijin spiritual, moral și aici, desigur. Cum ați exemplifica această relație, aici, într-o lume nouă?

M.R.C. : - La început am frecventat bisericile catolice, căutând liniștea împăcării cu mine și a resemnării care mi se impunea, pe urmă am aflat locația bisericilor ortodoxe și a mănăstirilor ortodoxe din apropiere.

Interviu

În bătaia peniței

Cred că sună ciudat cuvântul apropiere, aici în spațiul canadian atât de extins, dar atunci când voiești să ajungi la un punct, un țel, toate ți se par apropiate și accesibile.

M-am fixat, spre a-mi destăinui lui Dumnezeu neliniștile mele, pentru Biserica ortodoxă, Sf. Ioan Botezătorul, biserică unde pe parcurs, datorită evenimentelor s-a câștigat rangul de Catedrala ortodoxă de pe Rue Masson. La această biserică, după sosirea ei, cu familia în Canada, fiica mea a devenit membră. Un preot din vecinătatea lor a venit cu ideea de a „valorifica” pentru biserica respectivă, talentul și pregătirea de pictor cu studii a fiicei mele, propunându-i să devină și membră și donator către această biserică. Ideea s-a concretizat printr-o frumoasă și inspirată pictură pe lemn, mare de vreun 1,5 sau poate 2 mp., reprezentând-o pe Maica Domnului cu pruncul Iisus binecuvântând; o icoană, printre primele picturi în această biserică nouă, icoană de căpătâi, care este așezată în altar cel mai sus, pe catapeteasma navei bisericii.

La acea biserică am asistat la slujbele religioase, revelioane, nopți ale Învierii Domnului, Sfințirea Episcopilor, concerte de harpă, parastase, mese comunitare, serbări de Crăciun, și am mai îndulcit traiul sederii departe de țară. Am aflat tot acolo despre o revistă care apărea împărtășind credință și cultură, revista „Candela de Montreal” Am început să public în această revistă, pe multe teme, în versuri și proză, iar mai recent, în scop de centenar și pe tema românii în Canada, primii pioneri religioși ortodocși din satul Boian, sosiți pe aceste meleaguri acum 100 de ani, care înainte de a se gândi la ei s-au jertfit să ctitorească și să dureze o bisericuță în noua lor așezare, aleasă destul de nordic și în condiții aspre de climă.

Am publicat chiar și un poem, foarte gustat, pe această temă, poem de 45 de strofe, despre bunicul meu patern, care a lucrat timp de 11 ani în America, pe coasta Atlanticului, într-o emigrare temporară, în care a găsit curajul și tăria de a supraviețui și de a ajuta familiei sale să își îmbunătățească traiul mizer din vremea anului 1907.

V.B. :- Unul dintre punctele sensibile pentru orice emigrant este limba maternă. D-voastră o păstrați, o iubiți, o perpetuați chiar peste mări și țări. Aveți activitate ff. diversă, haideți să aflăm și noi cum este să porți țara în suflet? La noi, din păcate, dacă spuni că ești patriot pare ciudat, anacronic, exaltat, sau nu prea interesant, ca să spun că unora le este rușine. Mi-e rușine să recunosc asta, dar... e o realitate.

M.R.C. :- Când te găsești departe de țară, realizezi că nu ești deplin fericit, fiindcă îți impuni o acomodare. Mereu visezi să ai acea bună stare de libertate de acasă. Aici ești liber, stimat, ocrotit, dar parcă te simți studiat de către acei din jur. Ai impresia că ești mereu la o masă festivă cu persoane simandicoase. Vrând, nevrând te autocenzurezi, spre a nu da o impresie de needucare, de limbaj neelevat, de gesturi lipsite de etichetă. Ești mereu politicos, serviabil și zâmbitor, fiindcă așa sunt toți cei din jurul tău și fiindcă odată integrat nu mai ai grija unui adăpost, a unei hrane, sau a unui confort vestimentar sau spiritual, măcar atât cât este necesar pentru limita normalului. Ți se oferă carte de credit, loc de muncă de multe ori sub pregătirea ta fiindcă nu ai „experiență canadiană”- zic patronii de aici, și se oferă anumite activități gratuite, benevolat încurajant, cursuri profesionale, cursuri de limbă oficială, etc, toate gratuite și atunci simți oarecum o alinare și în jurul tău prieteni care te susțin.

Cum ai putea oare să nu te simți și să nu fi un adevărat patriot când între atâtea comunități etnice din Canada, fiecare își poartă portul, obiceiurile. Își respectă sărbătorile, steagul patriei sale, limba maternă și toți dau importanță și sărbătorii tale? Jurnaliștii sunt primii care neamintesc despre datinile noastre, știrile din țară, vești din presa canadiană care se apleacă cu mult interes asupra fiecărei comunități și veghează la sudarea și buna înțelegere dintre toți emigranții, numindu-l poporul canadian și neuitând specificul valoros al nici unei comunități.

Se știe că o dispoziție bună psihică se răsfrânge asupra a tot ce faci, asupra entuziasmului pentru muncă, activitate liberă, sănătate fizică și gândire pozitivă. În felul acesta se sudează, se clădește un popor, încurajat, ocrotit, și lăsat liber în demnitatea sa patriotică de acasă, din țara lui de origine. Patriotismul este o credință care se găsește în fiecare dintre noi, care se educă, se stimulează prin cunoașterea trecutului, istoriei, vitejiei, strălucirii unui neam și mândriei că acel neam a făurit ceva pentru întreaga omenire, într-o verigă mai mare sau mai mică din întregul lanț al realizărilor, și prin aceasta el este înscris în cartea vieții de pe terra.

V.B. :- V-aș ruga să ne descrieți noua d-voastră identitate, clădită pe asumarea și preluarea unor noi coordonate de viață, de cultură. Mai scurt spus, ce ați păstrat de acasă spiritual, cultural vorbind și ce ați preluat devenind astfel oameni mai puternici, mai bogați ca ființă socio-spirituală?

M.R.C. :- Dorul de acasă mi-a răscolit în minte multe amintiri, și graiul provinciilor noastre. Am observat

Interviu

În bătaia peniței

că posed un vocabular cult foarte bogat, care mi-a ajutat ca să scriu frumos și cald, de parcă scriam tot în liniștea mea de la Timișoara. Am abordat cu succes, în existența mea de scriitor multe genuri literare și preocuparea mea de a scrie mi-a adus multe beneficii spirituale, dintre care cel mai important, pacea sufletească de care aveam atât de multă nevoie.

Consider că este necesar să scriem și să vorbim românește în familie și de câte ori avem ocazia în societate, spre a nu se pierde nimic din graiul nostru de acasă. Suntem chiar invitați de a scrie bilingv. Suntem mereu invitați de a ieși în societate, de a participa la cât mai multe evenimente culturale pentru colaborarea interetnică și pentru a aduce nota noastră specifică românească. Aici ne-a pierit orice stare de reticență, trac, reținere de a ne manifesta liber și plenar după modul nostru specific de acasă, știind că suntem apreciați pentru efortul nostru. În țară, între frații noștri români sunt foarte multe talente și un ochi critic atent. Aici nu putem spune că facem subcultură, ci tocmai avem acel atu, de a fi noi înși-ne, dând frâu liber multelor noastre simțăminte stimulate de amintiri, de dorul de țară, de ideile avansate din jurul nostru.

Toți intelectualii au idei avansate, și la noi în țară și pretutindeni, dar aici peste ocean infrastructura, strea economică îi incită la un nuvel ridicat pe tuți indivizii societății. Făcând, uneori, mental, o comparație cu starea noastră de acasă, simțim dorința de a le comunica acel curent noude ridicare a vieții, dar din păcate cărțile noastre nu prease citesc în masă în țară, ideile noastre din Diaspora sunt luate intenționat în derădere, iar poporul care 60 de ani s-a dezvoltat lent datorită condițiilor pe care le cunoaștem, nu poate fi receptiv doar la câteva scrisori, telefoane, sau vizite scurte. Acei șazececi de ani în care lumea a progresat în fugă, iar noi foarte lent, au creat o discrepanță în a înțelege cursul realității. Ideile europene pătrund greu la păturile de jos ale populației și doar puțini au oazu ia de a călători. Televiziunea are multesubiecte, ar populația le alege pe cele atractive, de divertisment. Eu nu am crescut în nici un fel venind aici, ci din contră simt acel gustamar al neputinței de a transmite fraților meidin țară o capacitate mărită de înțelegere universală. Tot ce fac eu, tot ce scriu și tot ce le transmit este să îi ajut să gândească și să acționeze modern, ... dar cu o floare nu se face primăvară, fiindcă leaderii și intelectualii din țară nu reușesc să facă simțit acel semnal universal, până la cea mai neînsemnată urbe. Și eu, ca scriitor și individ, mai faxc ceva foarte important, mă prezint pe mine ca un factor român pozitiv și scriu despre calitățile neamului meu de câte oi pot, spre a arăta ilustrasa origine, faptele mari de vitejie, frumusețea limbii noastre, desoperirile datorate savanților români, într-un cuvânt pomovarea curentului românesc pozitiv în lume

V.B. : -Ați scris cărți, faceți parte din Asociația Scriitorilor Români din Canada, participați la evenimentele culturale de răsunet. Mă gândesc la Salonul Internațional de Carte de la Montreal.

M.R.C. : - Cărțile pe care le scriu au răsunet pe teritoriul canadian, în Diaspora și în țară(datorită tirajului într-un cerc restrâns. Impart cărți prietenilor intelectuali, Asociațiilor și Cenaclurilor din care fac parte, bibliotecilor județene pe care le-am frecventat, când eram bibliotecar, dar nu pe toate, ele fiind vreo patruzecișicinci, Bibliotecii Academiei, la lansările de carte și îmi rămân doar 1-2 exemplare, Câteodată mai cer suplimentare de tiraj, dar costurile sunt mari, în special transportul cu avionu spre și din Canada. Am pătruns cu ajutorulcărților lor și în Asociația Scriitorilor din România, Liga Cluj-Napoca, Filiala Banat-Timișoara. Am din creațiile mele poezii traduse în greacă, italiană, spaniolă, rusă, maghiară, iar eu mi le traduc pe unele în franceză,(având eu și un examen de traducător, de pe vremuri...) Spre a traduce în engleză am nevoie de ajutor. Cei doi ani de engleză la Universitatea de vârsta a doua „Nicolae Mioc,Timișoara, la care am avut ambiția să mă înscriu la bătrânețe, ca a doua facultate, de limba engleză, mi-au deschis doar orizontul de a citi în engleză. Eu nu aud deloc în această limbă, dar pot scrie oarecum simplist. De aceea cer uneori ajutor. Aici îmi lipsește stimulentele de a învăța engleza. Trăiesc într-o zonă francofonă. Localnicii nu agreează engleza și nu se lasă convinși de a o învăța chiar dacă la serviciu trebuie să cunoască franceza și engleza în relațiile respective,

În general, scrisul mi-a adus multă alinare, laude,distinții și premii naționale și un premiu internațional când eram în țară și două premii internaționale de când sunt în Canada.

Salonul Internațional de Carte din Montreal este cea mai grandioasă manifestare a anului. Noi românii avem standul nostru, sala noastră de conferințe, prezentări, recepții. Suntem onorați de prezența multor scriitori din societatea conlocuitoare. La Standul nostru expun oameni de seamăai scrisului românesc din țară. Cu mult înainte și mult după, se fac schimburi de cărți,de idei, se scriu cronici, se punctează evenimentul respectiv. Suntem întotdeauna prinși în ghidul Salonului de carte și suntem foarte vizitați,

Interviu

În bătaia peniței

chiar dacă avem doar cărți românești și doar câteva în limba franceză.

V.B. :- Prietenii. Cum sunt aici ? Românii se spune că nu se prea ajută și nu se prea înțele, sunt disperați în biserițe. grupuri cu diferențe însă... căci până la un punct e normal să fie aropiați unui de alții, toți care au aceleași preocupări sau principii. Merge vestea frumoasă că la Montreal românii sunt ceva mai uniți.

M.R.C. :- Așa cum ne-a alterat viața acel comunism suportat 60 de ani în țară, este de la sine înțeles că nu toți românii gândesc la fel. Unii și-au adus aminte că provin din familii nobile, alții că au fost foarte importanți în fosta nomenclatură, alții că au făcut parte din pătura modestă, nebăgați în seamă, ci doar folosiți la munca brută și aceste idei s-au manifestat în mici rancune, sau mai răbufnesc uneori, dar când este vorba despre tot ce este românesc suntem foarte uniți. Iar dacă și acum mai apar discuții, acestea sunt doar pentru a se corecta unii pe alții ca totul să fie mai bine pentru România. Montrealul este un centru important universitar, o pepinieră de cultură, iar istețimea românului îl incită spre studiu; acest fapt îl face mai ocupat, mai bun, mai ambițios în a arăta lumii capacitatea sa. Când ești absorbit de lucruri pozitive te debarasezi de leștul neînțelegerilor. Te preocupă perfecționismul, cercetarea, afirmarea până la limite internaționale. Aici fiecare român își are drumul său, o cale liberă înaintea sa, pe care poate progresa fără a fi împiedecat de ceilalți. Când se întrunesc, fiecare dezvăluie ce a mai realizat. Fiecare este lezat de renumele defavorizant de rom care din păcate mai circulă, dar după ce această națiune seminomadă a împânzit lumea, popoarele s-au dumirit în privința lor. Fiecare țară avea grupul său de țigani, dar datoită puterii economice mai mari decât la noi, aceia trăiau eva mai civilizat, dar tot creau probleme mai mari sau mai mici. Romii-țigani, de la noi, plecând spre alte zări erau foarte debusolați în educația lor civică precară și au făcut multe fapte reprobabile, ca să mă exprim mai indulgent. După 20 de ani de pelerinaje societatea umană universală i-a mai șlefuit, dar acea societate a observat și importantul fapt că între român și rom este o diferență importantă. Revirimentul „prestigiul românului în lume” a căpătat o mare intensitate și acum românul în lume nu se mai teme de a fi neglijat, dezavuat, ci stă cu fală la masa împăratească a afirmării sale plene.

V.B. :- Știu că ați construit puncte de reoper cultural aici, să le numim măcar pe câteva dintre acestea.

M.R.C. :- Întâi de toate, eu personal, sprijinesc punctele culturale românești și franceze de aici, prin prezența mea, prin participarea mea activă, prin discuții, creația mea personală de a scrie în română și franceză. Sunt primul membru fondator al Cenaclului literar „Anneau poetique” din Montreal, colaborez la Revista „Multicaf-Multivox”- Montreal, Revista franceză „Possible”, particip la manifestările sociale ale organismului comunitar Progenensis. În 2014 am participat ca personaj principal al unui film turnat la Universitatea UQAM, ca persoană perfect integrată în comunitatea canadiană, aducând cu mine caracteristicile pozitive ale originii noastre românești, spre a contribui și eu cu posibilitățile și calitățile mele de român la sudarea acestui popor altruist canadian, prieten și al românilor. Am aflat tangențial că un oraș din Sudul Montrealului s-a înfrățit cu un oraș românesc. Va trebui să mă informez exact. Sunt și vicepreședintă a Cenaclului epigramiștilor din Montreal și membră a cinci cenacluri de limba română. Fac parte din Revirimentul Limba Română, sunt purtătoare de cuvânt a Societății interdisciplinare de muzică simfonică, Dr. Valentin Boju, Montreal. Am și funcția de director în probleme de carte-bibliotecă, în cadrul Asociației Culturale Române, făcând parte din comitet și mă ocup și de difuzarea unor materiale de literatură primite de la dispeceratul port@leu, pentru propagarea scrisului românesc actual, a spiritului românesc din țară. Unele din scrierile mele au răsunet internațional, aducându-mi distincții și premii. Am aderat la mișcarea pentru drepturile omului în Montreal, pentru drepturile femeii la Societatea din Vicenza-Italia, sunt în grupul de prieteni reprezentat la ONU de către Daniela Chivu. Am aderat la mișcarea de protejare a Deltei Dunării-Montreal, favorizez integrarea românilor basarabeni în comunitatea românilor de aici, și fac parte pe locul I din Grupul celor trei Doamne din Diaspora, care propagă frumusețea limbii române în lume (vezi port@leu). Am scris și am publicat în limba franceză articolul relevant intitulat „Roman, român și rom”, bazat pe sursele din istorie. Cel mai mult mă mândresc cu activitatea mea literară și culturală din țară, unde public mult și unde iau parte în scris, la absolut toate manifestările care au loc în cadrul Asociației Sciitorilor din România, Liga Sciitorilor, Timișoara și Societatea „Constantin Brâncuși”-Timișoara. Având multe materiale care sunt rodul cercetărilor mele ca bibliotecar cu 14 ani de activitate la dondul documentar, periodice, carte veche la Biblioteca Județeană Timiș-Timișoara, îmi face plăcere să expun în mici conferințe-referate, în cadrul cenaclurilor noastre culturale, din aceste subiecte

V.B. :- Care-i legătura cu țara în afară de familie ?

Interviu

În bătaia peniței

M.R.C. : - Spre deosebire de prima perioada a sosirii mele în Canaam când nu reușeam să mă deplasez în țară decât foarte rar, acum mă deplasez anual, sau odată la doi ani. În țară public mult, susțin lansare de carte, întâlniri cu epigramiști, întâlniri cu persoane de la Biblioteca Universității de Vest, scriitori. Am avut cinstea prin anii 1980, când era reporter doamna Florina Gâldău, de a deține la Radio România Timișoara, momentul literar la emisiunile pentru copii. Acuma, am susținut în 2013 un interviu pe tematica „dragoste de neam și țară”, iar în momentul de față, tot cu mulțumiri, susțin un alt interviu.

Din punct de vedere material având în țară ceva parcele de teren, un apartament și mormintele celor plecați la Domnul din familia mea, toată pensia mea din România este dedicată costurilor taxelor și impozitelor aferente. În plus mai sunt și un mic ctitor al unei mănăstiri din Marginea, Județul Rădăuți. Din când în când mai trimit bani și pentru întreținerea mormintelor. De curând am ridicat o cruce familială de marmură, contribuind la înfrumusețarea locului, la cimitirul din comuna natală. Făcând parte după bunica maternă din Familia Compozitorului Sabin Drăgoi născut la Seliște Arad, sunt pe cale de a participa la o festivitate spre a primi și eu „titlul de fiu al satului”, reprezentându-l cu cinste în lume.

Din cele 12 cărți tipărite, afară de una, toate le-am tipărit în țară, deci am încurajat acest sector românesc. Ba chiar am tipărit la Cluj-Napoca o carte bilingvă română-italiană pentru o Societate la care am aderat, o societate pentru drepturile femeilor din lume, filiala din Vicenza-Italia. Am aderat și la Societatea românească „Delta Dunării”, susținută de Liga Scriitorilor Timișoara

V.B. :-Ce ați schimba acum în România dacă ați avea posibilitatea ? V-ați mai întoarce rupând din nou un fir deja țesut ? Am văzut că unii practică repatrierea.

M.R.C. : - La vârsta mea de 84 de ani nu aș mai putea locui singură, fiindcă de la această vârstă încep neajunsurile. Pensia din țară nu mi-ar ajunge și pentru medicamente și pentru traiul zilnic și pentru acele taxe amintite. Prefer această plăcută navetă Canada România, navetă care îmi oferă și o strânsă legătură cu țara și trăirea vie în plaiul natal, spre a mă inspira din poezia locurilor noastre. Ce aș voi să se schimbe ? Aș voi ca să se transforme toți lupii în mieluși. Oamenii să zâmbească, să se cenzureze, să fie atât de corecți precum cere doctrina „meritocrația” Nu sunt prea mulți cei care nu se încadrează în aceste deziderate, dar aceia dețin puterea, iar poporul nu poate să îi schimbe sufletește și nici să îi schimbe din funcții. Și nu sunt de acord cu obstrucționarea folosirii fondurilor nerambursabile europene. Obstrucționare datorită neglijenței, birocrăției, lipsei de interes și unor manipulări spre a se păstra unele sisteme învechite, în mod voit. Mă întreb în calitate de cetățean român, cum se face că bietul nostru popor trăiește de peo zi pe alta și este mereu amenințat de unii din țară pentru marea datorie de 50 de miliarde către FMI, când cetățenii altor țări trăiesc mult mai bine, fără grija acestei datorii externe, datorie care laeitrece mult peste 1000 de miliarde de euro ? După ce că bietul român trăiește smerit și cum poate, nu i se dă nici măcar această liniște a datoriilor, fiind manipulat cu ideea că fii fiilor săi vor fi foarte îndatorați ! Cred că este o manipulare voită de aplatizare și distrugerelatentă și sub acest aspect al neamului nostru.

V.B. :- Proiecte... cărți, sunteți toți persoane legate de cultură, de arte.

M.R.C. : - Proiectele mele de viitor ar fi să-mi pot tipări toate creațiile literare scrise în România, și să pregătesc rezultatele cercetărilor mele, despre care am mai vorbit în acest material, spre a le preda Bibliotecii Astra Sibiu, fiindcă acea mutt renumită și importantă bibliotecă mi-a făcut impresia că ne-a eclipsat mult pe noi timișorenii și este de la sine înțeles de la acel focar renulit de cultură. Dar eu voiesc să dovedesc faptul că și la Biblioteca Județeană Timiș, Timișoara, sunt valori remarcabile printre colecțiile sale. La sesiunile anuale de comunicări științifice, la care am participat, eu am prezentat unele cărți rare, dar volumul meu de muncă a fost mult mai mare și cercul în care a fost cunoscut nu s-a extins întotdeauna în toată țara, ori biblioteca Astra este foarte mult consultată de către cercetători și implicit s-ar mai afla și despre unele rarități care mi-au atras atenția spre cercetare din Colecțiile noastre bănățene.

Andrușă R. VĂTUIU

Critică și aroganță

Critica apreciază calitățile și defectele unor oameni, stări, fapte, opere, etc. Am preluat definiția dată de către Dicționarul Explicativ al Limbii Române.

În logica elementară, critica ar trebui să constituie o analiză a celor două paliere : avantaje și dezavantaje, părți bune și părți rele sau calități și defecte. Chiar în mediul profesionist, analiza poate varia în plaje largi, variație determinată de personalitatea celui care o realizează, gradul de pregătire și specialitatea profesională, etaloanele proprii, starea sufletească de moment și chiar simpatia sau antipatia. Aceste aspecte dau un caracter subiectiv analizei sau criticii, care astfel devine relativă. Nu de puține ori, aprecieri elogioase s-au estompat într-un imens dezinteres public și critici acide care s-au dovedit a fi discordante cu părerea majorității.

Despre relativitatea criticilor am putea umple câteva zeci de pagini, fără să epuizăm subiectul. Intenția fiind de a ataca un alt aspect al criticii, voi porni spre acesta, cu multa tristețe, fiindcă a trebuit să-i constat o oarecare extindere publică.

Este vorba despre verbul a critica. În afara sensului de a aprecia valoarea unor opere, a unor persoane sau stări, are și semnificația de a arăta cu răutate (sau cu exagerare) părțile slabe ale unui lucru sau ale unei persoane, a comenta în chip răutăcios, născocind lipsuri și greșeli ; într-un cuvânt, bârfă.

Îmi amintesc cazul unui locuitor, care crezându-se cel mai deștept din oraș, obișnuia să-și critice concetățenii că sunt proști, duși cu pluta, care nu se ridicau la nivelul său intelectual. Este modelul întâlnit destul de des prin fauna urbană, care se pretinde priceput la toate, în comparație cu cei din jur care sunt niște neisprăviți cu capacități intelectuale scăzute. El, floarea intelectualității locale, are întotdeauna dreptate chiar în dauna celor din jur. Acest tipar se poate identifica la locul de muncă, pe stradă sau în oricare mediu social.

În urmă cu ceva ani, un bun prieten îmi povestea cum unul dintre colegii săi, mediocrul din punct de vedere profesional, își construise o imagine de mare specialist prin folosirea abuzivă a criticii și jignirii propriilor săi colegi pe care-i cataloga proști cu diplomă. Folosea mereu critica acidă, pe care o completa cu acte de diversiune și sabotaj. Când era în preajma șefilor, genera pe ascuns acte de sabotaj și ca dintr-o întâmplare, aflându-se la fața locului, intervenea pentru rezolvarea situației. Succesul era garantat. Șefii îl apreciau pentru pricepere iar el avea grijă să-și laude competența criticând în același timp incompetența celor din jur. Au trecut ani buni până a fost demascat și pus la locul pe care îl merita de fapt.

Critica, se spune că este constructivă, dar foarte ușor poate deveni distructivă. Între analiza pertinentă și obiectivă care încearcă să evidențieze punctele forte și punctele slabe, din dorința perfecționării și critica răutăcioasă, care marjează numai pe punctele slabe, chiar accentuându-le intenționat, este o barieră destul de subțire. De multe ori sub lozinca valorii profesionale se ascunde grandomania, aroganța și disprețul, poate chiar ura. Este trist că aceste aspecte nu le sunt străine nici unor personalități recunoscute.

Un confrate în ale scrisului, îmi povestea de curând, un aspect interesant. Scrisese pentru o importantă revistă de cultură, un reportaj care s-a bucurat de aprecieri atât din partea cititorilor simpli dar și a criticilor de specialitate. Impulsivat de aceste aprecieri, a bătut la ușa unei instituții de cultură, pentru a-și face cunoscută întreaga operă. Odată cu reportajul publicat a adăugat și câteva dintre cărțile publicate, pe care le-a dăruit cu toată inima. Cărțile donate, apreciate public de către profesori universitari, specialiști recunoscuți în domeniu, cumulau munca lui intensă de mai mulți ani. Surpriza a fost câteva zile mai târziu, când a fost chemat la instituția în cauză pentru a-și ridica lucrările donate. Un salariat de nivel inferior l-a informat că șefii nu considerau valoroase operele prezentate, mai ales că numele său nu se regăsea printre autorii recunoscuți de către acea instituție. Privind spre cărțile aflate pe colțul biroului, a sesizat imediat faptul că acestea nici măcar nu fuseseră deschise. Un sentiment ciudat îl cuprinsese, așa că a luat cărțile și a plecat.

- Nu mi s-a mai întâmplat ca cineva căruia i-am oferit o carte, să mi-o refuze într-un chip așa de jignitor-îmi povestise amicul meu. De necrezut ! ... Nu numai că nu mi-a mulțumit nimeni (deși uzanțele de bun simț ar fi impus acest lucru), dar mi-au fost refuzate de parcă ar fi fost ciumate...

Cunoscând instituția și personajul, care trecea drept un om de cultură important, dar foarte arogant, nu m-a surprins cele povestite de amicul meu. În viziunea acestui om, actul de cultură neavizat de el nu are nici o valoare. În glumă, l-am consolatat pe confratele meu, că acesta este tocmai rezultatul relativității criticii, așa zise de specialitate.

Norocul este că aceste derapaje, mai sunt estompate de alți specialiști autentici, care nu numai că înțeleg actul de cultură și apreciază efortul celui care se încumetă în acest domeniu, dar știu să analizeze și să aprecieze o creație atât cu mintea cât și cu inima, fiindcă numai așa poți rezona cu opera și gusta din miera cunoașterii individuale.

Eseu

În bătaia penitei

N. GEORGESCU

CUM DEVINE DE SE LEAGĂ

Auraș, păcuraș

N-am reușit până acum să-mi explic mie, și apoi să le comunic și altora, cuvintele din cântecul lui Ion Creangă de scoatere a apei din urechi:

*Auraș, păcuraș,
Scoate-mi apa din urechi
Că ți-oi da parale vechi;
Și ți-oi spăla cofele
Și ți-oi bate dobele*

Ce vrea să însemne primul vers, pe care mai nou îl văd explicat prin manualele școlare ca pe un personaj: Auraș Păcuraș?! Cine-i acest „personaj mitic” pe care mi-l sugerează elevii mei pătrunși de lecturile din școală? Un fel de ciobănaș, „păcurăraș”, strălucitor ca aurul ce ne veghează pe malul râului și ne scoate apa din urechi în schimbul paralelor vechi pe care, chipurile, i le dăm? Îmi amintesc și eu, ca toată lumea, acest cântecel de după scăldat. Amintirile mă duc chiar mai departe în copilăria mea acvatică: ne spuneam unul altuia, copiii așezați pe nisip să ne coacem la căldură: „- Hai să facem soare”. Asta însemna două lucruri: fie ne uitam la capul unuia dintre noi, de obicei cel mai blond, și ne așezam în jurul lui suflându-i ușor în păr și răsfirând firele dese ca pe razele soarelui (poate asta era un fel de verificare, să vedem dacă s-a uscat bine părul) fie luam nisip în pumni și, fiecare pe piciorul lui, deasupra genunchiului, făceam grămăjoare și la fel: suflam ușor încercând să răsfirăm nisipul rotund, ca să fie tot ca un soare... Trebuie să inventezi tot felul de lucruri așteptând tolăniți pe nisipul fierbinte să poți intra din nou în bândie („ștoalnă”, cum îi zice Creangă) asta pentru că vârsta crudă nu-ți dă voie să stai alături, pe iarbă, la umbră, jucând cărți cu cei mari... care mai că uită de scăldat, iar de invocații la păcurărelul năzdrăvan nu au ei timp, nici parale de sunat nu se gândesc să-i dea.

Cu această imagine a suflatului în nisip sau în părul capului unui copil mă întorc la descântecul lui Creangă, și zic: dar dacă acest „auraș” este un fel de vânticel, o aură, o boare? Când sărim într-un picior cu palma strâns lipită de pavilionul urechii asta se întâmplă, în fond: astupăm etanș lobul urechii încercând să facem un fel de pompă, ca un vid care extrage lichidul, care provoacă, nu este așa, un vânticel, o aură în interiorul urechii noastre. Acest „vânticel” să fie aurașul din descântec?

Dar... cine se joacă de-a etimologiile în limbajul copiilor? Se poate așa ceva? Mă refer strict la cuvântul *ureche*, care vine din latinescul *auricula*, prin schimbări fonetice moștenite: *oricla ureche*. De ce-i spune așa în latină? Desigur, trebuie să fie ceva în legătură cu *aura*, vânt: organul nostru auditiv este un fel de pâlnie care prinde vânturile lumii aeriene, vocile sau zgomotele fiind ele înseși asemenea împingeri ale aerului în toate părțile iar noi reușind să selectăm sensuri, cum ar fi cântecele, vorbirea articulată, foșnetul pădurii, etc. În acest caz, însă, *aurașul* lui Creangă n-ar mai fi un fel de bănuț strălucitor (din aur), ci, iată, un vânticel produs în urechea noastră prin efectul de vid creat între palmă și pavilion. Auraș nu e, așadar, neapărat un diminutiv de *la aurum*, -i, „aur”, ci același cuvânt cu *auricula*, -ae, „ureche”, numai că e recreat, nu e moștenit. Neapărat un latinist s-a jucat de-a etimologiile aici... Sau este împrumutat târziu, după ce cuvântul moștenit și-a încheiat alchimia în limbă, și stă nevinovat alături de acesta...

Să-l lăsăm în așteptare și să trecem la termenul următor, „păcuraș”. Aici nu cred că poate fi vorba de *păcurar*, cum dau dicționarele, cu sensul cioban, din *pecorarius* latinesc (care vine, la rândul lui, de la *pecus*, -oris, turmă de oi, vezi *pecunia*, bogăție în turme de oi și, deci, bogăție în general, astăzi în bani, în aur). În românește nu se spune *păcurăraș*, ci *păcurărel*, acesta este diminutivul fixat în limbă, iar licențe în limba naturală se acceptă cu greu.

Mai degrabă termenul vine chiar de la *păcură*, un cuvânt care în latinește a dat atâtea „derivați” cam câte derivate din petrol avem noi astăzi. Termenul de bază este *pix*, *picos*, cu sensul *păcură*, *smoală*, *rășină*. Mai

Eseu

În bătaia penitei

amintesc *pica*, *ae* = *coțofană*, *țurcă*, pasăre neagră, apoi *picus*, -i= ciocănitoare. (În spaniolă: *picaporte* înseamnă lacăt, ciocul cârligului care închide o poartă, o ușă etc.) *Pică* în românește mai înseamnă și *bibilică* dar și *ciudă* (*a avea pică pe cineva*: este culoarea neagră a urii; a vedea negru înaintea ochilor; unele dicționare românești vor ca acest termen să vină din germană: *Pike*, dar, iarăși, e puțin probabil).

Pe mine mă interesează, însă, în mod deosebit alt derivat, care m-a pus cu adevărat pe gânduri și m-a determinat să fac acest excurs cauzativ, ascultați: *picula*, - *ae* înseamnă *necurătenie pe pielea copiilor mici*. Păcurăș cu sensul de rășină se poate referi foarte bine la ceara din urechi care este, iată, o murdărie pe pielea copiilor.

Dar păcura e neagră la culoare, cum rămâne cu aurul de dinaintea ei? Este „aur negru”? Să zicem că e simplu: mai jos avem „Că ți-oi da *parale vechi*”, deci bani învechiți, *înnegriți*. Numai că...nu prea se leagă în imaginarul pe care eu deja mi l-am construit. Dacă „aurăș” este un diminutiv de la „ureche”, dacă înseamnă urechiușe, apoi aceasta nu poate fi decât lobul urechii, acela care se găurește pentru a agăța cerceii: aceștia, cerceii, trebuie să fie „paralele vechi”. De ce mi-am făcut eu această imagine? Păi, iată cum urmează: „Și ți-oi bate tobele”. Aici nu prea mai e loc de întors: toba este *tympanum*, -i, adică, științific, exact timpanul (urechii). Anatomic, urechea are pavilion, apoi un timpan, un ciocănel, o nicovală: o fierărie întreagă se adună în ea. Cât despre „Și ți-oi spăla cofele” final este încă o aluzie la igienă, și anume la spălarea atentă, grijulie, a pliurilor urechii, a „cănutelelor” ei, ca să zic așa.

Deci: apa din ureche iese cărând murdăria (ceara), drept pentru care lui „aurăș” i se promit cercei din parale vechi și întregii urechi i se promite curățire continuă și protejare a timpanului. Dar, atunci, cine este Auras? Iată-l un fel de spiriduș al urechii, adică urechea însăși concentrată în ceva mic din ea care poate s-i facă igiena dacă este ajutat de mâna copilului și de promisiunile lui. Asta îmi amintește de ceva oarecum similar: ca să-l facă pe un copil mic să deschidă gura și să primească hrana, mama îi spune: „- Știu, nu ție ți-e foame, turcului din gură îi e foame, hai să-i dăm să mănânce!” Cel mic e milos cu foamea turcului, și cască gurița. Nu mănâncă el cu atâta poftă de zici că se bat turcii la gura lui, dar se hrănește convenabil pentru mamă. Iar dacă o întrebi, ea îți spune simplu: turcul din gură este *omușorul*, osul acela mic ce se vede în gât când ții gura larg deschisă.

Va să zică, într-o viziune anthropomorfică mai largă, organele importante ale trupului nostru au în ele spirite tutelare; cred că „aurăș” este, pur și simplu, diminutivul masculinizat de la „auricula”, un fel de „urechiuș” (care este „păcuruș”, adică responsabil cu ceara și alte murdării) al urechii, la care trebuie să se roage copiii ca să aibă (ei) auzul bun. N-am cum rezolva, însă, chestiunea etimologică, pentru că discut cu termenul primar, diftongat, deci latinesc, „aurasius” să zicem. Putem suspecta această ghicitoare a urechii (vedeți cu i-am spus: mai întâi cântecel, apoi descântec iar acum, în concluzie, cred că este o ghicitoare) de intervenția cultă a cuiva, de un joc al unui bun latinist cu vocabule, aducând peste termenul moștenit, *ureche*, un derivat fără semnele transformării lui în moștenire.

Dar, în același timp, putem să ne așteptăm ca descântecul, în întregime, să fie găsit în imensul teritoriu al limbii latine, și, deci, să avem de-a face cu o moștenire de cuvinte înlănțuite, nu doar cu una din cuvânt în cuvânt. Știți la ce mă refer: este vorba de descântecul de „colici” din Dolj și Vâlcea, reținut de I. A. Candrea în prefața la cartea sa „Folclor medical român comparat”, 1944:

Ciobănașii te aflară

Fără mâini te prinseră

Fără foc te coapseră

Fără gură te mâncară

Ei bine, acesta îl regăsește aproape identic în limba latină, la un medic pe nume Marcellus:

Pastores te invenerunt

Sine manibus colligerunt

Sine foco coxerunt

Sine dentibus comederunt

I. A. Candrea își începe cartea chiar cu un studiu despre „Auras, păcurăș”, plecând de la Creangă și arătând, pe mai mult de zece pagini, cu citate abundente din cam toate colecțiile de folclor pe care le avem, că se

Eseu

În bătaia penitei

regăsește pe întreg teritoriul românesc în diferite forme, dar cu păstrarea peste tot a versului „Scoate-mi apa din urechi”. Mai mult: procedeul săritului alternativ pe piciorul stâng și drept pentru scoaterea apei din urechi este descris de Plinius cel Tânăr în antichitate, și de același Marcellus după el. Nu dă, însă, niciunul incantația ca atare, descântecul (cum fac în alte cazuri) ceea ce ne îndreptățește să credem (sperăm) că va fi fiind și o astfel de incantație, dar prin alte locuri.

Tot I. A. Candrea, în cartea pe care doar o răsfoisem cândva dar pe care acum o consult, la p. 84, capitolul „Urechea” spune categoric: „Poporul nu cunoaște decât părțile din afară ale urechii: *zgârciul urechii* (pavilionul), *bărbia* (*lobul*) și *gaura urechii* (conductul auditiv extern). Secreția galbenă a urechii (*cerumen*) se numește după regiuni *ceară* (*ceara din urechi*), *cleiul din urechi*, mai rar *im*, *imală* sau *lut*.” Nici vorbă, așadar, de tobă, cofe, ciocânel, nicovală și câte am mai găsit noi mai sus... Totuși, de bărbia urechii n-am auzit; cred că este urechiușa. Nu trebuie să ne îngrijorăm că ne-am afla în plină erezie (rătăcire) terminologică: în plin pozitivism, Candrea nu putea vorbi decât de ceea ce e atestat ferm, în culegeri de folclor mai ales. Îl lăsăm; speranțele ar fi tot în latinitate sau în literaturile populare romanice: poate acolo, pe undeva, se regăsește „Auraș, păcuraș” mai apropiat de Creangă al nostru.

Dar... să nu facem, din antichitate un fel de „Civitas Dei” din ceruri de unde ne pică toate, încontinuu, ca un fel de umbre ale unui soare permanent. Să ne mulțumim cu ce poate cuprinde mintea noastră cu gândul ei cel ascuțit și să discutăm, în limitele cuvintelor, cum devine de se leagă această ghicitoare a urechii: eu am propus o cheie vă aștept pe fiecare cu cheia lui. Mai important ca orice este să-i învățăm pe copiii noștri să spună, și ei, cântecelul pentru urechiușele lor curate.

Carmena BAITAN

SCRISOARE CĂTRE ...NECUNOSCUȚ

Iubite îți mai amintești când pe malul apei somnul trezea iubirea din noi sau când stelele numărându-le ne picurau pe gene sufletul lor obosit sau poate că n-ai uitat când sărutul din golful albastru mai legăna barca printre trestii și mâinile tale se chinuiau să prindă umbra mea la lumina lunii. Așa a fost atunci când ne-am cunoscut și când aurul nostru acoperea tot aurul lumii din suflet. Au trecut zeci de ani? Și ce? Ne doare gândul să ne amintim de iubirea dintâi?

Iubite dacă îți mai amintești că scările sufletului le urcam împreună înseamnă că timpul nu a trecut degeaba dar poate îți mai amintești când din camera de la hotel aruncam chibrituri aprinse și ne imaginam că suntem în cer iar ele erau stelele noastre căzătoare. Îți mai amintești cum îngerii jucau în jurul nostru și noi le țineam trena sau poate că îți amintești de pietrele aruncate în abis iar noi între două sărutări numărăm secunde.

Iubite, dacă anii au trecut, lasă-i să treacă și noi să-ncepem să ne trezim din nou tineri pe malul apei și să pescuim regine și să le-ntrebăm ce fac regii în adâncul apei. Dacă acolo ne vor spune că este liber la orice, hai să mergem alături de ei în palat.

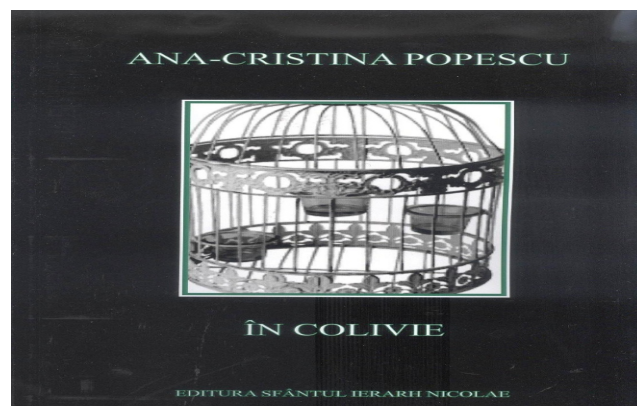
Iubite îți mai amintești cum în fiecare primăvară podoaba mugurelui verde venea să ne vadă iubirea și cum mergeam unul lângă altul ca timpul să-l oprim sau poate doar să-l alungăm. Dar atunci când vântul ne spunea povestea lui lungă până când ne plectisem și ne luam în brațe ca să alungăm plectisul sau când privirea pornea peste pragul sufletului și nu se mai oprea până când nu închideam ușa sau poate îți amintești când numărăm ulucii din garduri și acolo unde lipseau îi completam cu o sărutare. Îți mai amintești când într-o seară plimbându-ne prin parc am văzut o bănuță goală ce plângea de singurătate apoi ne-am așezat și am început să povestim toți trei. Îți mai amintești când într-o toamnă stelele galbene s-au transformat în frunze și pe alee stătea zgribulită statuia unui copil i-ar tu te-ai dezbrăcat și i-ai pus haina pe umeri în acel moment copilul a surâs ne cunoștea de vara trecută. Acel copil acum are sufletul dezbrăcat. Oare cu ce-ai să-l acoperi? Așteaptă răspuns la post restant.

Cezarina ADAMESCU

12 Mai 2016

ȚIPĂTUL LUMINII
ÎN CĂUTAREA LIBERTĂȚII

Ana-Cristina Popescu, *În colivie*, Teatru,
Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2016

Parabola coliviei. Spațiu restrâns, în care unii oameni se zbat toată viața. Și chiar când evadează, pătrund într-o colivie mai mare care le creează iluzia zborului liber.

O parabolă a vieții și a morții, a paradisiului pierdut, a evadării în lumină, a păcatului original, a supraviețuirii în ciuda obsesiilor și a fobiilor curente, cu care oamenii obișnuiți trebuie să lupte pentru a deveni oameni liberi de orice constrângere. Piese interesante, atractive, accesibile tuturor categoriilor de cititori și spectatori. Totul se petrece la granița dintre hilar și absurd, dintre normalitate și psihoză ori patologie, dintre realism și suprarrealism.

Un veritabil teatru de idei, straniu, încărcat de simboluri abstracte, devenite personaje: umbra supremă, Cel care trăiește în umbră, prizonierul umbrei, durerea paradisiului pierdut, umbra dulapului, umbra sicriului de lemn, merele, păianjenul, musca-victimă, rămele, șerpii, ploile, florile care se ofilesc imediat la atingere, ș.a.

Personajele, cu nume și ele nedefinite, nu poți ști după nume dacă sunt bărbați sau femei, Malu, Sera, Soare, Cărare intră în conversație cu umbrele, cu merele, cu păianjenul casei care pândește din umbră. Totul încărcat de sensuri adânci, care se cer descifrate. Jumătățile de măr își caută jumătățile pe potrivă, ca să refacă întregul:

„S-au risipit jumătățile după cădere. Plâng după întregul de ieri, dar nu-și mai pot aduna sufletul și rătăcesc de nebune până arahnida țese coconul. O pădure de fire la capătul cărora se află o bucățică de măr. Când firul se clatină începe muzica morții”.

Și totul se poate spulbera într-o clipită.

Nimeni nu poate evada din propriul destin. Nici musca, nici merele, nici măcar cei doi care vor să trăiască în lumină.

Adevărul îl rostește Malu dezolat: *“Ce s-a risipit nu mai poate să fie adunat”.*

Păianjenul e precum Sisif. Îi distrugi casa, el se apucă și o urzește din nou, neobosit, de fiecare dată mai puternic. *“El este vânătorul, nu poate să fie niciodată prada”.*

Și până la urmă, fiecare îi este păianjen celuilalt.

În Actul II, autoarea ne plasează în plin concret, avem de-a face cu personaje reale, cu o aparență de dragoste și cu rodul ei. De fapt, o mare înșelătorie, o minciună sfruntată.

Sera, Soare, Cărare sunt oameni obișnuiți în căutarea unui trai mai bun, pentru aceasta fiind capabili de orice compromis. Evadând din ficțiune, intrați într-o ficțiune și mai mare, obligați să admită că trăiesc într-o lume mărginită, visează la libertate. Cel puțin femeia. Aspirații domestice. Visează la o familie, la un trai decent, o locuință, un serviciu în Austria. Traiul actual, alături de Malu, nu o mai satisface. Evadarea din minciună, din falsitate, într-o minciună și mai mare. Ieșirea din colivie. Păianjenul din colț și-a scăpat prada.

Între elucubrațiile existențialiste ale lui Manu și complotul pus la cale de Soare, Sera visează. Manu prinde muște să hrănească păianjenul. De fapt, este vorba de o trădare ordinară. O spune Cărare, omul care-l slujește pe Soare:

“Cărare: Cine-i mai înțelege pe cei bogați? Își complică singuri viața. Niciodată nu sunt mulțumiți cu ce

au. Dacă ar putea și-ar însuși până și luminătorul zilei, lăsând pe cei asemenea lor în întuneric. Mă uit la stăpânul meu. Putea să obțină totul și fără să înșele, dar a preferat falsitatea. Acum este prea târziu să renunțe. El a ales acest drum. Sera, of, Sera, e o copilă proastă. N-o pot numi femeie, pentru că nu e deloc matură în acțiunile ei. O să înțeleagă cât de naivă a fost, când o să fie prea târziu. Atunci nu va mai avea pe umărul cui să plângă”.

Un triumghi conjugal pe cale să se sfărâme. Foecare va pleca în altă parte. Soare se va întoarce la familie.

Cărare este vocea auctorială, lucidă și transparentă, care dezvăluie urzeala ce îi învăluie pe ceilalți. Și totodată se autodefineste ca o persoană onestă:

“Am auzit că oamenii cu funcții înalte când ajung printre străini sunt asemenea mie, slugi, nu angajați așa cum ar fi normal. Cu ce se deosebesc ei de mine? Cu superioritatea ce o afișează pe la colț de uliță? Eu sunt mai bine decât ei. Simt pământul țării sub picioare. Eu nu părăsesc locul din care îmi adăp rădăcina. Fără rădăcină sunt un nimeni, sunt o frunză desprinsă de pe ram care nu-și mai găsește copacul”.

De fapt, Sera, abia acum cade în plasa păianjenului, țesută cu sânge. Acesta o va devora, fără milă.

Însuși Malu, conștient de trădarea prietenului și a soției, constată acest lucru, după plecarea celor doi: “A fugit din pânza mea și acum crede că este liberă. E mai legată ca niciodată. Veninul i-a anihilat rațiunea și acum o soarbe bucată cu bucată. Când va rămâne doar umbra de ea o să fie prea târziu. Se va întoarce la mine, în pânza mea, asemenea Fiului risipitor, iar eu o s-o primesc, așa, ca pe o muscă fără aripi și o las să se amăgească cu dulceața ultimului sărut. Până la urmă eu chiar am iubit-o, altfel Soare nu ar fi reușit niciodată să guste mărul”.

În piesa aceasta, după ce ai parcurs-o ori ai vizionat-o, nu poți să nu te întrebi, cine e călăul și cine victima?

Prizonier al unei căsnicii nefericite, prizonier al singurătății? Prizonier al conveniențelor sociale? Al nefericirii pe care chiar tu ți-ai construit-o?

Piesa beneficiază de un **Synopsis** care oferă explicații și un scurt rezumat, spre înțelegerea cititorului sau a spectatorului.

Cea de a doua piesă din volum, “**De ce se ofilesc florile când le ating?**” ne introduce în atmosfera unui salon de spital, de fapt, tot o închisoare din care nu toți pacienții scapă. De data aceasta, nu păianjenul periclitează viața omului, ci un câine uriaș care se repede la cel numit Bujor Florian, om cu nume și prenume de floare, care, culmea! culegea trandafiri într-un parc, curmându-le viața “*cu o plăcere sălbatică*”.

Rănitul acesta prezintă o ciudățenie, așa cum se specifică în titlu: de îndată ce atinge o floare, aceasta se ofilește. Există o legătură intimă, o empatie între om și floare. Omul simte durerea florilor, le aude freacățul ca un susur de izvor, le simte strigătul frunzelor. Cunoaște limbajul florilor.

Dintre personajele piesei, doar Bujor Florian este numit, în rest, autoarea a ales anonimatul pentru Bolnavul X, Soția Bolnavului X, Medicul, Asistenta, Prietena soției bolnavului X.

Tânărul Bujor este un boschetar în vârstă de 20 de ani. Ciudățenia cu florile care se ofilesc la atingere, îi vine tânărului din copilărie, de când a rupt patru gladiole ca să le ducă mamei sale la cimitir. Atunci tatăl i-a reproșat că a omorât florile. Drama tânărului merge mai departe. Chiar dacă atinge o femeie, ca pe o floare, aceasta se ofilește și moare. E ca un blestem care-l apasă pe tânăr. Chiar el spune despre sine: “*Sunt captivul unui fenomen straniu. E ca și cum viața se încapătănează să fugă de mine, pentru că-i sorb energia. Sunt prins într-o carapace și de acolo ademenesc clorofila*”.

E de fapt, aici, o filozofie de viață: fatalmente, iubirea prea arzătoare sufocă, nimicește, distruge: “*Florian: Pentru că te lipești ca o plantă agățătoare de ființa unui arbust otrăvitor și în loc să-l sufoci cu îmbrățișarea ta, ești sorbită de către acesta până la ultima picătură de sevă (...) Eu sunt spinele. Toată viața m-am apărat de flori, ca să le feresc de suferință. Ele au fost atât de inocente, încât au crezut că sunt protejate de un spine. Cum să înțeleagă florile spinii? Nici spinii nu-și înțeleg ascuțimea făpturii. Sau poate sunt o plantă carnivoră? Atrag florile, pe urmă le devorez*”.

Și aici e vorba de un soi de devorare, ca și a păianjenului din piesa precedentă, de data aceasta, între regnuri.

Scena se mută în Actul II, în livada cu pruni a Bolnavului X, unde Bujor Florian este chemat la muncă.

Aparent aerian, preocupat numai de legătura lui cu florile (care în viziunea lui sunt femei delicate, dar care se ofilesc foarte ușor), Florian este un observator atent al realității și totodată un justițiar. Când întâlnește niște

traficantii de carne vie care profitau de unele fete tinere și trăiau pe spinarea lor, tânărul Florian le eliberează din ghearele proxeneturilor, inclusiv pe fata pe care o răpiseră aceștia, înfășurând-o într-un covor.

Nu întâmplător, autoarea a ales pentru fata salvată, numele de Luminița.

La cules de prune intervine și un alt personaj, Prietena soției bolnavului X, aceasta având un rol episodic.

Povestea are un tâlc, pe care îl descoperim în Actul III, când Luminița și Florian, care se întâlnesc în parc și descoperă taina florilor.

“Florian: Acum înțeleg taina florilor. E dragostea. Atunci când le îngrijești cu dragoste nu se ofilesc niciodată. Eu nu am cunoscut dragostea maternă, dar te-am cunoscut pe tine.

Luminița: Ai dreptate. Trebuia să ne întâlnim, ca să cunoaștem marea taină a vieții”.

Personaj emblematic, Florian își învinge destinul de orfan, lipsit de dragostea mamei, mai târziu boschetar, atunci când întâlnește în cale dragostea.

Și această piesă are la final un scurt **Synopsis** în care autoarea explică mesajul piesei.

O altă piesă, cu titlu nu prea estetic, ba chiar provocând oarecare oroare, **“Râme, melci, viermi, șerpi”** cu alte cuvinte, târătoare. Are, de asemenea, personaje nenumite: Tânărul X, Bătrânul X, Vecinul X, Doctorul X. Acest procedeu, de a numi personajele cu X, indică faptul că oricine poate fi în locul lor, onomastica nu contează, de vreme ce oricui i se poate întâmpla să aibă o fobie, să se teamă de ceva, stare pe care și-o înfruntă cu multe eforturi.

De data aceasta, personajul principal, Tânărul X, are o altă fobie: se teme de târătoare, în special de râme, care vin, o dată cu ploile. Încă din copilărie are această problemă stranie. Teama de târătoare este pentru Tânărul X, teama de sine însuși:

“Tânărul X: Mi-e teamă de râme. Mi-e teamă de pământ. Mi-e teamă de mine însumi. Mi-e teamă de tot ceea ce se târăște”.

Teama de sine, începută la cea dintâi cădere, pe când învăța să facă primii pași. Această teamă de cădere a dus, inevitabil la teama de a mai face pași. Astfel a început să se târască.

Autoarea pune față în față aceste două tipologii: oameni și râme. Sunt unii care exploatează anumite fobii ale oamenilor și le sporesc efectul.

Psihologic vorbind, toate aceste fobii au un substrat adânc, aflat în copilărie. Ca și Bujor Florian care ucisese patru gladiole când era mic, și Tânărul X tăiaze în copilărie o rămă cu sapa. Convingerea că râmele vor invada odaia și chiar și trupul lui, devine obsesie.

În Actul II, se schimbă cadrul și scena se desfășoară în grădină, după ploaie. Mergând după fructe de zmeură, Bătrânul X își descoperă fobia față de melci.

“Mereu mi-a plăcut să-i privesc cum se târăsc, dar niciodată nu am suportat să se târască spre mine lipicioșii aceștia ce-și poartă casa-n spinare alergând din loc în loc, parcă ar căuta eternitatea și nu pot pași dincolo fără cocoșa calcaroasă”.

Interesant de remarcat că și Tânărul X și Bătrânul X, dau acestor târătoare însușiri antropomorfe. Târătoarele sunt perseverente și par a avea un singur gând: să invadeze totul. De aici și teama celor doi care se văd cotropiți de râme și melci. Situația devine hilară până când apare Vecinul X, care-l așează într-o roabă pe Bătrânul X, ca să-l ducă la doctor, să-i salveze piciorul înțepenit. Vecinul are și el fobia lui.

Tânărul X se vede chiar metamorfozat într-un melc.

Actul III are drept cadru un salon de spital.

În toate aceste piese, iese în relief, ideea de închisoare, la care omul e condamnat și uneori scapă, evadând, alteori rămâne prizonierul ideilor, gândurilor și fobiilor sale.

Aveam de-a face cu un fel de teatru absurd, de factură suprarealistă, care uneori trece în realism magic. Dincolo de toate acestea, e vorba de o biruință asupra sinelui și asupra slăbiciunilor omenești care ne apasă.

La spital, descoperim fobia Doctorului X față de viermi. Și, în genere, fiecare om se teme de ceva, indiferent că e târătoare, că sunt flori sau păianjeni. Obsesia Doctorului față de viermi merge până acolo încât îi consideră până și pe oameni, niște viermi care se mănâncă unii pe alții.

Totul culminează cu apariția Vecinului X care are fobie față de șerpi.

Piesa **“Punctul”** are personaje ce poartă fiecare un nume. Onomastica este specifică unei trăsături de

caracter, unei laturi a personalității fiecăruia: Tătulea, Agrișan, Mască, Trifoi, Pitic, Baltă, Profesorul, Mama, Fratele, Sora, Bătrânul, Maria, Sonia, Lola, Asistentul social.

Autoarea ne poartă într-un décor de clasă școlară cu tot ce trebuie să existe în ea, bănci, catedră, tablă, ș.a. Elevii sunt la ora de matematică. Numele personajelor desemnează așadar, caracterele personajelor: Trifoi e norocos, Agrișan este ca agurida, ș.a.

Ca în orice clasă, adeseori au loc încăierări, trânte, întreceri. Dar elevii sunt ingenioși, inventivi. Și se descurcă în orice împrejurare. De la geometrie, elevii trec la poezie și chiar la filozofie asupra aceluiași subiect: Punctul.

“Pitic: Am învățat să privesc dincolo de punct. Când am studiat poemul Scrisoarea I de Mihai Eminescu am descoperit că tot ce există a luat ființă dintr-un punct ce a început să se miște. Prin urmare toți ne avem începutul într-un punct. Până și matematica, materia ce nu e prietenă cu mine își are originea într-un punct. Dacă privim dincolo de punctul fiecărui lucru o să desoperim înțelepciunea lumii. Orice linie pleacă dintr-un punct. Orice ființă urmează o linie, o traiectorie în viață. Adesea fapăturile se învârt în jurul aceluiași punct, trazează cercul, iar ele sunt punctul”.

Astfel, noțiunile abstracte, nedefinite devin lucruri și chiar ființe vii.

În Actul II, decorul se schimbă: suntem pe alea unui parc, toamna. Aceiași elevi și încă alții. Tătulea își istorisește drama familială. Autoarea ca de obicei, trece de la o discuție aparent banală, la o problemă socială gravă care-l apasă pe unul sau altul dintre personajele sale.

“Tătulea: Și totul a plecat dintr-un punct. Eram la școală. M-au trimis acasă și de acasă la spital. Mama s-a depărtat de mine, s-a îmbolnăvit. De atunci au căzut zeci și sute de frunze. Toamna se rotea în jurul meu. Eu eram punctul. Pe tata, pe tata l-am văzut ultima dată când am avut șapte ani, atunci când s-au născut gemenii, fratele și sora. Nu știu unde a plecat. Mama nu mi-a spus. Mama, de ea am grijă de mai bine de trei ani. E la pat. Am devenit stâlpul casei. Nu am mai putut merge la școală. Trebuia să am grijă de toți. Frații mei sunt încă prea mici ca să se descurce singuri. Muncesc, muncesc cu ziua. Nicio zi nu seamănă cu altă zi. Când are cineva nevoie de o mână de lucru mă cheamă. Eu mă duc”.

Iată situația unui copil silit să muncească pentru a-și întreține familia, devenit fără voie, stâlpul casei.

Toate discuțiile dintre personaje se leagă de **un punct**, devenit element esențial.

O scenă aproape romantică în parc, între Tătulea și Lola, deveniți instantaneu de nedespărțit, iar fata, angajându-se să aibă grijă de frățiorii băiatului.

Actul III are ca décor o sală de dans unde oamenii străzii au organizat un bal. Lola e prezentă și ea.

Aici se întâlnesc toate “punctele” de la care a început povestea, și Sonia și Tătulea și Agrișan și Lola. Unii progresând pe scara vieții, alții prăbușindu-se în chip dramatic. Piesa are și o morală: nu trebuie să disprețuiești pe nimeni pentru că nu știi ce evoluție vei avea și dacă nu cumva vei ajunge precum cei pe care i-ai disprețuit. E un fel de Lege de aur a creștinismului, care în rezumat, spune așa: Să nu faci niciodată ceea ce nu dorești să ți se facă.

“Babele” este o piesă într-un act, destul de morbidă, cu personaje prototip, Muribunda, Cele 9 Babe, Fiul, Doctorul și Preotul. E vorba de o vechere a unei bolnave, iar bătrânele stau la căpătâiul ei, exact ca babele în jurul Bubulinei, din filmul “Zorba Grecul”, așteptând ca aceasta să moară și repezindu-se, să apuce și ele ceva din “zestrea” Bubulinei.

Cele 9 bătrâne (număr magic!) precum cele 9 Babe ale lui Mărțișor, comentează starea Muribundeii, în felul lor. Fiecare își dă cu părerea.

Fiul bătrânei muribunde numește babele “cucuvele” care prevestesc moartea. Pentru el, prilej de durere, de întristare și de meditație filozofică asupra vieții, pentru Babe, un eveniment la care participă cu plăcere, curioase și gureșe, comentând fiecare amănunt cu interes morbid. Atmosfera este destul de sinistă, dar e acceptată ca atare de toți, ca pe un lucru firesc, care face parte din viață.

Aici intervine și vocea auctorilă care, în câteva fraze, sugerează atmosfera din camera mortuară:

“Ce e viața omului? O clipă chinuită. Alaltăieri a fost copil, ieri un om puternic și azi neputincios. Aflat în neptință înalță ochii înlăcrimați spre cei din jur să găsească dragostea pe chipul lor ca odinioară pe chipul blândeii măicuțe, dar găsind răceala babelor se

retrage speriat în sine însuși, își strânge oasele trist și așteaptă eliberarea de trupul neputincios departe de orice flacără a dragostei care să-l protejeze. O stea de-o clipă, o lumânare ce arde cu patimă până la ultima scânteie, o floare ce într-o noapte își descarcă întreg parfumul și frumusețea în văzduh ca în zori să închidă ochii obosită și ofilită. I s-a dat o clipă făpturii și când aceasta a învățat cum să ia viața de mână și să-i culeagă roadele a fost condamnată la neputință și moarte. O clipă scurtă în care îți dorești să urci muntele de piatră, dar în spatele fiecărei pietricele se află cineva care te împinge în abis, se află câte o babă care își cunoaște lecția”.

Lungi dizertații între Fiu, Preot și cele 9 Babe, despre viață și moarte, despre păcat și virtute, greșeală și viciu, ispășire, smerenie, danii la biserică, rânduiala morților, Justiție Divină, iertare, fanatism, reguli, frustrări, superstiții.

“Viața ca o pâine caldă” după o piesă despre moarte, iată și una despre viață, ca într-un echilibru firesc, o terezie ce trebuie ținută dreaptă. Acțiunea se petrece în lumea elevilor, numiți de autoare Elev 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, Eleva 1, 2, Bătrâna și Profesorul. Scena este din nou o clasă. Puțin întârziat, Profesorul sosește în clasă, aducând o sacoșă cu pâine caldă, pe care i-a dăruit-o o Bătrână.

Elevii se definesc singuri, prin frazele pe care le spun. Intrăm în jocul lor, pentru că, de această dată, cursurile încep cu un joc. Spiritul ludic este la el acasă. Dar și cel filozofic care se mută de la profesor la elevi, ca într-o continuă întrecere. Profesorul definește perfecțiunea prin pâinea caldă pe care a adus-o, pentru că, explică el: *“Orice lucru făcut cu dăruire și trudă atinge perfecțiunea”*. Fiecare primește pâinea în felul său, unul, mirat că a primit-o, de parcă ar fi cerșetor, altul recunoscător, unul flămând, celălalt sătul și destul de neinteresat. Un altul se simte umilit, iar celălalt mândru că a fost ales să poarte pâinea în brațe. Pe altul îl îmbie la romantism, la visare. Ce poate fi mai promițător, mai îmbietor, decât o pâine caldă, primită în brațe, într-o zi rece de toamnă? Și tot așa. Este un joc al închipuirii, plecând de la ceva concret: o pâine caldă. De fapt, un gest al unei femei milostive. În cele din urmă, elevii încep să guste câte o bucățică din pâine.

Autoarea știe să stoarcă orice lucru de sens. Să găsească o infinitate de nuanțe posibile pentru același lucru.

Pâinea caldă te îmbie, de asemenea și la un act de caritate, la generozitate. Cum poți înfuleca dintr-o pâine, când alături de tine există un om sărman care poate, n-a mai pus nimic în gură de mai mult timp? Fiecare acționează după propria natură și educație. Unul dintre elevi, dând un colțuc de pâine unui coleg, pretinde altceva la schimb. Are o fire mercantilă, materialistă. Nimic nu dă gratis. Elevul 5, care pare puțin filozof are o replică:

“Elevul 5: Cărțile sunt ca o pâine caldă, dacă guști din ele.

Apariția celor două eleve întârziate, aducând și ele o pâine de la aceeași bătrână darnică, are darul de a însufleți jocul. Unul din elevi oferă o bucățică de pâine unui porumbel. Prilej de alte simboluri: porumbelul și apa, Noe, potopul. Totul se înlanțuie, ceva amintește de altceva, ca într-un lanț magic. Lanțul vieții, al amintirilor, al cunoașterii. O incursiune în biologie, în fizică, în toate științele, grâul, pâinea, vatra, coacerea, apa, sarea, chimia. Totul e interpretabil. Până la urmă, elevii înțeleg, la sfârșitul jocului, pilda pe care a vrut profesorul să le-o dea: *“E un lucru bun să muncești pentru a mânca o bucată de pâine caldă”*.

Actul II îi adună pe elevi la Bătrână acasă unde există un cuptor de cărămidă, o masă de frământat, scaune, făină, ustensile de bucătărie.

În timp ce Bătrâna pregătește aluatul pentru pâine, evocă vremurile de altădată, când, în nopțile de iarnă, participa la șezători. Evocă tradițiile de sărbători.

Procesul facerii de pâine este pentru elevi, fascinant. Bătrâna are și ea vorbele ei înțelepte:

“Pâinea este asemenea unui copil. Dacă nu îți educi cu răbdare, pricepere, dăruire și dragoste copilul, acesta o va lua pe căi greșite”.(...)

Pâinea caldă e asemenea vieții liniștite. (...) Omul care știe să-și rânduiască totul la timpul potrivit se bucură de căldura vieții”.

În cele din urmă, copiii înțeleg un lucru esențial, pe care îl vor scrie în eseul de a doua zi, cu titlul semnificativ: *“Viața e ca o pâine”*.

“De ce oamenii trăiesc cu nostalgia copilăriei?” este o altă piesă într-un act, din cuprinsul acestei cărți. Personajele sunt: M, N, Fata, iar decorul, o grădină cu meri în spatele căreia se află un nuc uriaș și un tei. E

toamnă și N. privește nostalgic, căderea frunzelor ruginii.

N. ascultă și simte durerea toamnei că în curând își va pierde frumusețea și culorile frunzelor.

M. adună frunzele uscate și filozofează: *“De prea multă toamnă, oamenii uită primăvara. E atâta durere în jur și toți uită zâmbetul mugurilor, până și copiii uită să-și mai trăiască clipa de verdeață”*.

E și aici o empatie cu natura. De ce leagă el, nostalgia copilăriei de toamnă?

Natura, ca și oamenii ruginesc, așa cum spune N.

“M: Au îmbătrânit și simt rugina în toată ființa lor, pentru că au uitat de copilărie. Copilăria te ține departe de toamnă”.

Aici este vorba de două concepții: unul iubește toamna, muzica vântului, frunzele ruginii care-l îmbie la întoarcerea în copilărie, celălalt, începe să danseze pe ritmul vântului, încearcă să trăiască viața frunzelor, se transformă în frunză căzută la pământ, care se sfărâmă la fiecare atingere.

Cine își mai permite astăzi să mediteze privind la frunzele care cad. În ritmul trepidant al vieții, nu mai e timp pentru meditație. Fiecăruia îi e teamă de ceea ce va urma.

“N: Nu, ele nu pot pleca! Sunt atât de perfecte!”

M: Odată cu înaintarea în vârstă frumusețea se stinge treptat până apune la picioarele pomului.

N: Nu-i adevărat! Frumusețea nu are vârstă. Adevărata frumusețe o găsești în florile toamnei ce împodobesc arborii. Oamenii nu înțeleg acest lucru.

M: Să înțeleagă toamna?

N: Să guste toamna.

M: Cum ar putea să guste toamna?

N: În primul rând trebuie să-și dorească să guste toamna.

M: Cum să o guste.

N: Învățând să ruginescă.

M: Oamenii să ruginescă?

N: Da, să ruginescă treptat, să-și descopere lumina ce le macină sufletul și s-o lase să curgă râu spre vârful frunzei. Când verdele e mângâiat de galben, când viața aleargă spre soare omul înflorește.

M: Și ce vei face când vei arde?

N: De această clipă mi-e teamă. Încă nu am învățat cum să ard.

M: Te vei sfărâma asemenea frunzelor ce au îmbrățișat pământul”.

Printre aceste replici, e destul loc și pentru meditații de tip aforistic: *“Când omul își scutură frunzele gândurilor găsește Pomul Vieții”*.

Apariția unei fete în acest cadru autumnal, sporește vraja: *“Fata: Nu este neapărat nevoie să te întorci în copilărie, poți să o porți cu tine în orice moment”*.

Jocul celor trei are un talc: îi face să descopere că *“Până și toamna e un joc al copilăriei”*.

Piesa **“Oglinda”** la fel de stranie, cu personaje determinate de numele lor: Ciob, Aurel, Scânteie, Lucică, Iliuță, Chibrit. În Actul I, doar două personaje: Ciob și Scânteie. Ce ar putea să discute un ciob și o scânteie, pe malul unui lac înconjurat de trestii?

Ciob, plimbându-se pe malul lacului ascultă tristețea unui copac. E bine să descifrezi limbajul arborilor. Există în piesele Anei Cristina Popescu, întotdeauna o empatie între om și natură, în asemenea măsură încât omul și vietățile sau omul și florile sau copacii, se înfrățesc, comunică, se simt unul pe celălalt, exact ca în basme, când natura, prin viețuitoarele ei, prinde glas și-și ajută eroii.

Faptul că autoarea raportează orice situație, orice caracteristică umană la natură, este deosebit de interesantă. Și aici nu intră neapărat, dimensiunea spirituală, Divinitatea, Creatorul, în mod direct, ci natura creată, fără mijlocitori, natura pur și simplu.

Jocul frunzelor care plutesc pe apă, amintește aici de jocurile copilăriei, când, după ploaie, copiii construiau bărcuțe de hârtie sau din frunze și le dădeau drumul la vale, o dată cu șuvoaiele de apă. E un joc tare frumos și orice copil a fost fericit, urmărind frunzele plutitoare, corăbiile care se opreau la stăvilarele din pietre sau nisip, cu armături de crenguțe, construite de mânuțele vrednice și nerăbdătoare.

Personajele de aici sunt aproape utopice, Ciob se autodefinește astfel:

“Eu sunt un ciob, Scânteie, tu ești tânăr, pe mine mă încălzesc luminile acestea ce-și oglindesc făptura în lac. Ele îmi țin de foame și de sete”.

Chibrit vine pe malul lacului zilnic, *“să descifrez chipul fulgerului și să-i fur oglinda”.*

De la oglinda lacului, cei doi încercă să pătrundă, în limbaj metaforic, la *“oglanda libertății”.*

Parabola ciobului care i-a intrat în ochi unui copil și i-a răpit libertatea, împiedicându-l să vadă chipul adevărat al lucrurilor, îl face să devină prizonierul unei oglinzi. Doar ascultându-și glasul inimii, s-a eliberat din mrejele oglinzii.

Este aceeași problemă a libertății omului, atât de râvnită. *“Ciob: Eu vin zilnic aici ca să-mi eliberez ochii de ciobul ce mă supără. Adesea mă spăl cu apa lacului pe față pentru a înțelege limpezimea. Libertatea se află dincolo de ciob, dincolo de oglanda fiecărui lucru”.*

Și el ca și celelalte personaje ale pieselor anterioare este un om însetat de libertate. Oglinda privează de libertate însă, așa cum am văzut.

Și aici, autoarea operează cu simboluri, cu prototipuri, cu situații emblematice, ca să găsească miezul lucrurilor, esența lor. Muzica divină a libertății de sine.

Ciob și prietenii lui vor să descifreze ceea ce se află dincolo de oglindă și dacă în ea nu se ascunde un suflet. Oglinda este și un obiect fidel, dar și un obiect magic. Ea invită la reflecție, dar și la vis. De multe ori, oglinda e fermecată, îți poți vedea în ea viitorul. Uneori ea deformează realitatea. Trimiterile livrești la basmele cu oglinzi (Albă ca Zăpada) sunt frecvente.

Îți trebuie multă imaginație ca să descifrezi misterele oglinzii, dar și pe cele ale tablei din clasă, care poate înghiți, ca o gaură neagră, toți elevii.

Și iată cum își justifică Ciob căutările:

“Ciob: Caut o oglindă, acea oglindă care să mă elibereze de mine însumi, de temerile, de neputințele mele.

Aurică: Încă nu te-ai obișnuit cu imaginea ta.

Ciob: Imaginea mea? Sunt un ciob care a evadat dintr-o oglindă în căutarea libertății. Un ciob. O oglindă”.

Multă poezie în aceste piese de teatru. Mai precis, proză poetică, meditativă, aforistică, de o sublimitate care rar poate fi atinsă. Personajele sunt, așa cum am menționat, emblematice. Ele poartă în ele însele, un mister care, de cele mai multe ori rămâne nedezlegat, alteori se distaină. Tema toamnei este reluată și în această piesă: *“Toamna este oglina vieții omeneste. Totul își află deplinătatea în această oglindă viu colorată. (Un moment e liniște.) M-aș îmbrăca în toamnă ca să mi se aurească frunzele, dar mi-e teamă că le voi pierde curând, voi tremura o clipă de frig și mă voi stinge. Nu vreau să plece toamna! E raiul splendorii. Cum se îndură natura să-și dea jos atâta frumusețe și să coboare spre iarnă? Nu s-a uitat în oglindă? Probabil oglinda a fost fermecată și ea nu a înțeles misterul. De ce pleacă omul din toamnă? De ce nu luptă să-și păstreze și ultima picătură de energie. De ce lasă apusul să-i închidă ochii? (Ia câteva frunze ruginii care au căzut pe bancă. Se uită la ele.) Au început să cadă. Nu mai e mult. Mi-e teamă că frumusețea va adormi curând și răceala ultimei clipe va îmbrăca în gri orizontul unei vieți. (Ascunde frunzele în haină.) E mai bine așa. Nu vor vedea alte frunze durerea primelor despărțiri. (Din nou liniște.) Trăiesc într-o lume a oglinzilor. Unde îmi întorc privirea observ un chip. Copacul are chipul lui, banca pe care stau vorbește despre un alt copac și o altă pădure, despre o altă toamnă și secunda ei. Eu mi-am căutat oglinda în frunza toamnei și frunza mi-a răspuns. Sunt asemenea ei”.*

Piesa **“Ana”** pornește de la legenda Meșterului

Manole. O legendă actualizată la condițiile în care muncesc meșterii “tranziției”.

“Meșterii” ajută la descărcatul porumbului într-o casă de gospodar, la țară. Mănăstirea din sat are și un “Așezământ Social” numit “Sfânta Treime” în care locuiesc bătrâni. Peste veacuri, o altă Ană, acceptă sacrificiul de a se dedica bătrânilor și bolnavilor unei mănăstiri, pe care urmează să-i îngrijească. Meșterii sunt oameni obișnuiți, muncesc, câștigă bani, pe care-i risipesc la birt. Piesa nu are conflict, este constatativă, reflectă o stare de fapt, o realitate a zilelor noastre care se regăsește pretutindeni.

O piesă de cu totul altă factură este **“Lumina uitată din stâncă”**, tot într-un act, ale cărei personaje, destul de stranii și ele sunt: Sfinx, Piatră și Pădădie. Par trei sportivi pregătiți să escaladeze un munte. Personajele se definesc singure. Sfinx e un personaj enigmatic, sibilinic, înclinat spre meditație filozofică, Pădădie, e, așa cum sugerează și numele, un ins aerian, gata să se risipească la cea mai mică mișcare.

“Pădădie: Eu sunt o părere, o umbră, o pasăre cu aripile frânte, o iarbă agățătoare ce se ascunde în spatele fiecărui copac”.

Fiecare preferă alt loc de ședere: Pădădie câmpia; Piatră și Sfinx vârful muntelui, înălțimile. Și iarăși, regnurile conlucrează. Regnul mineral, regnul animal, regnul vegetal, împreună alcătuind universul. Din cei trei, doar Sfinx atinge vârful muntelui, culegând floarea de colț, atât de prețioasă: *“Floarea și lumina e secretul. Floarea de colț e lumina din stânca vieții fiecăruia. Când atingi vârful muntelui răsare și înflorește. Toți avem undeva uitată o floare sălbatică ce așteaptă răbdătoare să-i recunoști zâmbetul. După ce străbați cărări întortocheate spre vârfuri de piatră, floarea desăvârșirii tale răsare ca o lumină, purtându-te spre absolut”.*

Piesa este o pledoarie pentru a te învinge pe tine însuși și primejdiile din jur. Numai încercând poți vedea dacă reușești sau nu.

“Pledoaria scaunelor” duce cu gândul la “Scaunele” lui Eugen Ionesco. Personajele sunt la fel de misterioase: Omi, un copil al străzii, P1, P2, P3, P4, P5 care par a fi indicativele unor blocuri de locuit, dar de fapt sunt și ele niște umbre de personaje. Comentatori. Voci. Altceva nu se spune despre ele. Pot fi și niște gânduri.

Nici un personaj din aceste piese de teatru nu este caracterizat, nu știm cum arată, ce vârstă au, ce hram poartă. Ei se definesc prin acțiunile lor sau prin gândurile ce-i apasă.

Omi și copilul străzii găsesc o cale de comunicare. Se iau în posesie. Își află povestea unul celuilalt. Își întind o mână, o bomboană, o ciocolată. Copilul povestește bătaia cu scaunele de la cămin, în urma căreia a trebuit să fugă pe străzi. Scaunele sunt numite cu inițialele X, Y, Z. El empatizează cu scaunele care poartă povara omului, ba chiar și bătaia și distrugerea. Copilul se crede scaun. Piesa are un final trist. A doua zi de dimineață este găsit de comentatorii numiți cu inițiale, fără respirație. Murise din cauza frigului de noiembrie.

„Roata” o piesă într-un act, cu personaje legate de domeniul mecanic: Axă, Osie, Spiță, Rază. Ne aflăm într-un magazin de biciclete, unde Axă repară, ce altceva decât o roată de bicicletă? Și tot el rostește sentențios, în fața prietenilor săi: **„Roata e o taină”**.

De îndată ce îi sosesc prietenii, Axă începe să le demonstreze teoria punctului dintr-un cerc. De fapt, așa cum observă unul dintre ei, *“cercul e doar o Fata Morgana”*. (...) *O iluzie de care ai încercat să te sprijini în căutarea unui echilibru.*”

Interpretarea din punct de vedere geometric a lucrurilor, conferă un nou înțeles fiecăruia. Personajele numite, au această îndeletnicire de a transforma totul în figuri geometrice. E o piesă care ar plăcea iubitorilor de matematică ori de științe exacte. Definițiile sunt oarecum filozofice: *„Axă: Fiecare latură e o față a vieții. Pătratul e o cetate, o cetate cu patru porți”*.

În plus, personajele sunt amatoare de jocuri de cuvinte, de jocul omonimelor, comparația, similitudinea, antiteza: *“Axă: O latură simbolizează nașterea, alta intensitatea fiecărei trăiri, a fiecărei clipe, o altă latură înfățișează bătrânețea și ultima latură moartea”*.

De fapt, sunt speculații filozofico-lingvistice interesante, amuzante, dar care dau de gândit. Unele seamănă cu jocurile și definițiile rebusistice și enigmistice.

“Axă: Cercul din exterior e un posibil viitor ce pune stăpânire pe clipa actuală. Omul uită să trăiască prezentul și viața curge în jurul lui amuzată de atâtea Neghiobie”.

Conexiunea dintre geometrie și viață demonstrează comuniunea științei cu viața. Prin aceste definiții, personajele își dezvăluie câte o latură a personalității lor.

Tot Axă pune punctul pe “i” de fiecare dată, fiindcă totul pornește de la punct: *“Axă: Oamenii fug de copilărie, pentru că vor să conducă spițele, să fie ei punctul, pe urmă fug de bătrânețe, de tot ceea ce e boală și neputință. Doresc să savureze fericirea de-o clipă ce le scapă. Pierd esența. În această fugă, acest cerc, uită de moartea care-i așteaptă când termină rotația”*.

Este ceea ce se numește, în limbaj comun, “teoria chibritului” sau “despicarea firului în patru”.

Imaginile create sunt foarte plastice, unele chiar pline de poezie. Se știe că între poezie și geometrie există o conexiune aproape similară.

În următoarea piesă, numită “*Gustând din măr*” facem cunoștință cu P1, P2, cu Litră și cu Zamă. Decorul sugerează un tunel. Tunelul copilăriei, de fapt, un labirint, plin de capcane. Atmosfera e specifică peșterilor, cu lilieci, roci, gropi, fundături și un râu subteran. P1 și P2, s-au rătăcit pe aici și încearcă să găsească ieșirea. Motivul mărului ispititor este folosit de cei doi prieteni ca mreață pentru a călători înapoi în copilărie.

Și această piesă e o parabolă despre bogățiile materiale și cele spirituale. În timp ce P1 și P2 au venit aici să-și astâmpere dorul după locurile copilăriei, Litră și Zamă, au adunat aici o comoară: bogății minerale, diamante. Când P1 se lăcomește și vrea să dobândească aceste bogății nemuncite, un cutremur blochează ieșirea din peșteră și își găsește aici mormântul.

“*De vânzare*”, are câteva personaje cu nume misterioase: Vânzătorul, Fluieraș, Mica, Somna, Lud. Acțiunea se petrece într-o piață un de un vânzător avea expuse câteva instrumente muzicale.

Fluieraș cumpără, ce altceva, decât un fluier? Cei prezenți, caută de obicei, semnificația fiecărui lucru. Fluierul, de pildă. Fiecare model reprezintă altceva, după cântecul popular. Elementele naturale: apa, lemnul, aerul, pământul, focul, mineralele, reprezintă fiecare, viața.

Vânzătorul nu este doar un comerciant oarecare, el este un filozof. Cunoaște viața în toate profunzimile ei. Cunoaște mitologie și istoria fiecărui instrument. Dar este și un poet al vieții:

“*Vânzătorul: Fiecare element are propria lui muzică. Metalul vorbește despre foc și pământ, lemnul fredonează imnul apei și al pământului, aerul cântă oda văzduhului, balada vântului*”.

Un personaj destul de straniu este Somna, puțin mistică, puțin superstițioasă, prezicătoare. Se teme de vânt, de furtună. Vânzătorul îi spune lui Fluieraș, povestea naiului construit din trestie de Pan.

“*Vânzătorul: Trestia din care Pan a inventat naiul a fost nimfa pe care o îndrăgea. Nimfa a fugit de el, fiindcă era hidos*”.

Și Vânzătorul este prizonier în acest labirint unde totul e de vânzare. În cele din urmă, Lud, fiul lui Fluieraș, alege de pe taraba vânzătorului, o frunză drept instrument muzical.

Chiar dacă nu au intrigă, conflict ori caracterizări de personaje, piesele au un substrat filozofic și psihologic, în aceeași măsură, te ajută să gândești, să reflectezi asupra elementului Viață.

“*Mocirla*” Personaje: Vicu, Maur, Mama, Femeia care mătură strada, Oamenii.

Vicu se simte el însuși prizonier într-o fundătură, neputând scăpa de zidul care i se ridică în față. Și el are o poveste romantică, în care o fată îi atinge mâna, ca o scânteie. El o numește Fata din stelele create de el însuși.

Aceeași neputință de a evada din învelișul rotitor care-l ține prizonier în propriul cerc.

“*Cum să trec dincolo de cerc? Nu pot să trec dincolo de cerc fără ele. Omul e obligat să trăiască într-un cerc. Pământul și cercul. (Se ridică.) Eu am găsit calea spre absolut. (Tace.) Calea? (Plânge.) Sunt pierdut fără ele. Sunt prizonier la fel ca toți oamenii*”.

Totul e un simbol, o metaforă a libertății de sine. Pe măsura monologului, Vicu ia chip de copac, de piatră, de stâncă întunecată. La masa de scris, înveșmântat în plapumă spune: “*Ieri am fost poetul ce a plămădit stele. Astăzi poetul fuge de mine, pentru că am rătăcit nectarul vieții. (Ia creionul și începe să scrie ce rostește.) Într-o lume oarbă poetul picură foc peste stoluri de gheață și speră. Acolo unde apar vlăstari începe eternitatea*”.

De fapt, el caută prafurile care-l ajută să inventeze stelele. Le schimbă cu laptopul cel nou cumpărat recent de mama. Dar e înșelat de vânzătorul de prafuri, Maur.

Vicu, din ce în ce mai disperat că nu-și mai găsește stelele. Se așează pe o bancă în parc, se înveșmântă din noroi, gustă din el, se împotmolește. Se închipuie când cerb înnoroiat, când hipopotam, când rinocer. Oamenii din stradă îl lovesc, îl batjocorăsc, râd de el. Are câte o clipă de luciditate:

“*Prafurile din noaptea asta au fost o înșelăciune. Și laptopul meu? Și soarele meu cu ochii verzi? (Privește spre cer.) Și voi ce vă uitați așa? Râdeți de mine?*

(Își sprijină capul de bancă.) *Mi-e cald. Mă sufoc. Câtă nevoie aveam de himera mea! (Cade în noroi.)*”

De fapt, piesa e un semnal de alarmă pentru cei care consumă droguri. Femeia ce mătură strada îl găsește

mort pe bancă, a doua zi de dimineață:

“Femeia ce mătură strada: L-au omorât și pe ăsta. L-au aruncat în mocirlă ca să nu mai zărească adevărata lumină, pe urmă i-au scos ochii și mi-au lăsat mie

misiunea să-i mătur hoitul. (Începe să adune cu mătura noroiul și să-l arunce peste trupul nemișcat al lui Vicu.) Suntem captivi în mocirala celor ce conduc lumea. (Continuă să arunce noroi.) O să te eliberez prin acest noroi sfânt. Acum o să-ți fie mai bine. (Se depărtează măturând strada.)”

“**Arhiva**” are drept cadru de desfășurare podul unei case, plin de lăzi, pachete, valize, cufere. Are două personaje: Clopoțel și Mihăescu (Mirăescu).

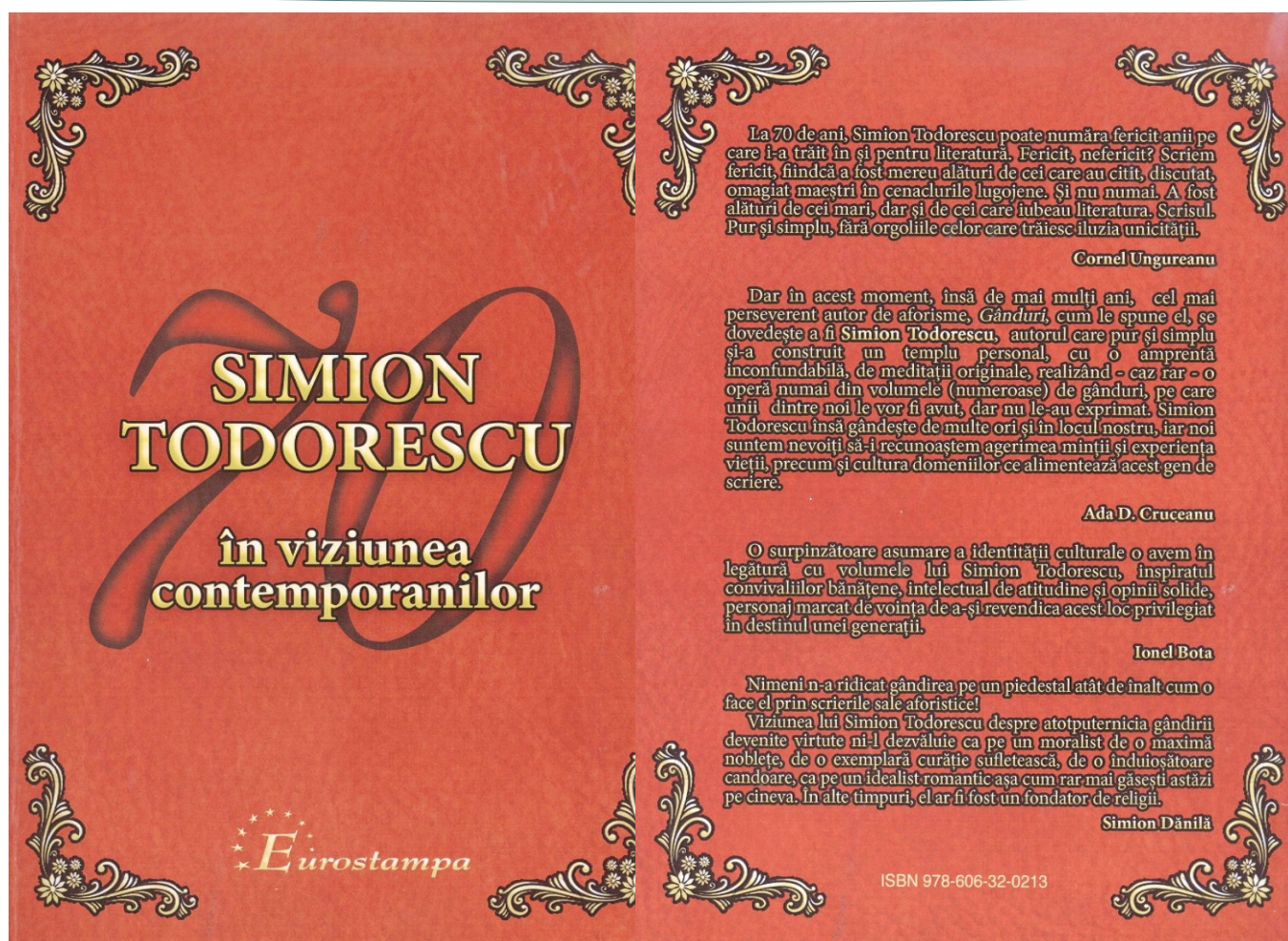
“Podul casei care e o arhivă a vieții de odinioară ascunsă între niște pereți de scândură”, - după cum constată Clopoțel, scotocind prin lăzi și acareturi aruncate aici. De la fosta proprietară, Clopoțel a moștenit “o lume vie, un tărâm de poveste”. Clopoțel vrea să descifreze tainele legate de lucrurile din pod, să reînvie acea lume de altădată și pe viețuitorii ei.

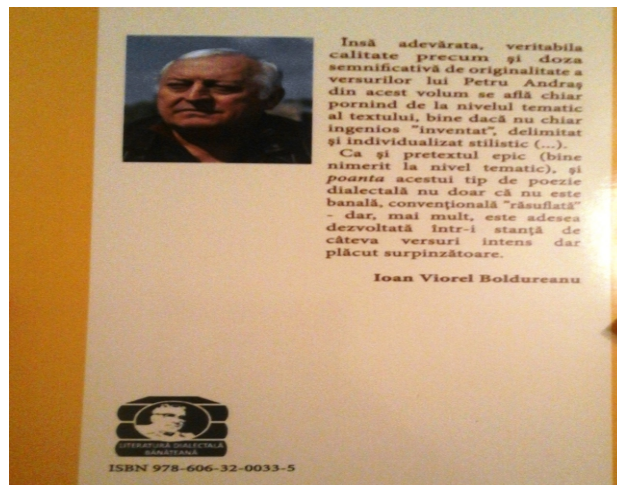
Mirăescu, urcat și el în pod, îl sfătuiește să scape de lucrurile acelea vechi, înainte de a intra sub vraja lor.

În cele din urmă găsesc într-un cufăr patru hârtiute cu literele TIAC, lucru ce le stimulează imaginația.

De fapt, ei află aici, taina unui suflet care a locuit aici, murind în plină tinerețe. Piesa scoate în relief atitudinea oamenilor în fața comorilor: unul preferă comorile spirituale, altul, comorile materiale. Și e de prisos să mai specificăm, cine are mai mult de câștigat.

Piese în întregul lor, oglindesc în mare măsură, chiar dacă într-un limbaj metaforic, lumea de azi, atât de confuză, controversată, în care omul se simte prizonier al propriilor pasiuni, vicii, temeri sau pur și simplu al capriciilor altora.

Ion TURNEA

„Sama-sama cum treși drumu“

Scriitorul Petru Andraș a publicat de curând la Editura Eurostampa din Timișoara un nou volum de versuri în grai bănățean „Sama-sama cum treși drumu“, un volum selectat la Concursul de Literatură Dialectală Bănățeană „Marius Munteanu“, Ediția a III-a (2014-2015), prefațat de Ioan Viorek Boldureanu.

Volumul este o bijuterie a valorilor tradiționale din zona Banatului Montan.

Utilizând limajul dialectal scriitorul a reușit să surprindă prin firul epic al versurilor sale diferite întâmplări din viața satului bănățean, fiecare având o morală.

„Orișe naș are nănaș“ prezintă pe un oarecare Troșea care utiliza ca fomulă de salut o expresie populară „Bună dâua, tu cășiulă“, adaptată la final într-un stil caracteristic „Că săpânu bați nu are!...“. Acest Troșea își găsește și el într-o zi, la o fântână, a lui Birtașu, nașul, pe cineva care-i arată adevărata lui față. Aruncând unor vecine niște cuvite jignitoare prin utilizarea altor expresii populare „- Vă cresc rădășni ca mâne; / Dac-aș fi bărbatu vostru / Nîși dă izvod nu v-aș țîne! Dă câtă vreme d-acasă/ După apă aț plecat, / S-o săturat și fântâna/ Și dă siudă o săcat“ își primește și el o replică pe măsură de la Floarea și Ana lu Păsulă „Nu-i traba măgarului / Dacă beu oili apă!“ Se poate observa că scriitorul Petru Andraș utilizează expresii populare pentru a prezenta defecte omenești ce sunt corectate prin utilizarea altor învățături, expresii populare. Un măgar jignește din prea puțină înțelepciune, fără să-și vadă defectele lui. Troșea este până la urmă cel care-și pierde timpul la bârfă, nu cei care aleargă după treburile zilnice.

„Se-o păfît veșinu Fleșea“ îl prezintă pe un om de la sat încercând să vândă cât mai multe pere, mâncând în același timp pară după pară a ajuns să nu mai poată sta la tarabă, muncit de alte probleme. „Unge o nimerit Linu“ prezintă ritualurile ce se fac la moartea unui om, zilele de priveghi a lui Linu Arimie, un om sărac care la un an după moarte a avut mormântul plin de verdeață „Tu, Floare, săracu Linu/ Și după moarce-i tugit, / Că nu pringe-un loc cu carne/ Dă vergături ... o murit.“ În mentalitatea populară omul își continuă aceeași trudă, tot ce a muncit pe lumea acesta și dincolo.

„Nu treși drumu fiecum“ care dă și titlul volumului prezintă o altă tradiție populară, praznicul cu ocazia sărbătoririi unui sfânt a cărui nume e purtat de unul din membrii familiei, în cazul de față, Sfântul Nicolae. Pentru ca să poată ține praznicul erau necesare achiziționarea unor produse de la oraș, produse precum ulei, orez, pește în loc de carne, sare etc. La oraș un polițist a explicat celor de la sat că drumul nu se trece oricum, fiindcă vor primi amendă, fapt pentru care au trecut durumul înainte și înapoi ca să învețe.

Se poate obseva, după cum spune și titlul volumului că tot ceea ce faci nu poți face oricum, ci cu înțelepciune, dacă nu dorești să pățești ca personajele din versurile volumului.

Versurile scriitorului Petru Andraș sunt încăcate de umor, învățături și tradiții populare.

Teatru

În bătaia penitei

Ana-Cristina POPESCU

Eu sunt Alexandru

(Din volumul „Sinusoide“, volum aflat în lucru)

Piesă într-un act

Scena I

Decorul: O morgă dotată cu o masă îmbrăcată în faianță, pe masă câteva instrumente, o targă, imaginea unor congelatoare de fundal, câteva scaune într-un colț.

Personajele: Alexandru, Femeia, Doctorul, Femeia Nebună, Femeia gravidă, Polițistul, Femeia de serviciu.

Alexandru (pe un scaun, lângă el, pe un alt scaun, mai multe foi și chitanțe): Eu sunt Alexandru. De ceva timp încerc să evaderez din cerc, însă mă rătăcesc cu fiecare rotire, mai profund, pe urmă mă izbesc puternic de fiecare punct, alunec și cad pe o altă axă. Sunt într-o continuă cădere și rotație. Am înțeles. Din cerc nu poți să fugi. Eu totuși încerc acest lucru. Cred că noi, ființele vii, ne-am născut într-un cerc. (Studiază niște chitanțe și foi.) Atâta hârtie pentru nimic, pentru cineva care nu mai există, s-a dus, îl pregătim ca să-l ascundem sub pământ. De trei ani mă pierd printre ele. M-am angajat la o firmă de servicii funerare, singurul loc de muncă disponibil în acel moment crunt al existenței mele, momentul când mi-au murit cei dragi într-un accident. M-a văzut patronul firmei la care lucrez în prezent cum îi spăl și îi aranjez pentru ultimul drum. A considerat că am talent și mi-a spus că ar avea nevoie de un om ca mine la firmă. Am acceptat. Ce altceva puteam să fac? Eram șomer. Din acea zi mă rotesc printre cadavre și chitanțe. Aranjez mortul, tai chitanța, îl predau familiei pentru funeralii. Parcă aș fi Charon ce așteaptă să primească moneda spre a-i trece râul către lumea umbrelor. De fapt sunt mai prigonit decât luntrașul din mitologia greacă. Eu spăl cadavrele, eu le îmbrac, eu le fac să arate respectabil, pe urmă primesc moneda, tai chitanța și le transport la capelă. (Lasă foile și se apropie de masă.) Aici sunt chinuite cadavrele. (Ia o foarfecă chirurgicală, o studiază, pe urmă un ac, o daltă, un ferăstrău.) Vă imaginați ce rol are ferăstrăul și daltă? (râde) E cumplit. (Lasă obiectele și începe să se plimbe.) Astăzi s-au adunat prea mulți morți. În fiecare congelator e câte un mort. Pe toți, dar pe toți i-am făcut să arate bine. Acum aștept ca familia fiecărui decedat să vină cu actele ca să le predau ultima opera de artă. Trist. Până la urmă e și asta e o artă. N-aveți idee ce teribil este să lucrezi cu morții! Nu te ascultă, se lasă greu când încerci să potrivești pe trupul lor haine sau încălțăminte. (Se plimbă.) Da. Am pățit ceva straniu. Simțurile mele au devenit foarte încăpățănate de când cu noul meu loc de muncă. Simt mirosul morții cu ceva timp înaintea evenimentului. E crud, foarte crud! V-aș întreba pe voi ceva. Dacă viața ar fi un miros câți dinte voi l-ați percepe și ați alerga după el pentru eternitate? (ascultă) Viața nu are miros? Vă înșelați. Și viața și moartea au miros, totul este să ne ascuțim simțurile. Să vă explic! De fapt ce să vă explic? (ascultă) Mirosul vieții? Oricum nu veți înțelege. Pentru a-l înțelege trebuie să-l simțiți. El curge, curge prin toate particulele, se rotește ca într-un cerc. (Se plimbă.) Am încercat să scriu un text, un text despre povara cercului, dar nu-i găseam titlul. Inițial m-am orientat spre un titlu banal „Un cerc de la naștere la moarte.“ (Apare o femeie.)

Femeia: Bună ziua!

Alexandru: Bună ziua! Aveți actele?

Femeia: Ce acte?

Alexandru: Actele pentru ridicarea corpului celui decedat.

Femeia: Eu am greșit drumul, m-am rătăcit. Am fost să-mi vizitez o prietenă la maternitate, la etajul VI, pe urmă am coborât prea multe scări.

Alexandru: Ați ajuns la morgă.

Femeia: Am observat. M-am învârtit pe scări, pe coridoare, am coborât și am ajuns aici. E bine că nu m-am aflat singură în acest loc. M-aș fi speriat simțind răceala morții fără o vietate alături.

Teatru

În bătaia penitei

Alexandru: Așa este la început. Toți ne speriem, pe urmă ne obișnuim. E ca într-un cerc, un cerc de a cărui povară încercăm să scăpăm toată viața, iar la final constatăm că nu am făcut niciun pas în afara lui.

Femeia: V-am auzit vorbind despre un cerc, un cerc de la viață la moarte.

Alexandru (zâmbind): Așa este viața omului, un cerc de la viață la moarte, unul se naște, altul râde, unul moare, altul plânge.

Femeia: Da. Suntem prizonierii unui cerc.

Alexandru: Dacă ai avea timp ți-aș explica.

Femeia: Aici? La morgă?

Alexandru: E cel mai potrivit loc. Vino!

(O ia de mână și o duce spre scaune. Se așează și el, dar și femeia. Alexandru îi arată foile cu însemnările lui.)

Femeia (citind de pe foi): Povara cercului.

Alexandru: Un posibil titlu. De o săptămână caut un titlu pentru un text despre viață și moarte, un titlu ce nu-l găsesc.

Femeia (citește de pe foi): Evadare din cerc.

Alexandru: În momentul în care omul e conștient de povara cercului încearcă să evadeze din el.

Femeia: A reușit cineva să evadeze din cerc?

Alexandru: Da.

Femeia: Cine?

Alexandru: Artiștii.

Femeia: Artiștii?

Alexandru: Ei reușesc să rupă cercul, să zboare în exteriorul lui, să culeagă stelele, pe urmă sunt zdrobiți de câte o rază de lună, cad în punctul din care cercul își trasează multitudinea de puncte și închid ochii obosiți de povara clipei din văzduh.

Femeia: Eu am cunoscut un bărbat. L-am iubit mult. Aș fi făcut orice pentru el, puteam merge până la sacrificiul suprem. El profita de acest lucru. L-am auzit cândva spunându-i unui prieten că n-o să-mi ceară niciodată luna, se mulțumește doar cu razele ei.

Alexandru: Din cauza aceasta mai ești în viață. A cules doar razele lunii până ți-ai pierdut strălucirea, pe urmă te-a aruncat la coș ca pe o floare ofilită.

Femeia: Am obosit la un moment dat.

Alexandru: Iar el văzând că luna a rămas fără raze a plecat.

Femeia: A plecat departe. Nu și-a întors o clipă capul. L-am urmărit cu privirea până s-a pierdut în zare. A zburat. Eu am rămas uscată și singură.

Alexandru: Un cerc obscur.

Femeia (citind de pe foi): Cetățenii din cercul obscur.

Alexandru: Trăim într-un cerc întunecos. Lumina nu poate pătrunde cercul nostru. Totul este nedeslușit, neînțeles.

Femeia: Cât adevăr!

Alexandru: Credeam într-un timp că e cel mai potrivit titlu pentru text, dar m-am înșelat. Eu încerc o evadare din cerc, nu pot accepta întinericul din jur și vreau să evadez, să culeg stelele, dar să nu mă mai întorc în punctul central pentru a mă dizolva.

Femeia (citind): Cu mintea pe cerc.

Alexandru: Doar atunci când te concentrezi puternic reușești să treci dincolo de cerc, însă în momentul în care luneci ajungi prizonierul ochiului ce te soarbe pentru totdeauna.

Femeia: Robul cercului.

Alexandru: Cercul osândeii.

Femeia: Suntem osândiți la moarte. Pretutindeni se simte mirosul ei dulceag.

Alexandru: Cercurile durerii.

Femeia: A fost dureroasă plecarea lui

Alexandru: Doare nașterea, despărțirea, moartea, dor florile și spinii, dor apele, vântul și stelele.

Femeia (răsfoind filele aruncate pe scaun): Rugăciunea în cerc.

Teatru

În bătaia penitei

Alexandru: Am încercat să mă rog. O secundă am crezut că rugăciunea a rupt cercul, dar săgeata galbenă s-a întors la mine.

Femeia (aruncând o filă pe podea, cu ochii pe o altă coală): Viața în cerc.

Alexandru: Suntem condamnați să viețuim în cerc, cercul osândei noastre, cercul fructului oprit.

Femeia (aruncând filă după filă): Alerg în cerc. Merg în cerc.

Alexandru: Suntem mereu în mișcare și nu reușim să evadăm dincolo de cerc.

Femeia: Privește dincolo de cerc!

Alexandru: Aceasta este durerea cea mai mare, să privești dincolo de cerc, să privești cum lumina se depărtează de tine și viața ți se scurge treptat. Eu văd acest lucru zi de zi. De trei ani mă zbat în același năvod.

Femeia (citind și aruncând filele): Cercul financiar.

Alexandru: Am avut un prieten. Mamă, ce încurcături financiare s-au înnodat în viața lui! A făcut un împrumut la bancă, pe urmă a pierdut serviciul, s-a împrumutat iar și iar, din eșec în eșec a mers. Acum doarme prin parcuri. A pierdut tot. Îl mai întâlnesc la câte un priveghi. Acolo stă până ce pleacă ultimul om venit să-și ia rămas bun de la cel care nu mai e printre cei vii. Mai mănâncă și el câte o bucată de cozonac. Viața lui a devenit o ruină.

Femeia: Ruine!

Alexandru: Ruine și umbre!

Femeia: Împrumutul! Greșeala!

Alexandru: Ruina a ceea ce a fost și umbra a ceea ce a devenit.

Femeia (citind și aruncând alte foi): Cercurile foametei.

Alexandru: De trei ani îi observ.

Femeia: Pe cine?

Alexandru: Pe mizerabili.

Femeia: Care mizerabili?

Alexandru: Pe cei care n-au ce mânca, pe cei care nu au unde să-și plece capul pentru odihnă.

Femeia: Au pierdut tot.

Alexandru: Și cei care se ascund în spatele unor ziduri plâng de foame și sunt pe cale să piardă totul.

Scena II

(Un doctor duce la morgă o femeie într-un scaun cu rotile, legată într-o cămașă de forță. Alexandru și femeia abandonează foile și se uită la cei doi.)

Doctorul: Aici este.

Femeia nebună (urlând și zbatându-se): Lasă-mă să-l văd!

Doctorul: Nu știi în ce congelator l-au pus pe colegul meu.

Femeia nebună: Lasă-mă! O să-l caut!

Doctorul: A murit încercând să te ajute.

Femeia nebună (calm): Sunt vinovată. Doar eu sunt vinovată! L-am omorât, pentru că nu m-a înțeles. (urlete femeii nebune)

(Doctorul scoate din buzunar o seringă și o injectează pe femeie. Alexandru se apropie de femeia nebună și se așează în genunchi în fața scaunului cu rotile, sprijinindu-se de mânerul acestuia și privind-o.)

Alexandru: Tu?

Femeia nebună (cu privirea tulbure): Cine sunt eu?

Alexandru: Credeam că ai murit. În urmă cu trei ani mi s-a comunicat că ai murit. De ce?

Femeia nebună: Cine sunt eu?

(Doctorul încearcă să ia femeia nebună, dar Alexandru ține de scaun.)

Alexandru: Trăiește! (îi atinge fața cu mâinile)

Femeia nebună (își trage capul pe spate): Cine ești? Cine sunt eu?

Doctorul: Ești soția colegului meu care-a murit!

Alexandru: Este soția mea despre care mi-ai spus că a murit în urmă cu trei ani!

Teatru

În bătaia penitei

Femeia nebună (privindu-l pe Alexandru): Soția ta?

Alexandru: Nu-ți mai amintești?

Femeia nebună: Accidentul. Copiii. Mama. Doream să uit tot, să fiu altă persoană, să iau viața de la început, pe o altă cale.

Alexandru: Ai ales calea șerpuită, calea vicleniei, a umbrei, nu calea dreaptă a emirului de care erai foarte încântată când îmi recitai „Noapte de decembrie“ a scriitorului Alexandru Macedonski. Nu ai ales să te bucuri de lumina stelelor, ci de iluzia de-o clipă a razei lor.

Femeia nebună: Când stelele au dispărut în ceață a apărut el, doctorul. Am refuzat să le mai caut. Ce rost avea?

Doctorul m-a ajutat să uit și să mă bucur de licuriciul de-o clipă.

Alexandru: Te-a ajutat să mă uiți?

Femeia nebună: Cine ești tu?

Alexandru: Eu sunt soțul tău, nu doctorul!

Femeia nebună: Doctorul, el m-a ajutat să uit!

Alexandru: Care doctor?

Doctorul (trăgând de scaun): Să mergem!

Alexandru (ținând scaunul): Trăiești! N-o să-i mai las să-ți facă rău!

Femeia nebună: Nu mi-a făcut nimeni rău. Eu am făcut rău tuturor celor din jurul meu. Pe cine-am atins, am uscat, l-am uscat precum arde fulgerul un arbore aflat în putere.

Alexandru: Atunci de ce te-au legat într-o cămașă ca pe nebuni, dacă nu ți-au făcut rău? Tu erai o femeie rațională.

Doctorul: Să mergem! (același joc al scaunului)

Alexandru: Nu mergeți nicăieri, până nu aflu adevărul!

Doctorul: Ce adevăr? Colegul meu s-a îndrăgostit de soția ta și a ajutat-o să uite tragedia vieții ei.

Alexandru: A sedus-o.

Doctorul: A ajutat-o.

Alexandru: Doar eu aveam dreptul s-o ajut.

Doctorul: Bărbații nu sunt stăpânii femeilor, ca să ceară drepturi. A apus vremea când soția nu avea voie să facă un pas fără acordul soțului.

Alexandru: Nu eram stăpânul ei. Eram cel mai bun prieten al ei, iar ea prietena mea cea mai bună. (către femeia nebună) Cum ai putut uita prietenia noastră? De ce ai lăsat dragostea noastră să moară?

Femeia nebună: L-am omorât pe doctor. Eu l-am omorât. I-am picurat venin în cafea. Acum trebuie să fac pe nebuna.

Alexandru: Chiar ai omorât un om?

Femeia nebună: Un om ce s-a dat drept soțul meu când eu refuzam, de durere, să-mi amintesc cine sunt.

Alexandru: Ești pierdută.

Femeia nebună: Am pierit în urmă cu trei ani într-un accident.

Femeia (care între timp a răsfoit foile de pe scaune aleargă spre ei): Cotangentă pe semicerc.

Alexandru: Nu am rezolvat nimic. Privește! (îi arată mâinile pe care avea formule matematice tatuate, reacții chimice, figuri geometrice)

Femeia (atingând mâinile lui Alexandru): Câtă știință! Câte calcule!

Alexandru: Fără rezultat.

Femeia: Cărarea șerpuită a vieții?

Alexandru: Nu.

Femeia: Doctorul?

Alexandru: El a refuzat truda, cărarea cea dreaptă și a murit înveninat după o clipă iluzorie.

Femeia: A fost otrăvit de mersul șerpuit.

Femeia nebună (râde): Sunt liberă!

Alexandru: Ești osândită.

Doctorul: Suficient!

Teatru

În bătaia penitei

Femeia (citind de pe o foaie care o avea la ea): Cercul spovedaniei.

Femeia nebună (râde): M-am spovedit. Ieri m-am spovedit. A venit un preot să se roage pentru bolnavi și m-a ascultat. Mi-am plâns păcatele. (plânge)

Femeia: Cercul mântuirii.

Doctorul: Omori și aștepti să fi iertat?

Femeia nebună: Înșelătoria.

Femeia: Cercul diabolic.

Alexandru: Totul se rotește. Toate pornesc dintr-un punct și când ai nălucirea că ai depășit cercul, te reîntorci în același punct.

Femeia nebună: Duminică mergem la biserică, Alexandru?

Alexandru: La biserică? Duminică? Ce mult timp a trecut!

Femeia nebună: Muzica! Îngerii cântă!

Alexandru: Totul e o muzică.

Femeia: Muzica cerului.

Alexandru: Cercul pe note muzicale.

Femeia: Fiecare om are muzica lui.

Alexandru: Cercul lui muzical.

Femeia nebună: Văzduhul cântă.

Doctorul: Sunteți nebuni.

Femeia nebună: Ascultați! Scârțâitul răcitoarelor! Ce muzică! Totul geme, scârție, se ondulează.

Alexandru: Cântă!

Femeia: Muzica fiecărui lucru.

Femeia nebună (către doctor): Ascultă-ți muzica!

Doctorul: Să mergem! (același joc, trage de scaun, atât el cât și Alexandru)

Femeia (oprind la rândul ei scaunul smuls cu greutate de doctor): Cercul celest.

Alexandru: Omului nu-i este destinat un astfel de cerc.

Femeia nebună: Un cerc, un pătrat și o minte diabolică.

Doctorul: Să mergem! (reușește să plimbe scaunul câțiva pași)

Alexandru (din nou în fața femeii nebune): Mă recunoști?

Femeia nebună: Omul cu multe, cele mai multe defecte!

Alexandru: Molier spunea „Oricâte calități am avea, lumea se uită numai la defecte.”

Femeia nebună: Cercul.

Femeia: Din nou în cerc. Defectele și cercul.

Alexandru: Calitățile te ridică deasupra cercului.

Femeia (rupând ultima foaie): Omul din afara cercului.

Alexandru (aleargă după bucățelele de hârtie): Ai rupt-o! Chiar pe ultima ai rupt-o! Ai distrus orice posibilitate de evadare.

Femeia: Te-am ajutat să te depărtezi de cerc.

Alexandru: Mi-am pierdut cercul. Am pierdut orice protecție.

Femeia: Dar îți doreai să evadezi din cerc?

Femeia nebună: În ciuda defectelor el e mereu în afara cercului.

Alexandru (se lasă să cadă pe podea): Omul din afara cercului.

Femeia nebună: Iarăși te joci cu cercul!

Alexandru: Privește dincolo!

Femeia: De cerc?

(Alexandru se ridică și aleargă după o insectă. Își scoate pantoful și începe să lovească locurile unde acesta se așează, până ce o prinde și o omoară.)

Doctorul: Cum a reușit să pătrundă bondarul aici?

Femeia: L-ai omorât. Ce ai rezolvat cu acest lucru?

Teatru

În bătaia penitei

Alexandru: Nu mai deranjează pe nimeni.

Femeia: Și mai vorbeai de cerc.

Alexandru: Nu ai observat? Se rotea în cerc și cânta.

Femeia nebună: Oare muzica se rotește în cerc?

Scena III

(La morgă vine un polițist însoțit de o femeie gravidă.)

Femeia gravidă (se apropie de doctor și de femeia nebună): Criminalilor! Mi-ați omorât tatăl!

Polițistul: O să-și primească pedeapsa pentru ce au făcut. Nebunia nu este un refugiu, iar cel care a fost cu ideea e făptașul principal.

Femeia: Ce s-a întâmplat?

Femeia gravidă: Doctorul acesta s-a îndrăgostit de nebună, iar nebuna a considerat că e mai bine să-mi omoare tatăl care s-a milostivit de ea și a luat-o de soție.

Alexandru: De soție? Cum e cu puțință?

Femeia gravidă: S-a îndrăgostit ca un adolescent.

Femeia nebună (se apropie cu ajutorul doctorului de femeia gravidă și îi privește burta, râde): O sferă. Un semicerc. O burtă ca și coama unui munte.

Femeia gravidă: Ai distruge tot?

Femeia nebună (râde): Tu sau fratele tău credeți că m-ați învins?

Femeia (către polițist): Și tu ești copilul aceluia medic?

Polițistul: Da.

Alexandru: Și când spuneam că nu poți să evadezi din cerc. Te învârți și ajungi mereu în același punct.

Polițistul: Am venit după trupul neînsuflețit al tatălui nostru.

Alexandru: A venit familia. Pot să vorbesc. Eu l-am omorât pe doctor. Tatăl vostru mi-a furat soția. A lăcomit la oița mea. L-am omorât și acum aștept să văd lacrimile celor ce l-au iubit.

Polițistul: Acum e limpede totul. (scoate cătușele și îl arestează pe Alexandru) O să fii numărul 60 în noua închisoare de maximă siguranță. O să primești ce meriți acolo.

Alexandru: Eu sunt LX. Eu sunt ALEXANDRU.

(Polițistul îl ia pe Alexandru, urmat de femeia gravidă.)

Femeia (se apropie de nebună): Te-a iubit mult. Și-a sacrificat libertatea pentru tine.

Femeia nebună: E a doua oară când moare în locul meu. Prima dată a făcut-o demult. Urma să ne căsătorim și eu i-am cerut toate avuțiile. Toată avera lui a trecut-o pe numele meu de a ajuns să spele morții. Acum și-a sacrificat libertatea.

Doctorul (o dezleagă pe femeia nebună): Nu mai trebuie să ne prefacem. Suntem liberi. (Pleacă cu femeia nebună îmbrățișați și fericiți.)

Femeia (adunând foile rupte): Același cerc, aceeași femeie, același sacrificiu și totuși, Alexandru e liber, e mai liber ca niciodată. Alexandru și-a ascultat inima. (adună foile rupte) Alexandru? 60? LX? Cercul? Dragostea și moartea. Și-a salvat dragostea într-un loc al morții. (adună) Mereu în cerc încercăm să ajungem dincolo de el. 0 e de fapt un cerc, 6 e o încercare a evadării din cerc. 60.

Femeia de serviciu (vine la morgă): Cine sunteți?

Femeia: Eu sunt Alexandru.

Femeia de serviciu: Alexandru?

Femeia: Eu sunt Alexandru și am adunat aici taina cercului (arătând foile rupte și adunate).

(Femeia pleacă.)

Femeia de serviciu: O nebună ce s-a rătăcit la morgă. Poate a pierdut pe cineva drag. (Începe să spele pe jos.)

Artă și pasiune

În bătaia penitei

Gelu CIOBANU

Ar fi interesant dacă fiecare bob de orez și-ar putea spune povestea lui și a momentului când a fost "zidit". Parerea mea e că fiecare bob poartă un nume: Rabdare, Suflă, Pasiune, Iubire, Credință, Speranță, Nebunie, Vis, Liniște, Explozie, Încredere, Daruire, Lumina, Putere, Viața, Eternitate și tot așa până la ultimul bob. Numai cine știe numele fiecărui bob înțelege cu adevărat fiecare lucrare.

